

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ DO ROKU 2023

TŁUSZCZ, WRZESIEŃ 2015

*Przygotowanie dokumentu:
Contract Consulting Sp. z o.o.*

Spis treści

Część I Wprowadzająca	4
1. Założenia do opracowania Strategii.....	4
1.1. Przesłanki do opracowania Strategii	4
1.2. Opis metodyki prac nad Strategią	5
Część II Diagnostyczna	7
2. Podstawowe informacje o Gminie Tłuszcz	7
2.1. Położenie geograficzno-administracyjne	7
2.2. Układ przestrzenny i struktura gruntów.....	9
2.3. Historia Gminy	9
3. Diagnoza sytuacji Gminy Tłuszcz	11
3.1. Opis sfery demograficznej.....	11
3.1.1. Obciążenie demograficzne ludności	11
3.1.2. Przyrost naturalny	14
3.1.3. Saldo migracji	17
3.2. Opis sfery gospodarczej.....	20
3.2.1. Potencjał gospodarczy.....	20
3.2.2. Poziom bezrobocia	21
3.2.3. Turystyka	23
3.3. Opis infrastruktury technicznej	26
3.3.1. Sieć kolejowa	26
3.3.2. Sieć drogowa	27
3.3.3. Komunikacja publiczna	27
3.3.4. Ciepłownictwo	28
3.3.5. Sieć wodociągowa	29
3.3.6. Sieć kanalizacyjna	30
3.3.7. Sieć gazowa	31
3.3.8. Gospodarka odpadami	33
3.3.9. Mieszkalnictwo	34
3.4. Opis infrastruktury i sfery społecznej.....	36
3.4.1. Edukacja.....	36
3.4.2. Kultura i sztuka	39
3.4.3. Sport i rekreacja	42
3.4.4. Bezpieczeństwo mieszkańców	43
3.4.5. Ochrona zdrowia	43
3.4.6. Pomoc społeczna	44
3.4.7. Organizacje pozarządowe.....	47

3.5.	Opis modelu zarządzania i finansów	49
3.5.1.	Dochody budżetu Gminy Tłuszcz	49
3.5.2.	Wydatki inwestycyjne i struktura zadłużenia	51
3.5.3.	Porównania subregionalne	54
4.	Analiza SWOT	56
5.	Badania ankietowe mieszkańców	62
5.1.	Cel badania	62
5.2.	Metoda i technika badawcza	62
5.3.	Charakterystyka grupy respondentów	63
5.4.	Analiza opinii publicznej	65
6.	Wyzwania i związane z nimi procesy rozwoju Gminy Tłuszcz	86
Część III	Strategiczna	88
7.	Wizja rozwoju Gminy Tłuszcz 2023+	88
8.	Cele i zadania realizacyjne dla Gminy Tłuszcz	91
8.1.	Cele Gminy Tłuszcz	91
8.2.	Zadania realizacyjne wdrażające Strategię	93
Część IV	Wdrożeniowa	105
9.	Źródła finansowania zadań realizacyjnych	105
9.1.	Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej	105
9.2.	Pozostałe źródła finansowania	109
10.	Zapewnienie zgodności z dokumentacją strategicznymi wyższego rzędu	113
11.	Opracowanie systemu wdrażania i monitorowania Strategii	116
11.1.	Zasady wdrażania i realizacji Strategii	116
11.2.	Konsultacje społeczne	116
11.3.	Zasady i tryb monitoringu Strategii	117
11.4.	Zasady i tryb ewaluacji Strategii	117
12.	Załącznik 1 - kwestionariusz badania ankietowego	119
	Spis tabel	120
	Spis rysunków	121
	Spis wykresów	122

Część I Wprowadzająca

1. Założenia do opracowania Strategii

1.1. Przesłanki do opracowania Strategii

Odpowiednie planowanie strategiczne jest jednym z podstawowych warunków sprawnego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego. Przyczynia się ono w sposób znaczący do efektywnego gospodarowania posiadanymi zasobami, pozwala na odpowiednie reagowanie na powstałe problemy rozwojowe oraz pomaga w ich przewidywaniu.

W związku z dynamicznym rozwojem, zmieniającym się otoczeniem prawnym oraz nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2014-2020 władze Gminy Tłuszcz zdecydowały się na wytyczenie nowych kierunków działań wraz z planem umożliwiającym dynamiczny rozwój Gminy tak, aby stanowiły one ciąg logiczny i były odpowiednio wkomponowane w nakreśloną wizję rozwoju.

Opracowanie Strategii jest potrzebne z następujących powodów:

- chęć przygotowania do aktualnie obowiązującej perspektywy unijnej na lata 2014-2020,
- przemiany w strukturze demograficznej oraz sferze społecznej, a także zmiany w oczekiwaniach i aspiracjach mieszkańców Gminy,
- aktualizacje w dokumentach krajowych i regionalnych w zakresie zagospodarowania przestrzennego i polityki regionalnej, a także rozwoju gospodarczego,
- zróżnicowany poziom realizacji dotychczasowych działań inwestycyjnych,

- zmiany w polityce lokalnej realizowanej przez inne gminy, stanowiące punkt odniesienia dla Gminy Tłuszcz,
- zmianę wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania Gminy,
- potrzeby realizacji inwestycji dotyczących wdrożenia planu gospodarki niskoemisyjnej.

Strategia została opracowana przy udziale jednostek organizacyjnych Gminy oraz zaangażowaniu społeczności lokalnej. Dokument jest wynikiem konsultacji społecznych, co w efekcie powoduje większe utożsamienie się mieszkańców ze stworzoną Strategią, ponieważ zawiera ona wspólnie wypracowaną wizję rozwoju. Właściwie przeprowadzony proces tworzenia Strategii i konsultacji społecznych ma rzeczywisty wpływ i powinien wspierać zaplanowanie oraz wdrożenie wspólnych inicjatyw i działań poszczególnych instytucji oraz samych mieszkańców. Zakres opracowanej Strategii nie ogranicza się więc do ustawowych obowiązków samorządu, lecz odpowiada na potrzeby całej społeczności lokalnej. Strategia jest kompleksowa, aktualna i oddaje szeroki zakres funkcjonowania Gminy Tłuszcz jako jednostki samorządu terytorialnego.

1.2. Opis metodyki prac nad Strategią

Strategia została opracowana metodą ekspercko-partycypacyjną przy udziale reprezentantów środowisk lokalnych oraz przy wykorzystaniu zróżnicowanych źródeł informacji. W związku z tym można wyróżnić dwie warstwy tworzenia Strategii: warstwę analityczną oraz warstwę konsultacyjną.

Warstwa analityczna objęła:

- analizę lokalnego dorobku przedmiotowej literatury opisującej inwestycje i rozwój Gminy,
- zebranie dostępnych informacji statystycznych,
- zebranie informacji od Urzędu Miejskiego w Tłuszczu i podległych mu jednostek,
- przegląd dostępnych i cytowanych informacji w zakresie prognozy rozwoju gospodarczego i społecznego regionów Polski,
- analizę Strategii Polski i planów rozwoju województwa mazowieckiego, w tym rozwoju opartego o absorpcję środków unijnych z perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

Warstwa konsultacyjna objęła:

- analizę warsztatową obecnie obowiązujących dokumentów strategicznych Gminy w celu uzyskania odpowiedzi na pytania:
 - w jakim zakresie są one aktualne i adekwatne do celu i zakresu nowej Strategii?
 - w jakim trybie postawione cele powinny zostać komunikowane mieszkańcom Gminy?
 - w jakim zakresie nowa Strategia będzie impulsem do aktualizacji innych dokumentów strategicznych?
- spotkania warsztatowe z udziałem społeczności lokalnej reprezentującej mieszkańców, przedsiębiorców, kulturę, sport i rekreację, edukację, opiekę społeczną, służbę zdrowia oraz organizacje pozarządowe,
- spotkania z przedstawicielami poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego.

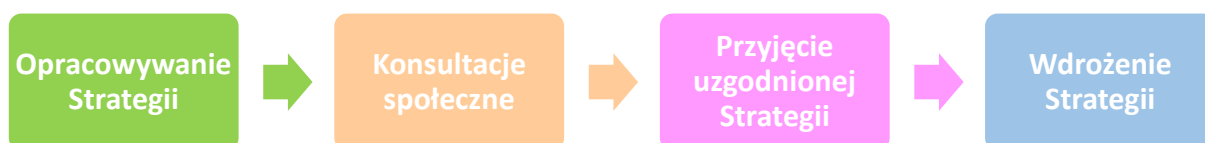
Celem spotkań warsztatowych było uzyskanie odpowiedzi między innymi na następujące pytania:

- jakie są oczekiwania i preferencje mieszkańców Gminy w zakresie realizacji inwestycji?
- jakie bariery rozwoju mają priorytetowe znaczenie i mogą zostać usunięte przez Gminę?

Dodatkowym i bardzo ważnym elementem opracowania Strategii było przeprowadzenie badań ankietowych wśród mieszkańców Gminy Tłuszcz.

Główne etapy procesu opracowywania Strategii zostały zebrane i przedstawione na poniższym schemacie.

Rysunek 1. Etapy tworzenia Strategii

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Przyjęcie metody ekspercko-partycypacyjnej wiązało się także z następującymi zadaniami po stronie Gminy i Doradcy:

- Gmina:
 - udostępnienie kompletnej listy materiałów literatury lokalnej,
 - zapewnienie dostępności pracowników administracji samorządowej,
 - zapewnienie dostępności pomieszczeń na spotkania z pracownikami administracji samorządowej i spotkania z mieszkańcami,
 - sprawne opiniowanie produktów prac przygotowanych przez Doradcę,
- Doradca:
 - przygotowywanie dokumentacji propozycji Strategii i treści merytorycznej ankiet i materiałów warsztatowych,
 - przeprowadzenie warsztatów,
 - naniesienie uwag Gminy do przygotowywanych propozycji prac.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023 została przyjęta...

Część II Diagnostyczna

2. Podstawowe informacje o Gminie Tłuszcz

Każda gmina posiada unikalny charakter, który jest wypadkową kilku czynników. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć:

- położenie geograficzno-administracyjne, które w sposób znaczący określa możliwości rozwojowe gminy,
- uwarunkowania przestrzenne, determinujące rozwój poszczególnych obszarów działalności, takich jak rolnictwo czy przemysł,
- historię gminy, kształtującą tożsamość kulturową mieszkańców,
- infrastrukturę techniczną i społeczną oraz potencjał gospodarczy, które określają obecny poziom rozwoju gminy.

2.1. Położenie geograficzno-administracyjne

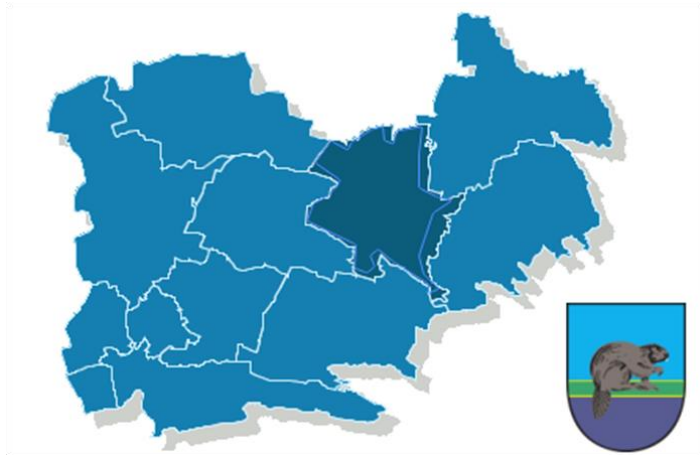
Gmina miejsko-wiejska Tłuszcz położona jest w powiecie wołomińskim w województwie mazowieckim, znajduje się w odległości około 30 km na północny wschód od Warszawy i graniczy:

- od północnego wschodu z gminą Jadów,
- od południowego wschodu z gminą Strachówka,
- od południa z gminą Poświętne,

- od zachodu z gminą Klembów,
- od północnego zachodu z gminą Dąbrówka,
- od północy z gminą Zabrodzie położoną w powiecie wyszkowskim.

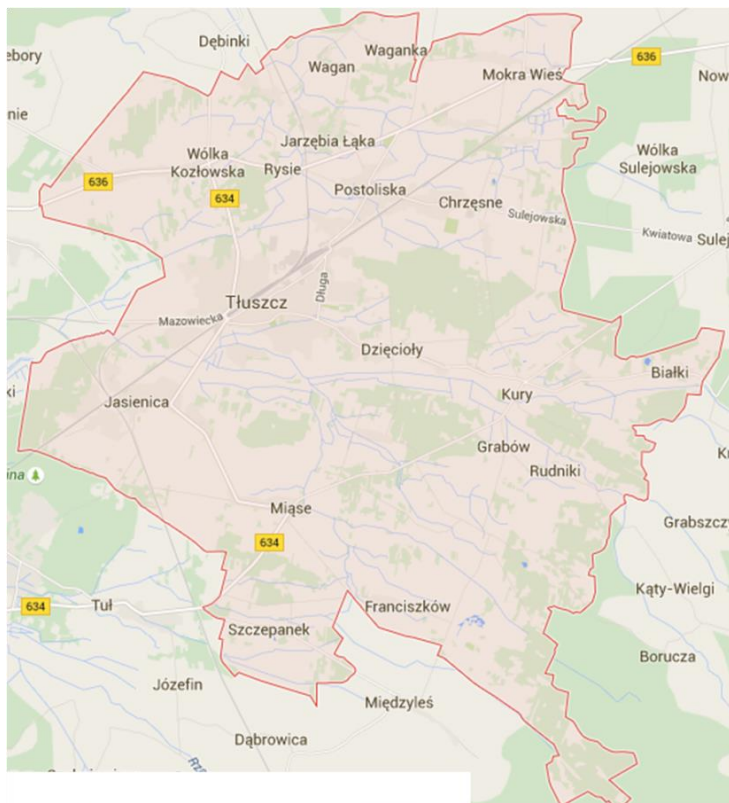
Rysunek 2. Położenie Gminy Tłuszcz na mapie powiatu wołomińskiego

Źródło: Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Wołominie.

Teren Gminy to część Równiny Wołomińskiej, która jest płaskim obszarem nizinym upiękaszonym licznie występującymi lasami. Bogata szata roślinna i urozmaicony teren stwarzają korzystne warunki bytowania dla wielu gatunków ssaków i ptaków. Przez znaczną część Gminy przepływa rzeka Cienka z dopływami w II klasie czystości, a z jej wód korzysta głównie rolnictwo. Ze względu na małe uprzemysłowienie Gmina nie należy do obszarów ekologicznego zagrożenia.

Rysunek 3. Mapa Gminy Tłuszcz

Źródło: www.maps.google.pl

Obecnie Gmina Tłuszcz zajmuje powierzchnię 10 300 ha, z czego 15,6% stanowią lasy. Liczba mieszkańców wynosi 19 667, z czego około 40% to osoby zamieszkujące w granicach miasta. Oprócz miasta Tłuszcz w skład Gminy wchodzi 28 sołectw: Białki, Brzeziny, Chrzęsne, Dziecioły, Franciszków, Grabów, Jadwinin, Jarzębia Łąka, Jasienica, Jaźwie, Kozły, Kury, Łysobyki, Miąse, Mokra Wieś, Pawłów, Postoliska, Pólko, Rudniki, Rysie, Stasinów, Stryjki, Szczepanek, Szymanówek, Wagan, Waganka, Wólka Kozłowska, Zalesie.

Ośrodkami wspomagającymi miasto gminne Tłuszcz są miejscowości: Postoliska, Mokra Wieś, Jasienica i Miąse. Pozostałe wsie są pozbawione istotniejszych usług publicznych, a ich mieszkańcy muszą korzystać z usług zlokalizowanych w innych miejscowościach. Szczególna sytuacja występuje w południowej części Gminy, która posiada lepsze powiązania komunikacyjne i funkcjonalne z gminą Poświętne niż z miastem Tłuszcz.

2.2. Układ przestrzenny i struktura gruntów

Głównym dokumentem planistycznym w Gminie jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz, stanowiące załącznik nr 1 do Uchwały nr XXIII/256/05 Rady Miejskiej Gminy Tłuszcz z dnia 24 listopada 2005 roku. Opracowanie to ma na celu określenie najkorzystniejszych kierunków rozwoju przestrzennego Gminy przy uwzględnieniu jej walorów ekonomicznych, ochrony walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, poprawy warunków życia mieszkańców oraz wymagań ład przestrzennego.

W Gminie Tłuszcz większość gruntów stanowi własność prywatną. Największe tereny należące do Skarbu Państwa (około 17% gruntów gminnych) to przede wszystkim tereny Lasów Państwowych oraz tereny kolejowe. Gmina posiada bardzo niewielki zasób gruntów komunalnych, na który składają się jedynie pojedyncze działki w mieście Tłuszcz oraz tereny drogowe. W związku z tym realizacja inwestycji celu publicznego niemal każdorazowo wiąże się z wykupem gruntów od właścicieli prywatnych.

W krajobrazie Gminy dominują obszary ekstensywnego rolnictwa. Są to rozległe doliny łąkowe i tereny upraw rolnych przemieszane ze stosunkowo niewielkimi kompleksami leśnymi, zagęszczającymi się w części wschodniej i południowej Gminy. Ogółem lasy zajmują 15,6% powierzchni Gminy.

2.3. Historia Gminy

Początki Tłuszcza sięgają 1477 roku, kiedy w lesistej i podmokłej okolicy powstała wieś królewska o nazwie Tłusćec. Wchodziła ona w skład obszernej dzierżawy Chrzęsne i należała do parafii Postoliska. W XVI wieku wieś zajmowała około 400 ha i zamieszkiwało ją 250 osób, czyli prawie dziesięciokrotnie więcej niż ówczesny Wołomin. We wsi znajdowały się trzy młyny zbożowe i czwarty, przerabiający miejscową rudę żelaza o niskiej zawartości metalu.

Pomyślność Tłuszcza przerwał „potop” szwedzki w latach 1655-1660, gdy najeźdźcy, oprócz samej Warszawy, spłądowali też okolice stolicy. Kolejne straty przyniosły przemarsze wojsk szwedzkich i polsko-saskich podczas wojny północnej w latach 1700-1721. Po rozbiorach Polski Tłuszcz znalazł się w granicach zaboru austriackiego, a w 1809 roku w Księstwie Warszawskim. W 1813 roku przez wieś przechodziły zwycięskie wojska rosyjskie feldmarszałka Michaiła Kutuzowa, a po uchwałach kongresu wiedeńskiego w 1815 roku Tłuszcz znalazł się w granicach Królestwa Polskiego.

Według spisu z 1827 roku wieś i folwark Tłuszcz miały łącznie 21 domów i 126 mieszkańców. Miejscowość miała połączenie drogowe z Warszawą przez Klembów, Wołomin, Turów i ówczesną wieś Targówek. Leżała na rozległym terenie rolniczym, otoczonym ze wschodu, południa i zachodu wielkimi lasami. Decydujący wpływ na rozwój Tłuszcza wywarła natomiast budowa linii kolejowych. W 1862 roku uruchomiona została kolej warszawsko-petersburska, a w samym Tłuszczu powstała stacja kolejowa i warsztaty kolejowe. W 1897 roku przez Tłuszcz przeprowadzono kolejną linię z Pilawy do Ostrołęki. Zaczął się napływ ludności z okolicznych wsi oraz napływ Żydów, którzy ożywili handel i rzemiosło. W tym okresie Tłuszcz miał już 400 mieszkańców i szkołę początkową. W 1906 roku uruchomiono tu hutę szkła, działającą do 1923 roku, a wieś przekształcała się w osadę typu miejskiego.

Na początku XX wieku Tłuszcz stał się znaczącym ośrodkiem nielegalnego jeszcze ruchu ludowego, zapoczątkowanego na ziemiach polskich w Galicji. Tutaj w latach 1906-1908 mieściła się redakcja radykalnego i lewicowego czasopisma „Siewba”, zbliżonego ideowo do lewicy niepodległościowej, która była skupiona wokół Józefa Piłsudskiego. Inicjatorem założenia czasopisma był rolnik z Chrzęsnego, Jan Kielak, przy którym działało grono miejscowych rolników i inteligentów.

W czasie I wojny światowej do Tłuszcza wkroczyły wojska niemieckie, a w 1916 roku miejscowości nadano status gminy. Po odzyskaniu niepodległości Tłuszcz znalazł się w rękach wojsk polskich, a czasy II Rzeczypospolitej to okres dalszego rozwoju. W 1921 roku uruchomiono hutę szkła „Przyszłość”, a w 1936 roku linię kolejową do Radzymina i Legionowa, powstała też samodzielna parafia i zbudowano murowany kościół pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego. Podczas okupacji Tłuszcz był znaczącym ośrodkiem ruchu oporu. Powstał tu ośrodek III Obwodu „Rajski Ptak” Armii Krajowej, przeprowadzono szereg akcji przeciw okupantowi, miały też miejsce akcje dywersyjne na kolei.

Po zakończeniu wojny zdewastowany Tłuszcz zaczął się odbudowywać, a następnie rozbudowywać. Prace wznowiła huta „Przyszłość”, parowozownia, węzłowa stacja kolejowa oraz szkoła podstawowa. Miejscowość ożywiła również elektryfikacja linii kolejowej do Warszawy, a potem do Małkini, Wyszkowa i Radzymina. Miejsce drewnianych domków letniskowych zajęły obszerne osiedla mieszkaniowe, prywatne domy i wille. Powstał nowoczesny dworzec kolejowy i szkoła zawodowa, a na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych liczba ludności wynosiła już około trzech tysięcy. W 1967 roku Tłuszcz uzyskał prawa miejskie, natomiast w 1997 roku powstał okazały ratusz.

3. Diagnoza sytuacji Gminy Tłuszcz

Kluczowym aspektem nakreślania wizji rozwoju Gminy jest precyzyjna diagnoza jej bieżącej sytuacji. Analiza powinna zawierać opis najważniejszych obszarów działalności Gminy, co pozwoli na zidentyfikowanie jej potencjału rozwojowego oraz potrzeb mieszkańców.

3.1. Opis sfery demograficznej

Zgodnie z danymi GUS liczba mieszkańców Gminy Tłuszcz w 2014 roku wynosiła 19 667, z czego miasto Tłuszcz zamieszkiwało 8 041, a obszary wiejskie – 11 626 osób. Kobiety stanowią 51,14%, zaś mężczyźni 48,86% ogółu mieszkańców. Liczba ludności w Gminie na przestrzeni ostatnich lat systematycznie rosła, co pokazuje tabela nr 1.

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	18 623	18 759	18 838	19 187	19 350	19 431	19 551	19 667
miasto Tłuszcz	7 380	7 456	7 529	7 760	7 894	7 960	7 989	8 041
obszary wiejskie	11 243	11 303	11 309	11 427	11 456	11 471	11 562	11 626
mężczyźni	9 228	9 261	9 294	9 428	9 498	9 535	9 608	9 668
kobiety	9 395	9 498	9 544	9 759	9 852	9 896	9 943	9 999

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

3.1.1. Obciążenie demograficzne ludności

Względem kryterium produktywności liczba mieszkańców Gminy Tłuszcz w 2014 roku przedstawiała się następująco:

- wiek przedprodukcyjny – 21,3% (4 189 osób),
- wiek produkcyjny – 63,8% (12 548 osób),
- wiek poprodukcyjny – 14,9% (2 930 osób).

Zmiany powyższych wskaźników w latach 2007-2014 zostały zaprezentowane w tabeli nr 2.

Tabela 2. Udział poszczególnych ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Tłuszcz w latach 2007-2014

Ludność w wieku:	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
przedprodukcyjnym	22,9%	22,7%	22,2%	22,4%	22,2%	21,6%	21,4%	21,3%
produkcyjnym	64,6%	64,7%	65,0%	64,7%	64,6%	64,7%	64,3%	63,8%
poprodukcyjnym	12,4%	12,7%	12,8%	12,9%	13,3%	13,7%	14,3%	14,9%

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

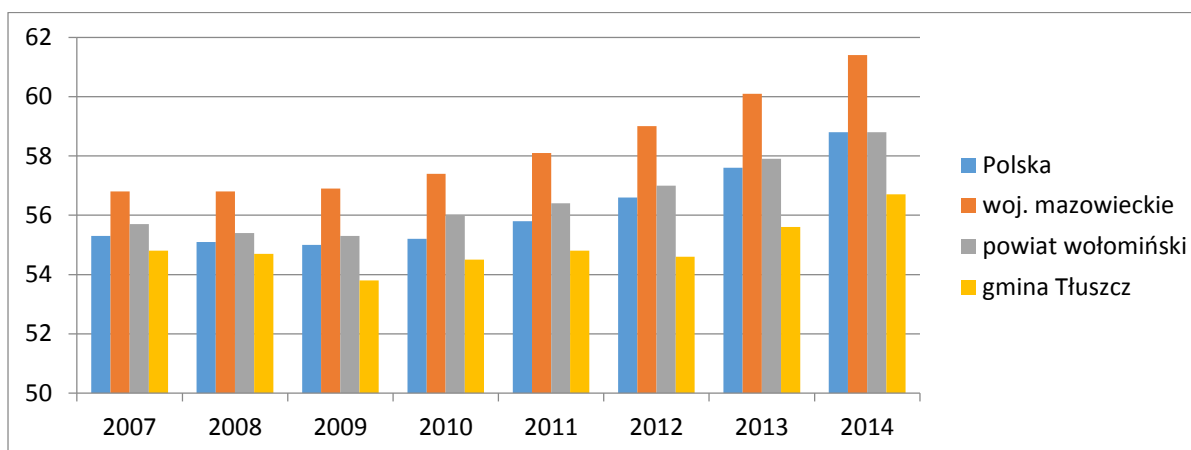
W Gminie Tłuszcz utrzymuje się niekorzystna tendencja, polegająca na systematycznym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Jednoznacznej tendencji wzrostowej albo spadkowej nie wykazywał natomiast odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Sytuacja Gminy Tłuszcz w tym aspekcie procesów demograficznych wygląda jednak dość optymistycznie w odniesieniu do danych dla powiatu, województwa i kraju. Osoby w wieku przedprodukcyjnym w 2014 roku stanowiły bowiem 21,7% mieszkańców powiatu wołomińskiego, 18,5% mieszkańców województwa mazowieckiego oraz 18% ogółu ludności w Polsce. Dla osób w wieku produkcyjnym wskaźniki te wyniosły odpowiednio 63%, 62,4% oraz 63%, zaś dla osób w wieku poprodukcyjnym – 15,4%, 19,5% oraz 19%.

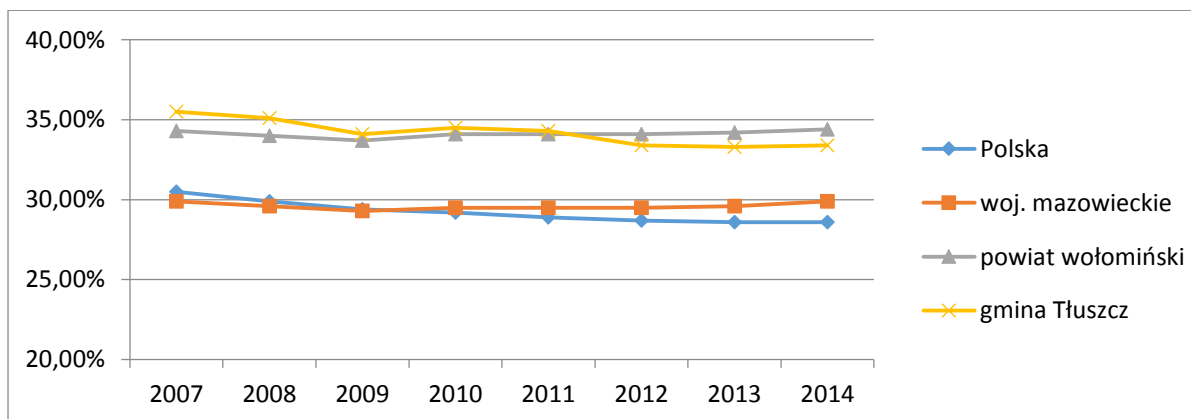
Wykres 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego dla Gminy Tłuszcz w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego i powiatu wołomińskiego

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

W 2014 roku wskaźnik obciążenia demograficznego definiowany jako liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosił dla Gminy Tłuszcz 56,7. Nie wykazywał on w ostatnich latach jednoznacznej tendencji i podlegał okresowym wahaniom, jednak od 2013 roku zaczął wzrastać, co zostało zobrazowane na wykresie nr 1. Dla porównania wartość tego parametru w 2014 roku wynosiła dla Polski 58,8, dla województwa mazowieckiego – 61,4, natomiast dla powiatu wołomińskiego – 58,8. Niższa wartość wskaźnika w Gminie Tłuszcz w odniesieniu do kraju, województwa i powiatu wynika przede wszystkim ze znacznie mniejszego udziału osób w wieku poprodukcyjnym w łącznej liczbie mieszkańców.

Wykres 2. Ludność w wieku przedprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego i całej Polski

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

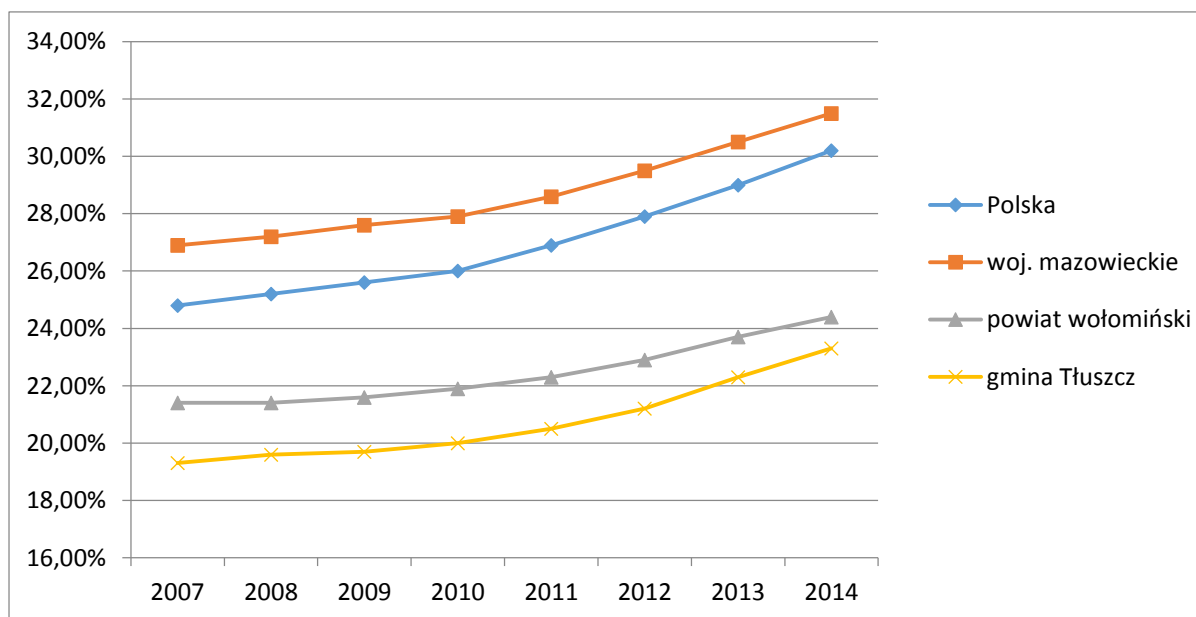
Tabela 3. Ludność w wieku przedprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa i kraju

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	30,5%	29,9%	29,4%	29,2%	28,9%	28,7%	28,6%	28,6%
województwo mazowieckie	29,9%	29,6%	29,3%	29,5%	29,5%	29,5%	29,6%	29,9%
powiat wołomiński	34,3%	34,0%	33,7%	34,1%	34,1%	34,1%	34,2%	34,4%
Tłuszcz	35,5%	35,1%	34,1%	34,5%	34,3%	33,4%	33,3%	33,4%
Kobyłka	33,2%	32,7%	32,4%	33,2%	32,8%	32,8%	32,9%	33,7%
Marki	35,2%	35,0%	35,3%	36,5%	37,1%	37,1%	37,1%	37,3%
Radzymin	34,2%	33,6%	33,4%	35,9%	35,9%	35,9%	36,3%	36,9%
Wołomin	32,8%	32,9%	32,7%	30,5%	30,6%	30,8%	31,3%	31,3%
Ząbki	33,5%	33,9%	34,7%	36,6%	37,0%	37,6%	38,0%	37,9%
Zielonka	33,8%	32,9%	32,2%	32,3%	32,3%	32,0%	31,6%	31,7%

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Jak wykazano na wykresie nr 2 oraz w tabeli nr 3, stosunek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym, definiowany jako miara demograficznej młodości, wyniósł w Gminie Tłuszcz w 2014 roku 33,4%. Nie wykazywał on na przestrzeni ostatnich lat jednoznacznej tendencji, jednak w porównaniu z 2007 rokiem zmalał o 2 punkty procentowe, co oznacza spadek liczby osób mogących w przyszłości podjąć zatrudnienie. Wskaźnik ten przyjmuje wyższą wartość w porównaniu z analogicznymi danymi odnotowanymi dla Polski i województwa mazowieckiego, gdzie wyniósł odpowiednio 28,6% oraz 29,9%. Na niższym poziomie pozostaje natomiast w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, gdzie wyniósł 34,4%, oraz większości gmin wchodzących w jego skład. Najwyższą wartość tego parametru odnotowano dla gminy Marki (37,3%) oraz dla gminy Radzymin (36,9%), najniższą zaś dla Wołomina (31,3%) oraz dla Zielonki (31,7%).

Wykres 3. Ludność w wieku poprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego i całej Polski

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Tabela 4. Ludność w wieku poprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa i kraju

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	24,8%	25,2%	25,6%	26,0%	26,9%	27,9%	29,0%	30,2%
województwo mazowieckie	26,9%	27,2%	27,6%	27,9%	28,6%	29,5%	30,5%	31,5%
powiat wołomiński	21,4%	21,4%	21,6%	21,9%	22,3%	22,9%	23,7%	24,4%
Tłuszcz	19,3%	19,6%	19,7%	20,0%	20,5%	21,2%	22,3%	23,3%
Kobyłka	21,0%	21,0%	21,1%	21,4%	21,6%	22,3%	23,0%	23,9%
Marki	17,4%	17,1%	17,3%	17,8%	18,5%	19,0%	19,6%	20,3%
Radzymin	19,7%	19,4%	19,2%	19,0%	19,2%	19,7%	20,2%	20,7%
Wołomin	21,3%	21,9%	22,7%	23,6%	24,6%	25,9%	27,5%	28,8%
Ząbki	19,5%	18,9%	18,4%	18,1%	18,1%	18,2%	18,5%	18,8%
Zielonka	29,0%	29,5%	30,3%	31,3%	32,2%	32,8%	33,8%	34,4%

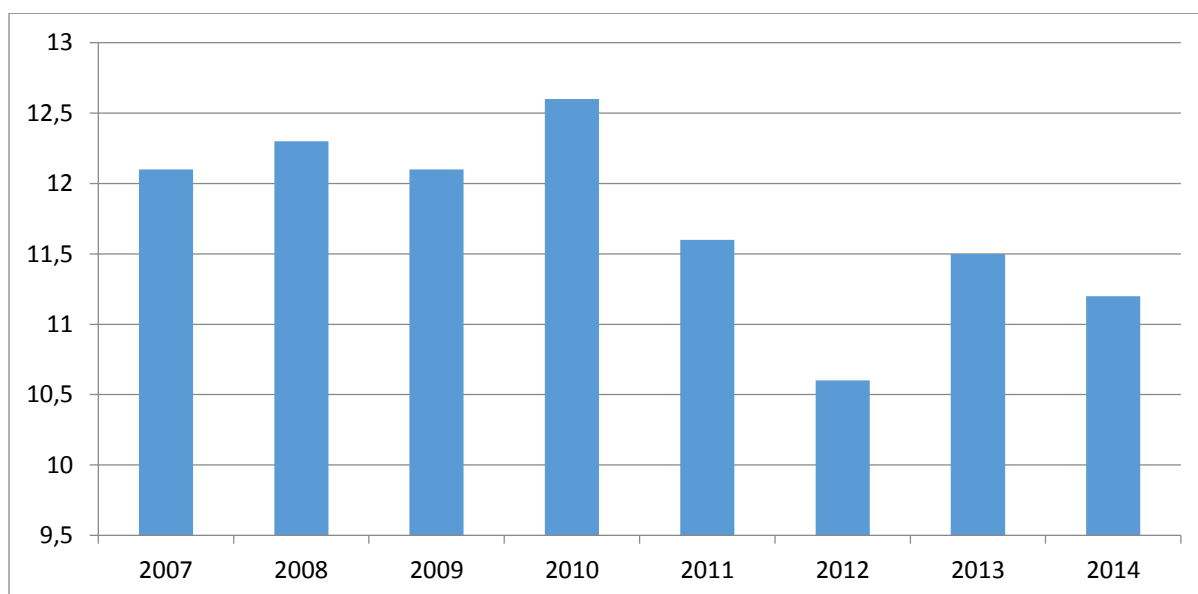
Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Bardzo korzystnie prezentuje się natomiast w Gminie Tłuszcz miara demograficznej starości, czyli stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. W 2014 roku wskaźnik ten wyniósł 23,3%, rośnie jednak systematycznie w ostatnich latach. Dla porównania wartość tego parametru dla powiatu wołomińskiego ukształtowała się na poziomie 24,4%, dla województwa mazowieckiego – 31,5%, zaś dla całej Polski – 30,2%. W obrębie powiatu najwyższą wartość odnotowano dla Zielonki (34,4%), a najniższą dla Ząbek (18,8%). Zmiany wskaźnika demograficznej starości w latach 2007-2014 ukazano na wykresie nr 3 oraz w tabeli nr 4.

3.1.2. Przyrost naturalny

Wskaźnik urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w 2014 roku wyniósł 11,2. Parametr ten na przestrzeni ostatnich lat podlegał okresowym wahaniom. Jego zmiany w latach 2007-2014 prezentuje wykres nr 4.

Wykres 4. Wskaźnik urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

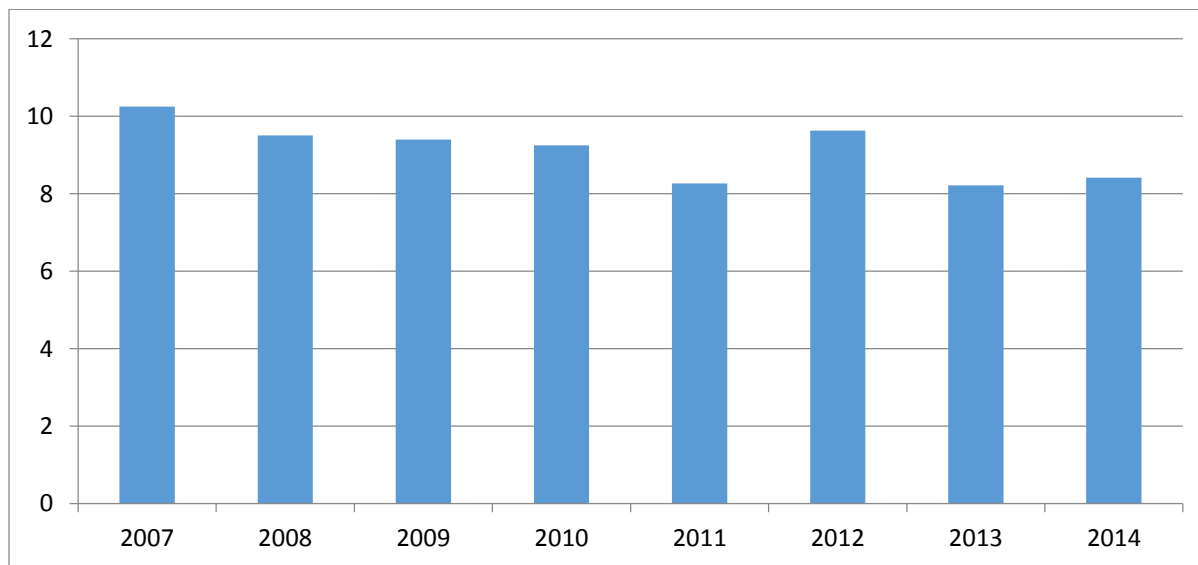
Tabela 5. Wskaźnik urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa mazowieckiego i kraju

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	10,2	10,9	10,9	10,7	10,1	10,0	9,6	9,7
województwo mazowieckie	10,7	11,3	11,5	11,6	10,9	10,8	10,4	10,7
powiat wołomiński	12,3	13,2	13,1	13,3	12,3	12,6	12,1	11,9
Tłuszcz	12,1	12,3	12,1	12,6	11,6	10,6	11,5	11,2
Kobyłka	11,7	11,4	12,4	12,6	11,1	10,8	11,2	12,7
Marki	12,5	14,0	13,4	14,3	13,2	12,9	12,3	12,0
Radzymin	11,4	12,9	13,7	14,5	14,0	15,0	13,3	14,0
Wołomin	12,9	14,2	12,5	12,4	11,1	12,0	10,9	10,2
Ząbki	14,3	16,0	17,0	16,7	16,6	16,0	15,5	15,3
Zielonka	11,7	10,0	11,8	9,5	9,7	9,8	10,5	8,5

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Jak przedstawiono w tabeli nr 5, w odniesieniu do wskaźnika urodzeń żywych sytuacja Gminy Tłuszcz jest stosunkowo korzystna w porównaniu z danymi dla kraju i województwa, gdzie wartość tego parametru ukształtowała się na poziomie odpowiednio 9,7 i 10,7. Nieco gorzej wygląda natomiast sytuacja Gminy w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, gdzie wskaźnik urodzeń żywych wyniósł 11,9. Spośród gmin ujętych w zestawieniu najwyższą wartość wskaźnika, wynoszącą 15,3, odnotowano dla Ząbek. Najniższą wartość na poziomie 8,5 zarejestrowano zaś dla gminy Zielonka.

Wykres 5. Wskaźnik zgonów na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Niższy od wskaźnika urodzeń żywych w Gminie Tłuszcz pozostaje wskaźnik zgonów na 1 000 mieszkańców, który w 2014 roku wyniósł 8,42. W latach 2007-2014 nie odnotowano jednoznacznej tendencji kształtowania się tego parametru, co pokazano na wykresie nr 5.

Tabela 6. Wskaźnik zgonów na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa mazowieckiego i kraju

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	9,90	9,95	10,09	9,83	9,75	9,99	10,06	9,78
województwo mazowieckie	10,22	10,26	10,49	10,16	10,06	10,29	10,22	10,05
powiat wołomiński	9,20	8,98	8,64	8,59	8,20	8,63	8,07	8,40
Tłuszcz	10,25	9,51	9,40	9,25	8,27	9,63	8,22	8,42
Kobyłka	8,12	7,26	8,75	8,89	7,35	6,08	7,27	6,34
Marki	7,68	7,22	6,96	7,61	5,70	7,29	6,98	6,50
Radzymin	10,30	10,44	9,39	9,43	7,79	8,47	7,86	9,19
Wołomin	9,04	8,33	8,39	7,74	8,45	9,39	7,37	9,58
Ząbki	6,21	8,15	6,63	6,35	6,90	5,74	5,85	5,28
Zielonka	10,01	9,06	8,22	8,33	8,61	11,03	9,49	9,98

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

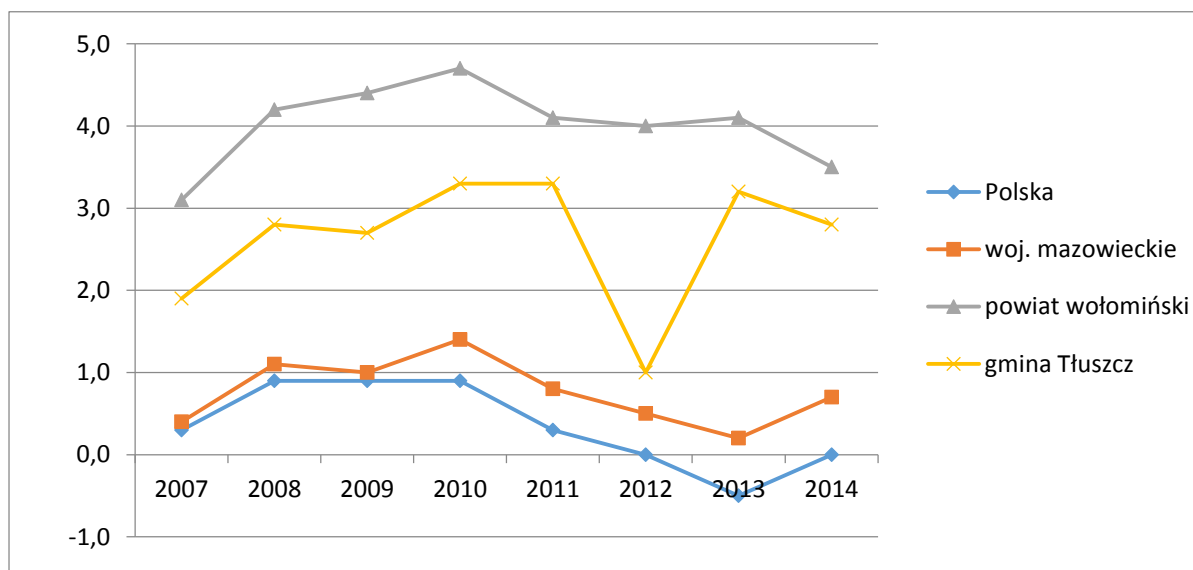
Wskaźnik zgonów w Gminie Tłuszcz utrzymuje się na poziomie zbliżonym do średniej dla całego powiatu wołomińskiego, wynoszącej w 2014 roku 8,40. Najwyższą wartość parametru odnotowano dla gminy Wołomin (9,58), a najniższą dla Ząbek (5,28). Wskaźnik dla Gminy Tłuszcz jest jednak znacząco niższy w porównaniu z danymi dla całego kraju i województwa mazowieckiego, gdzie pozostał na poziomie odpowiednio 9,78 oraz 10,05. Dane te zostały zestawione w tabeli nr 6.

Tabela 7. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego i powiatu wołomińskiego

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	0,3	0,9	0,9	0,9	0,3	0	-0,5	0
województwo mazowieckie	0,4	1,1	1,0	1,4	0,8	0,5	0,2	0,7
powiat wołomiński	3,1	4,2	4,4	4,7	4,1	4,0	4,1	3,5
Gmina Tłuszcz	1,9	2,8	2,7	3,3	3,3	1,0	3,2	2,8

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Wykres 6. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego i powiatu wołomińskiego

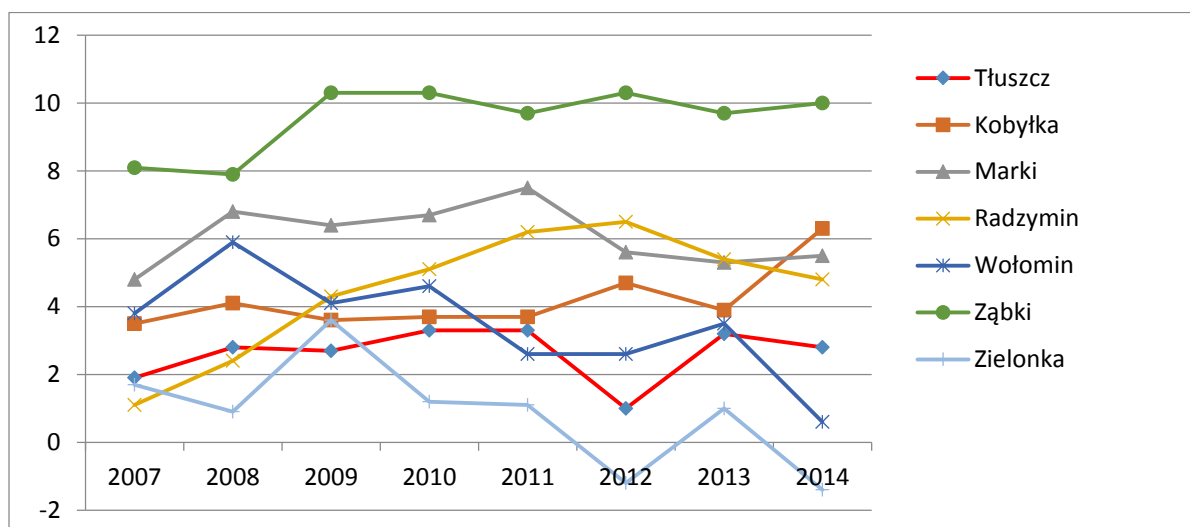

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

W wyniku wykazanej powyżej różnicy pomiędzy wskaźnikiem urodzeń żywych i wskaźnikiem zgonów Gmina Tłuszcz charakteryzuje się bardzo korzystną sytuacją w odniesieniu do wskaźnika przyrostu naturalnego. Z wyjątkiem znacznego spadku odnotowanego w 2012 roku utrzymuje się on na dość stabilnym poziomie, a w 2014 roku wyniósł 2,8‰. Dla porównania przyrost naturalny dla całego kraju pozostał na zerowym poziomie, a dla województwa mazowieckiego wyniósł 0,7‰. Wyższą wartość tego parametru odnotowano natomiast dla powiatu wołomińskiego, gdzie przyrost naturalny ukształtował się na poziomie 3,5‰. Powyższe dane przedstawiono w tabeli nr 7 oraz na wykresie nr 6.

Wykres 7. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Tłuszcz, choć utrzymuje się na wysokim poziomie, to pozostaje jednym z niższych w powiecie wołomińskim, co pokazuje wykres nr 7. Spośród ujętych w zestawieniu miast najwyższy przyrost naturalny odnotowano w 2014 roku w Ząbkach, gdzie osiągnął on wartość 10,0. Najniższa wartość tego wskaźnika, kształtująca się na poziomie -1,4, charakteryzuje natomiast gminę Zielonka.

3.1.3. Saldo migracji

Kolejnym pozytywnym aspektem sytuacji demograficznej Gminy Tłuszcz jest dodatnie saldo migracji w ruchu wewnętrznym, co wskazuje na atrakcyjność Gminy w kontekście wyboru miejsca zamieszkania dla osób przybywających z obszaru województwa i kraju.

Tabela 8. Saldo migracji na pobyt stały dla Gminy Tłuszcz w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w latach 2007-2014

Saldo migracji na pobyt stały	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
w ruchu wewnętrznym ogółem	82	39	28	62	99	65	52	56
w ruchu zagranicznym ogółem	-1	2	-1	0	0	0	-1	0

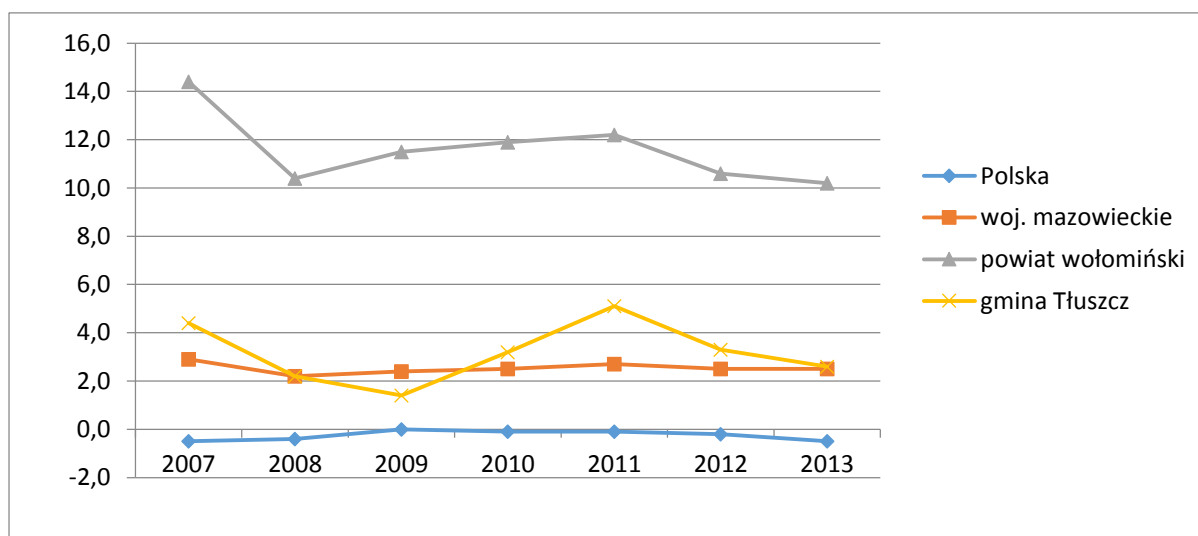
Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Dodatnia wartość powyższego parametru spowodowana jest przede wszystkim bliskością Warszawy. Wiele osób pracujących lub uczących się w Warszawie wyprowadza się bowiem w spokojniejsze

okolice, wybierając do tego takie miejsca, aby codzienne dojeżdżanie do stolicy i z powrotem nie było dla nich uciążliwością. Na przestrzeni ostatnich lat wskaźnik salda migracji w ruchu wewnętrznym w Gminie Tłuszcz nie wykazywał jednoznacznej tendencji wzrostowej albo spadkowej i podlegał okresowym wahaniom, zawsze przyjmował jednak wartość większą od zera. Saldo migracji w ruchu zagranicznym w 2014 roku utrzymało się natomiast na zerowym poziomie. Zmiany powyższych wskaźników w latach 2007-2014 zostały zaprezentowane w tabeli nr 8.

Wykres 8. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego i Polski

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Tabela 9. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa i kraju

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	-0,5	-0,4	0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,5
województwo mazowieckie	2,9	2,2	2,4	2,5	2,7	2,5	2,5
powiat wołomiński	14,4	10,4	11,5	11,9	12,2	10,6	10,2
Tłuszcz	4,4	2,2	1,4	3,2	5,1	3,3	2,6
Kobyłka	17,5	22,2	13,2	18,3	12,3	12,0	15,2
Marki	33,3	23,4	23,3	19,4	22,3	18,3	20,5
Radzymin	41,7	18,4	20,0	26,0	28,2	24,7	18,7
Wołomin	2,9	-0,8	2,2	2,2	3,1	0,3	0,3
Ząbki	24,2	27,2	29,6	27,1	27,7	28,2	23,6
Zielonka	5,4	0,8	0,5	1,6	0,1	0,1	0,5

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Gmina Tłuszcz charakteryzuje się wyższym saldem migracji na 1 000 mieszkańców w porównaniu do analogicznych danych dla całej Polski i województwa mazowieckiego, gdzie w 2013 roku (brak danych GUS za 2014 rok) parametr ten wyniósł odpowiednio -0,5 oraz 2,5. Znacznie wyższy wskaźnik migracji odnotowano natomiast dla powiatu wołomińskiego, gdzie ukształtował się on na poziomie 10,2. Spośród gmin ujętych w zestawieniu najwyższe saldo migracji na 1 000 mieszkańców, wynoszące 23,6, charakteryzuje gminę Ząbki. Najniższe, kształtujące się na poziomie 0,3, zarejestrowano zaś w gminie Wołomin. W odniesieniu do tych danych sytuacja Gminy Tłuszcz, gdzie parametr ten osiągnął wartość 2,6, jest stosunkowo przeciętna, a sam wskaźnik zbliża się do wartości minimalnej odnotowanej w powiecie.

Analizując prognozy liczby ludności całego powiatu wołomińskiego należy stwierdzić, że liczba ta będzie systematycznie wzrastać. Według szacunków GUS zaludnienie powiatu w 2025 roku ukształtuje się na poziomie 264 807, a w 2045 roku wyniesie już 310 274. Dla porównania liczba mieszkańców w 2014 roku wyniosła 231 757. Podobna tendencja prognozowana jest także dla całego województwa mazowieckiego, jednak tutaj wzrost powinien utrzymać się tylko do 2030 roku, potem następować będzie spadek populacji.

Powyższe dane pozwalają sądzić, że trend wzrostu liczby ludności może dotyczyć także samej Gminy Tłuszcz. Charakteryzuje się ona obecnie korzystnymi procesami demograficznymi, objawiającymi się niskim wskaźnikiem obciążenia demograficznego, dodatnim przyrostem naturalnym oraz dodatnim saldem migracji. Stanowi to dużą szansę rozwojową dla Gminy, wymusza jednak konieczność tworzenia i dostosowywania jej warunków społecznych oraz gospodarczych dla osób wybierających Tłuszcz jako miejsce stałego zamieszkania i pracy oraz decydujących się na założenie rodziny. Jest to istotne, ponieważ o ile w porównaniu z danymi dla kraju i województwa wskaźniki dla Gminy Tłuszcz pozostają na zadowalającym poziomie, o tyle ustępuje ona jeszcze pod względem procesów demograficznych innym gminom wchodzącym w skład powiatu wołomińskiego, w szczególności gminie Żąbki.

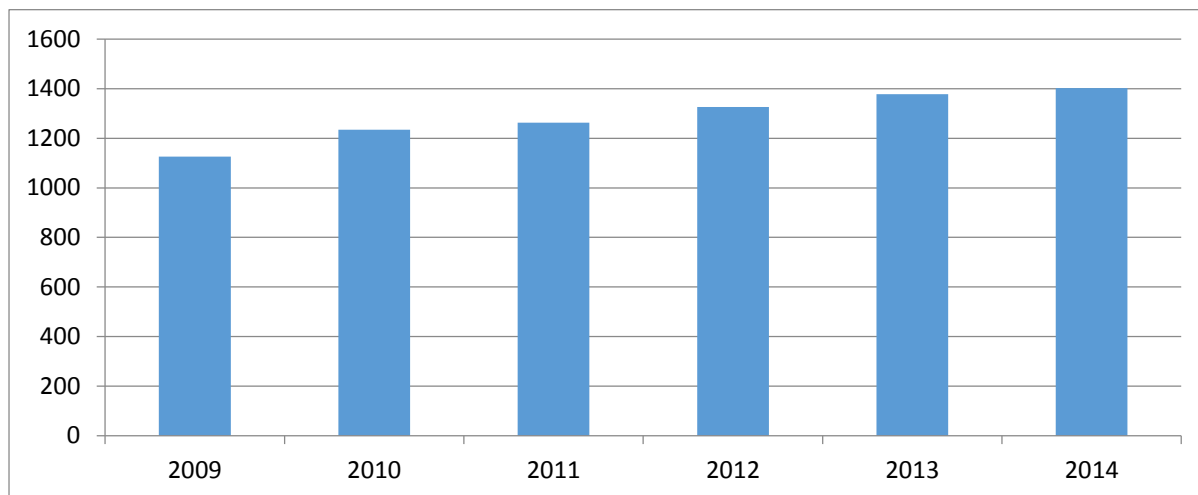

3.2. Opis sfery gospodarczej

3.2.1. Potencjał gospodarczy

Według danych GUS w 2014 roku na terenie Gminy były 1 402 podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON. Ich liczba systematycznie rośnie, co zostało zobrazowane na wykresie nr 9.

Wykres 9. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Gminie Tłuszcz w latach 2009-2014

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

W strukturze prowadzonej działalności zdecydowana większość to przedsiębiorstwa prywatne, które stanowią około 97,22% wszystkich podmiotów. Wśród nich dominują natomiast osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Główne działalności gospodarcze na terenie Gminy Tłuszcz według PKD to:

- handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów (sekcja G) – 382 podmioty,
- budownictwo (sekcja F) – 251 podmiotów,
- transport i gospodarka magazynowa (sekcja H) – 129 podmiotów,
- przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) – 115 podmiotów.

Tabela 10. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa i kraju

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	967	985	981	1 015	1 004	1 032	1 057	1 071
województwo mazowieckie	1 209	1 248	1 238	1 293	1 277	1 319	1 364	1 391
powiat wołomiński	1 075	1 109	1 090	1 149	1 154	1 189	1 211	1 217
Tłuszcz	631	656	598	644	653	682	705	713
Kobyłka	1 286	1 325	1 325	1 393	1 363	1 401	1 418	1 424
Marki	1 314	1 349	1 103	1 199	1 236	1 298	1 326	1 337
Radzymin	954	1 002	1 027	1 071	1 073	1 105	1 144	1 152
Wołomin	1 121	1 142	1 176	1 237	1 235	1 271	1 273	1 271
Ząbki	1 489	1 521	1 508	1 569	1 544	1 553	1 584	1 578
Zielonka	1 426	1 447	1 444	1 513	1 496	1 545	1 582	1 578

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz kształtował się w 2014 roku na poziomie 713. Był tym samym zdecydowanie niższy od wartości wskaźnika dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego i całej Polski, gdzie wyniósł odpowiednio 1 217, 1 391 oraz 1 071. Dane te zostały zestawione w tabeli nr 10. W odniesieniu do innych gmin powiatu wołomińskiego Tłuszcz pozostaje gminą o najniższej wartości omawianego wskaźnika. Na najwyższym poziomie wynoszącym 1 578 kształtował się on natomiast w gminach Ząbki i Zielonka.

Konieczne jest zatem wprowadzenie przez Gminę Tłuszcz zachęt gospodarczych dla przedsiębiorców oraz tworzenie przyjaznych warunków do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Działania te pozwolą na zwiększenie liczby aktywnie działających podmiotów gospodarczych.

3.2.2. Poziom bezrobocie

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Tłuszcz wyniosła w 2014 roku 1 243, z czego bezrobotnych mężczyzn było 718, czyli zdecydowanie więcej niż bezrobotnych kobiet, których liczba kształtowała się na poziomie 525. Liczba osób bezrobotnych w 2014 roku spadła o ponad 10% w porównaniu z rokiem poprzednim, przy jednoczesnym wzroście liczby ludności według faktycznego miejsca zamieszkania. Na przestrzeni ostatnich lat wskaźnik ten nie wykazywał jednak jednoznacznej tendencji wzrostowej albo spadkowej. Dane te zostały zestawione w tabeli nr 11.

Tabela 11. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014

Zarejestrowani bezrobotni	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	849	771	1 065	1 185	1 102	1 310	1 386	1 243
mężczyźni	430	407	614	701	609	768	832	718
kobiety	419	364	451	484	493	542	554	525

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Udział zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Tłuszcz w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym podlegał na przestrzeni ostatnich lat okresowym wahaniom. W 2014 roku wyniósł 9,9% i tym samym spadł w porównaniu z rokiem poprzednim, jednak w odniesieniu do 2007 roku wzrósł w sposób znaczący. Wartość tego wskaźnika pozostaje znacznie wyższa od średniej dla całego kraju, województwa mazowieckiego i powiatu wołomińskiego, która kształtowała się odpowiednio na poziomie 7,5%, 7,6% oraz 8,0%. Dane te zostały zaprezentowane w tabeli nr 12.

Tabela 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Tłuszcz w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego i Polski w latach 2007-2014

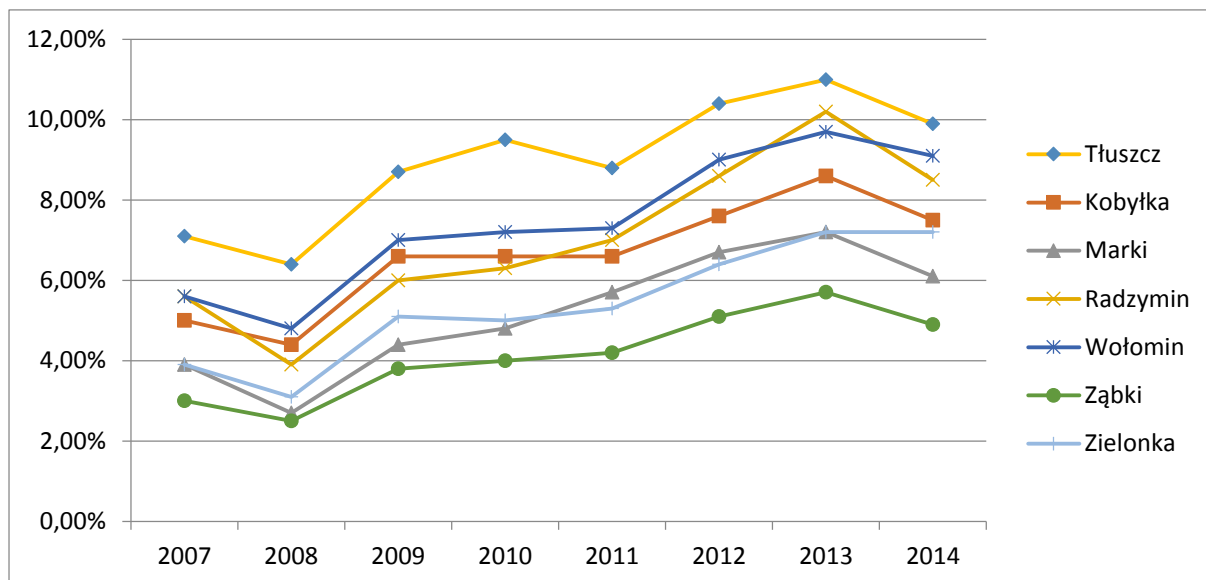
Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	7,1%	6,0%	7,7%	7,9%	8,0%	8,7%	8,8%	7,5%
województwo mazowieckie	6,6%	5,4%	6,7%	7,1%	7,4%	8,2%	8,5%	7,6%
powiat wołomiński	5,1%	4,2%	6,2%	6,5%	6,7%	8,1%	8,9%	8,0%
gmina Tłuszcz	7,1%	6,4%	8,7%	9,5%	8,8%	10,4%	11,0%	9,9%

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Jak przedstawiono na wykresie nr 10, sytuacja Gminy Tłuszcz w odniesieniu do stosunku zarejestrowanych bezrobotnych do ogólnej liczby ludności w wieku produkcyjnym jest niekorzystna także w porównaniu do innych gmin miejskich i miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego. Wartość tego wskaźnika odnotowana dla Gminy jest bowiem najwyższą w powiecie. Na najniższym poziomie parametr ten ukształtował się natomiast w gminie Ząbki, gdzie przyjął wartość 4,9.

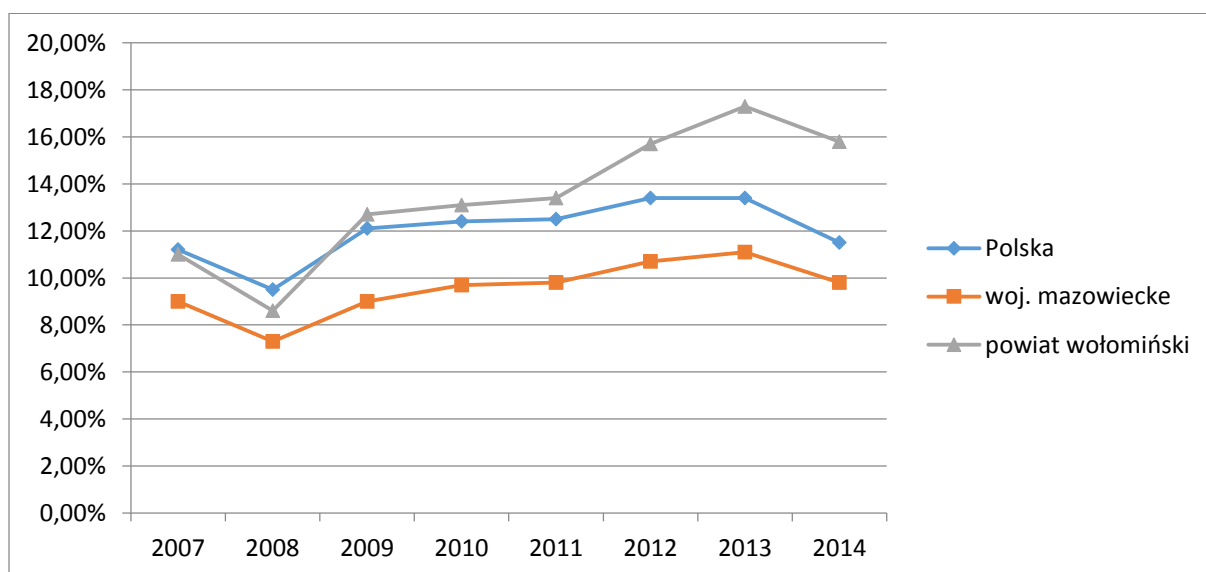
Wykres 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Dane statystyczne dotyczące stopy bezrobocia rejestrowanego dostępne są tylko dla powiatów, województw i kraju. Brak danych dla gmin uniemożliwia prezentację porównawczą Gminy Tłuszcz w odniesieniu do nadrzędnych struktur terytorialnych.

Wykres 11. Stopa bezrobocia dla powiatu wołomińskiego w odniesieniu do danych dla województwa mazowieckiego i Polski

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Według danych GUS stopa bezrobocia rejestrowanego dla powiatu wołomińskiego wyniosła w 2014 roku 15,8%. Dla porównania wskaźnik ten wyniósł dla województwa mazowieckiego 9,8%, zaś dla całego kraju ukształtował się na poziomie 11,5%. Zarówno dla powiatu, jak i dla województwa oraz Polski, wykazywał on tendencję wzrostową, która odwróciła się dopiero w 2014 roku, co pokazuje wykres nr 11. Należy przyjąć, że stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Tłuszcz wykazała podobną tendencję.

3.2.3. Turystyka

Pod względem turystycznym Gmina Tłuszcz odgrywa raczej rolę tranzytu z Polski centralnej do atrakcyjniejszych pod względem turystycznym i krajobrazowym terenów Polski północno-wschodniej. Gmina ma jednak dobre warunki do rozwoju różnych form turystyki, wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców samej Gminy, a także dla mieszkańców Warszawy. Szczególnie duże są możliwości rozwoju agroturystyki. Do niewątpliwych atutów Gminy należą:

- dobre położenie i skomunikowanie ze stolicą,
- bogata historia i dziedzictwo kulturowe,
- obecność zabytków,
- niewielki poziom uprzemysłowienia i dobry stan środowiska przyrodniczego.

Gmina należy do obszarów ekologicznie czystych. Prawie cały jej teren stanowią rozległe równiny kotliny warszawskiej urozmaicone w południowo-wschodniej części licznie występującymi lasami, rzeką Cienką, jej dopływami oraz łąkami. Miejscowo zachowały się fragmenty starych drzewostanów naturalnego pochodzenia, tworzące rezerwat przyrody, a poza kompleksami leśnymi występują między innymi okazałe sędziwe drzewa, będące tworem przyrody żywej o szczególnych walorach krajobrazowych. Dolina rzeki jest natomiast siedliskiem wielu gatunków ssaków i ptaków oraz miejscem ciszy i spokoju. Wszystkie walory tych obszarów można podziwiać korzystając z wielu szlaków rowerowych.

Rysunek 4. Park w Jasienicy

Źródło: www.tluszcz.pl

W Gminie Tłuszcz występuje też wiele zabytkowych terenów parkowych, które są pozostałościami dawnych dworów ziemiańskich zniszczonych po II wojnie światowej i objęciu władzy przez komunistów. Parki te przez lata popadały w ruinę, a znajdujące się w nich stawy i oczka wodne zarastały, jednak do dziś zachowały się ich znaczne fragmenty, a niektóre z nich zostały wpisane do rejestru zabytków.

Pomimo korzystnych warunków oraz występowania obiektów mogących pełnić funkcje rekreacyjne, niewystarczająca jest jednak liczba odpowiednich zorganizowanych ośrodków turystyki i rekreacji kwalifikowanej, zarówno dla potrzeb Gminy jak i potrzeb ponadlokalnych.

Rysunek 5. Pomnik Obrońców Ojczyzny 1920 roku w Tłuszczu

Źródło: www.tluszcz.pl

Rysunek 6. Lokomotywa Hutnik 4010 w centrum Tłuszcza

Źródło: www.tluszcz.pl

Do najważniejszych zabytków i pomników w Gminie Tłuszcz należą:

- parowóz Ty2-220 – wyprodukowana w 1943 roku, obecnie stojąca na terenie lokomotywni przy niestrzeżonym przejeździe kolejowym w Tłuszczu,
- kompleks pałacowy w Chrzęsnem – jedyny w tej części Mazowsza przykład dworskiej architektury renesansowo-barokowej,
- kościół neogotycki w Postoliskach – jedna z najstarszych parafii w powiecie wołomińskim,
- lokomotywa Hutnik 4010 – wyprodukowana w 1958 roku, obecnie będąca jedną z wizytówek miasta Tłuszcz,
- Pomnik Cichociemnych w Postoliskach – upamiętniający zrzut operacji „Bełt” dokonanej podczas II wojny światowej,
- Pomnik Obrońców Ojczyzny 1920 roku w Tłuszczu – monument złożony z siedmiu dużych betonowych płyt z wgłębionymi krzyżami, zwieńczony betonowym postumentem z krzyżem,
- Pomnik Siewby – głaz narzutowy w centrum Tłuszcza, upamiętniający wydanie ludowego czasopisma „Siewba”,
- stare nagrobki na cmentarzu w Postoliskach – niektóre z nich liczące ponad 150 lat,
- wieża ciśnień w Tłuszczu z 1912 roku – będąca częścią infrastruktury kolejowej, zniszczona w wyniku działań wojennych, potem odbudowana.

Walory turystyczne, a także dogodna lokalizacja, sprawiają, że Gmina Tłuszcz mogłaby stać się atrakcyjnym miejscem wypoczynku. Swoją atrakcyjność Gmina może rozwijać poprzez rozszerzanie oferty imprez kulturalnych, promocję turystyczną, budowę odpowiedniej infrastruktury oraz zachęty do tworzenia kwater agroturystycznych.

3.3. Opis infrastruktury technicznej

Infrastruktura techniczna pełni bardzo ważne funkcje związane z rozwojem społeczno-gospodarczym obszaru gminy. Dostępność infrastruktury technicznej jest czynnikiem rozwoju osadnictwa oraz w znacznym stopniu wpływa na poziom życia mieszkańców wsi i miast.

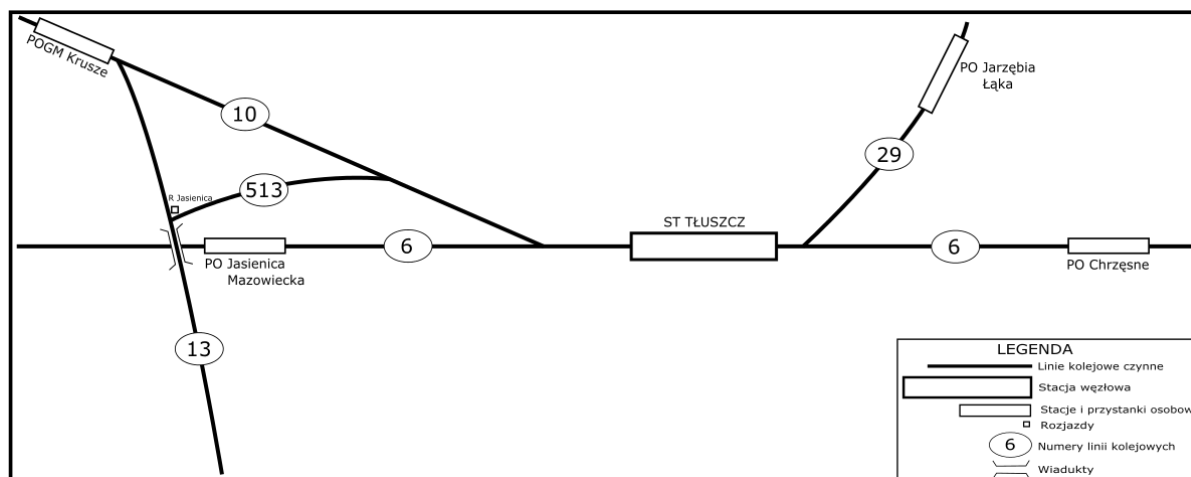
3.3.1. Sieć kolejowa

Przez Gminę Tłuszcz przebiegają liczne połączenia drogowe i kolejowe, między innymi z Warszawą, Ostrołką, Białymstokiem, Legionowem i Pilawą. Czas dojazdu do centrum stolicy nie przekracza godziny.

Od czasu otwarcia Kolei Warszawsko-Petersburskiej w 1862 roku kolej odgrywała w Gminie dużą rolę, a w tej branży zatrudniona była znaczna część mieszkańców. Obecnie jednak kolej jako źródło utrzymania ma coraz mniejsze znaczenie ze względu na postępującą redukcję połączeń. Mimo to Gmina Tłuszcz wciąż jest ważnym węzłem kolejowym, w którym krzyżują się następujące linie:

- linia kolejowa nr 6 (Zielonka – Kuźnica Białostocka),
- linia kolejowa nr 10 (Legionowo – Tłuszcz),
- linia kolejowa nr 13 (Krusze – Pilawa),
- linia kolejowa nr 29 (Tłuszcz – Ostrołka),
- linia kolejowa nr 513 (Jasienica – Tłuszcz).

Rysunek 7. Schemat linii kolejowych w okolicy Tłuszcza

Źródło: www.pl.wikipedia.org

Tłuszcz ma połączenia kolejowe pasażerskie w następujących kierunkach:

- Tłuszcz – Małkinia Górna – Białystok,
- Tłuszcz – Wołomin – Warszawa Wschodnia/ Warszawa Wileńska,
- Tłuszcz – Wyszków – Ostrołka,
- Tłuszcz – Radzymin – Legionowo/ Zegrze.

3.3.2. Sieć drogowa

Sieć drogowa Gminy Tłuszcz składa się z dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Drogi krajowe przebiegają natomiast w niedalekiej odległości od granic Gminy, co jest rozwiązaniem bardzo korzystnym. Mieszkańcy mają bowiem do nich dobry dostęp, ale są pozbawieni ich uciążliwości.

Sieć dróg gminnych to ponad 260 km tras, z czego ponad 200 km przebiega poza granicami administracyjnymi miasta. Drogi te zapewniają powiązania pomiędzy poszczególnymi miejscowościami w Gminie. Drogi powiatowe z kolei pozwalają na skomunikowanie Gminy z drogami krajowymi i wojewódzkimi, poprawiając jednocześnie połączenia niektórych miejscowości z miejscowością gminną.

Głównym problemem zarówno dróg gminnych, jak i powiatowych, jest ich słaba jakość i słaba przepustowość. Nie są one bowiem dostosowane do obecnych i przewidywanych potrzeb, gdyż stale rosnąca liczba samochodów osobowych i ciężarowych oraz związany z tym stale rosnący ruch wymagają dróg o odpowiednim stanie technicznym. Wśród innych utrudnień w funkcjonowaniu komunikacji drogowej na poziomie gminnym i powiatowym należy wskazać:

- niedostateczny udział dróg o nawierzchni utwardzonej,
- występowanie obszarów o niedostatecznie wykształconym układzie komunikacyjnym,
- brak dogodnych powiązań komunikacyjnych między miastem i obszarami wiejskimi, zwłaszcza południowo-wschodnią częścią Gminy,
- brak chodników i ścieżek rowerowych.

Władze Gminy sukcesywnie, w miarę posiadanych środków, podejmują działania polegające na przebudowie bądź modernizacji dróg, mające na celu poprawę ich jakości. Realizacja inwestycji drogowych sprzyja rozwojowi gospodarczemu i społecznemu Gminy poprzez zwiększenie spójności regionu, zredukowanie czasu i kosztów transportu oraz poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego. Może to także przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Gminy.

Powiązania drogowe Gminy Tłuszcz z układem zewnętrznym są realizowane poprzez drogi wojewódzkie. Są to:

- droga wojewódzka nr 636 (Wola Raszewska – Kozły – Mokra Wieś – Jadów – Łochów),
- droga wojewódzka nr 634 (Ząbki – Wołomin – Miąse – Tłuszcz – Wólka Kozłowska).

Do znacznej poprawy komunikacji drogowej przyczynia się również przebiegająca poza obszarem Gminy zmodernizowana droga wylotowa z Warszawy w kierunku Białegostoku, której częścią jest obwodnica Radzymina. Dzięki niej dojazd z Tłuszcza do Warszawy możliwy jest w ciągu 30 – 40 minut, co podnosi atrakcyjność Gminy jako miejsca zamieszkania dla osób pracujących w stolicy, a zwłaszcza w jej wschodnich częściach.

3.3.3. Komunikacja publiczna

Największe znaczenie w komunikacji zbiorowej na terenie Gminy posiada kolej. Przystanki PKP zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Jarzębia Łąka, Jasienica, Chrzęsne, Mokra Wieś i Tłuszcz, co pozwala na połączenie zarówno z Warszawą, jak i innymi ważniejszymi miejscowościami w regionie. Duża częstotliwość kursowania pociągów stwarza możliwość dogodnych dojazdów do pracy i nauki dla młodzieży kształcącej się na poziomie ponadgimnazjalnym.

Mniejszą rolę odgrywa natomiast komunikacja autobusowa świadczona przez prywatnych przewoźników. Połączenia autobusowe umożliwiają komunikację w obrębie Gminy i powiatu, a także dojazd do Warszawy i innych miejscowości w województwie mazowieckim.

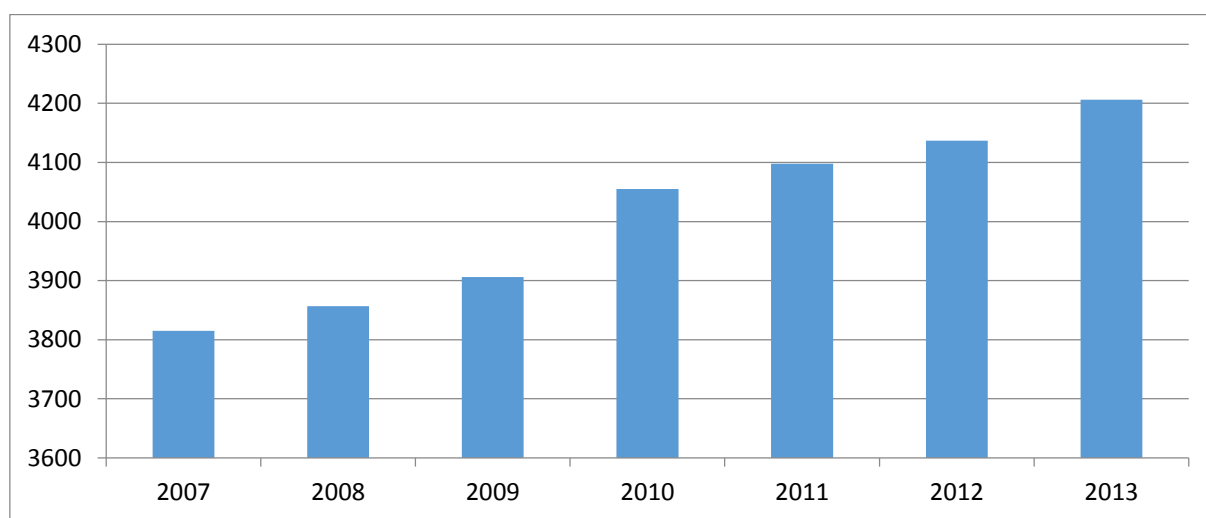
3.3.4. Ciepłownictwo

Prowadzenie wielowymiarowej polityki związanej z utrzymaniem zasobów przyrodniczych, jak również ograniczanie skutków emisji zanieczyszczeń środowiska należy do kompetencji gmin. Podejmują więc one działania zmierzające do rozbudowy centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą, które ograniczają emisję szkodliwych produktów spalania paliw kopalnych do atmosfery.

Ciepło sieciowe jako nośnik energii cieplnej stanowi obecnie jeden z najbardziej ekologicznych systemów grzewczych. Jego przesył i dystrybucja odbywa się bowiem przez tzw. sieci preizolowane i w pełni zautomatyzowane węzły grzewcze. Zastosowane technologie powodują uzyskanie niskiego wskaźnika strat energii na przesył i redukcję emisji szkodliwych substancji.

Jak przedstawiono na wykresie nr 12, na przestrzeni ostatnich lat liczba mieszkań wyposażonych w instalację centralnego ogrzewania rosła systematycznie. W 2013 roku (brak danych za 2014 rok) w centralne ogrzewanie wyposażonych było 4 206 mieszkań, co oznacza wzrost o ponad 10% w porównaniu z rokiem 2007.

Wykres 12. Liczba mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013

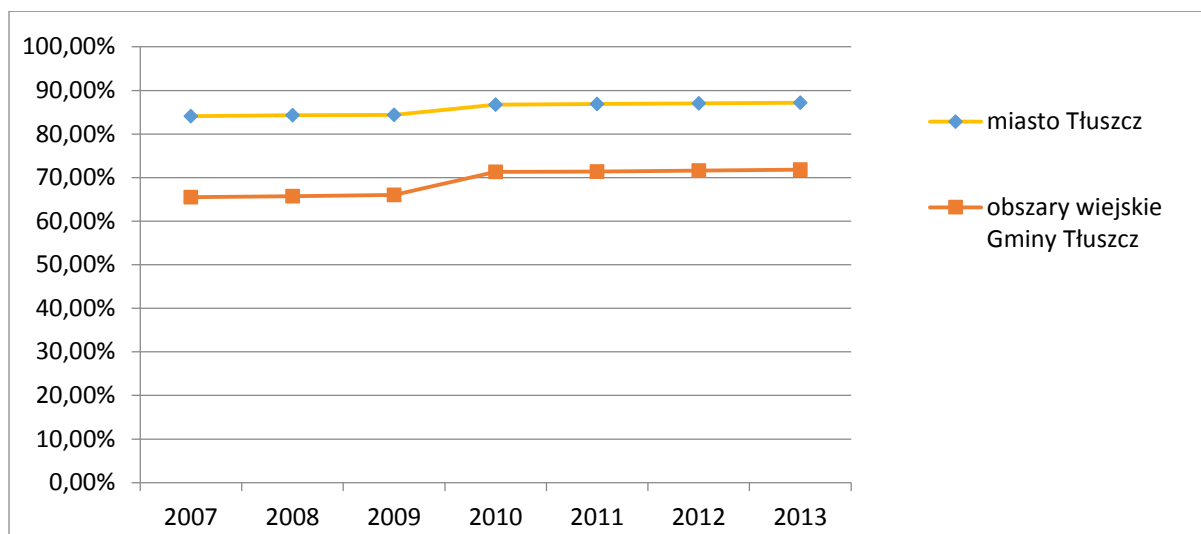

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

W 2013 roku w instalację centralnego ogrzewania wyposażonych było 87,2% ogółu mieszkań w mieście Tłuszcz oraz 71,8% mieszkań na obszarach wiejskich, co pokazano na wykresie nr 13. W obu przypadkach udział ten rósł systematycznie od 2007 roku i choć jego obecny poziom można uznać za zadowalający, to pozostaje on jednym z niższych w obrębie powiatu wołomińskiego. W porównaniu z innymi miastami jedynie miasto Wołomin zanotowało niższą wartość tego wskaźnika, a w odniesieniu do obszarów wiejskich najniższa wartość tego parametru charakteryzuje właśnie Gminę Tłuszcz. Mimo to z uwagi na ekstensywny charakter zabudowy na znacznym obszarze Gminy nie ma uzasadnienia dla rozbudowy systemu centralnego ogrzewania.

Wykres 13. Udział mieszkań wyposażonych w instalację centralnego ogrzewania w ogólnej liczbie mieszkań w latach 2007-2013 w Gminie Tłuszcz (z podziałem na miasto i obszary wiejskie)

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

3.3.5. Sieć wodociągowa

W 2014 roku w Gminie Tłuszcz było 80,8 km magistralnej sieci wodociągowej, która posiada prawie 1 800 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. W 2013 roku (brak danych za 2014 rok) korzystało z niej 7 112 mieszkańców, co stanowi 36,4% ogółu ludności zamieszkującej w Gminie Tłuszcz. Wskaźniki dla infrastruktury wodociągowej zostały zaprezentowane w tabeli nr 13.

Tabela 13. Wskaźniki dla infrastruktury wodociągowej w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014

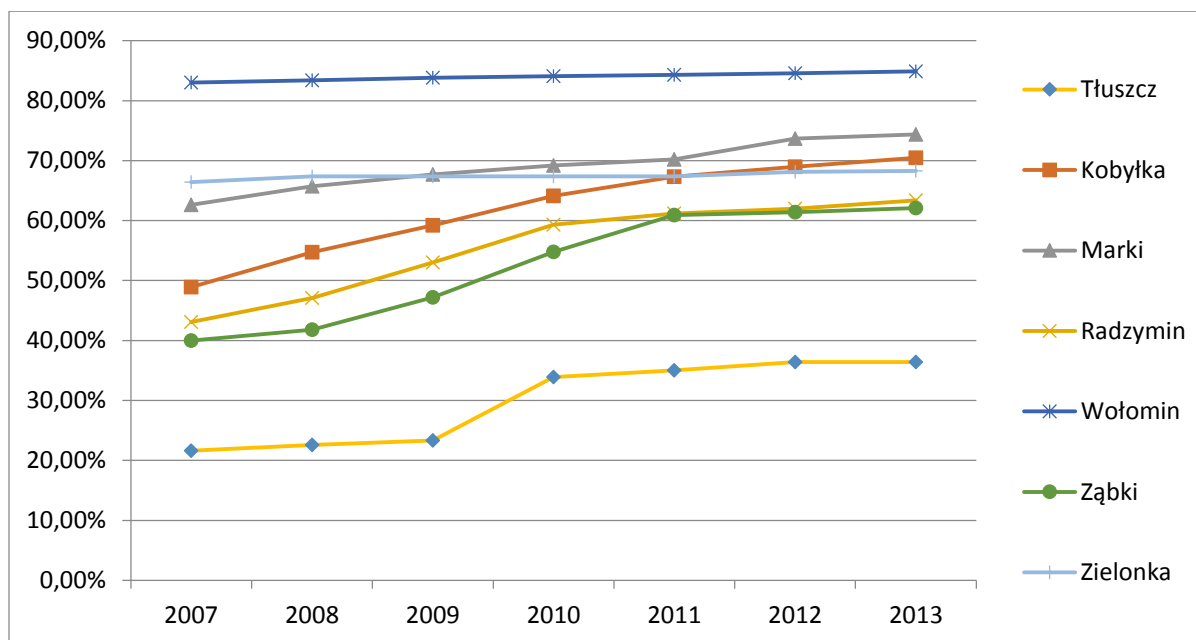
Wskaźnik	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	35,4	35,4	35,4	40,5	51,6	51,6	70,9	80,8
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	4 014	4 248	4 387	6 513	6 781	7 079	7 112	brak danych
Procentowy udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie ludności	21,6	22,6	23,3	33,9	35,0	36,4	36,4	brak danych

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Analiza danych przedstawionych na wykresie nr 14 wskazuje na systematyczny wzrost liczby ludności korzystającej z infrastruktury wodociągowej. Mimo to wskaźnik ten na tle innych gmin powiatu wołomińskiego pozostaje na niezadowalającym poziomie. W odniesieniu do innych gmin ujętych w zestawieniu Tłuszcz ma bowiem najniższy procentowy udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Drugie miejsce od końca zajmuje gmina Żąbki z wynikiem 62,1%, czyli o ponad 70% wyższym niż w Gminie Tłuszcz. Najwyższy udział zarejestrowano natomiast w gminie Wołomin, gdzie wyniósł on 84,9%.

Wykres 14. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie ludności w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Patrząc na niekorzystną wartość tego wskaźnika dla Gminy Tłuszcz, należy mieć jednak na uwadze, że jest to gmina miejsko-wiejska w przeciwieństwie do Kobyłki, Marek, Ząbek czy Zielonki, które są gminami typowo miejskimi. Niższy udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej na obszarach wiejskich wpływa więc na wartości ujęte w powyższym zestawieniu. Mimo to sieć wodociągową w Gminie Tłuszcz należy uznać za niedostatecznie rozwiniętą, a zamierzeniem władz Gminy powinno być udostępnianie większej liczbie mieszkańców możliwości korzystania z niej. Obecnie w dużej mierze woda do spożycia pobierana jest z indywidualnych ujęć wody.

3.3.6. Sieć kanalizacyjna

W 2014 roku funkcjonowało 14,5 km sieci kanalizacyjnej, co stanowi bardzo duży wzrost w porównaniu z 2013 rokiem. W latach poprzednich długość czynnej sieci rozdzielczej przyjmowała stałą wartość, kształtującą się na poziomie ponad 6 km. Sieć posiada ponad 400 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, a korzysta z niej ponad 2 100 mieszkańców. Wskaźniki dla infrastruktury kanalizacyjnej w Gminie Tłuszcz ukazano w tabeli nr 14.

Tabela 14. Wskaźniki dla infrastruktury kanalizacyjnej w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014

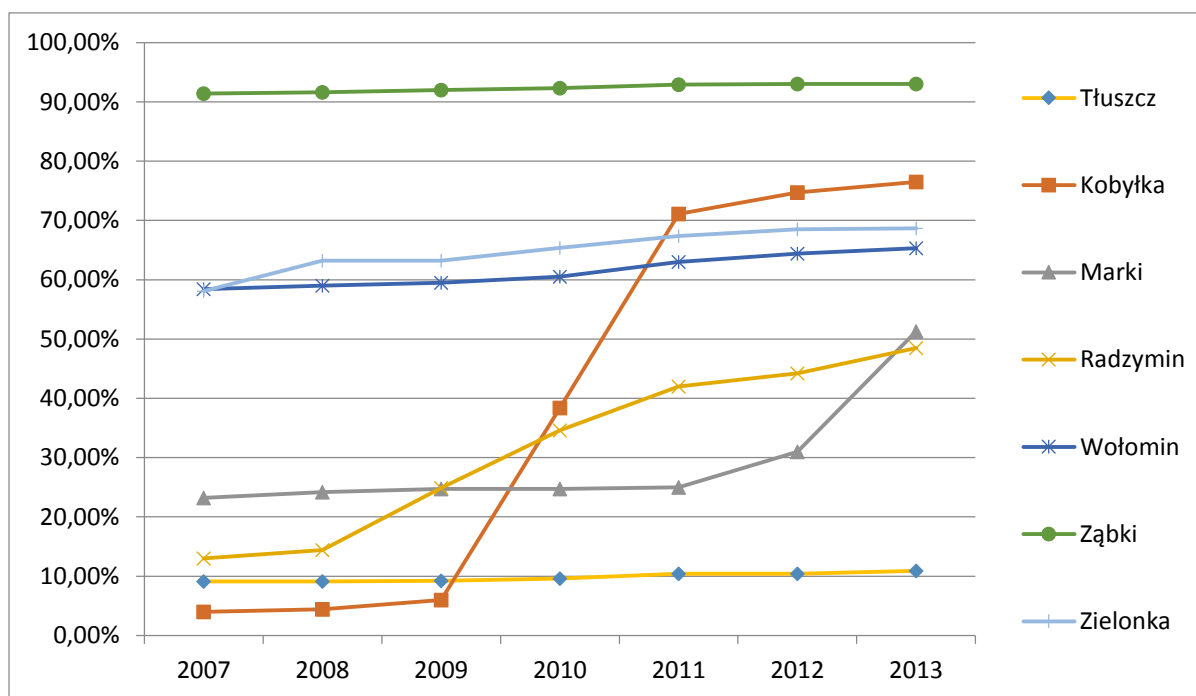
Wskaźnik	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2	6,3	6,3	14,5
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	1 687	1 704	1 726	1 836	2 007	2 027	2 139	brak danych
Procentowy udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności	9,1	9,1	9,2	9,6	10,4	10,4	10,9	brak danych

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Jak można zauważyć na wykresie nr 15, udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności w Gminie Tłuszcz wzrósł minimalnie na przestrzeni ostatnich lat, a w 2013 roku (brak danych za 2014 rok) wyniósł 10,9%. Wskaźnik ten jest więc zdecydowanie niższy w porównaniu z innymi gminami miejskimi lub miejsko-wiejskimi powiatu wołomińskiego. Drugie miejsce od końca w poniższym zestawieniu zajmuje gmina Radzymin z udziałem wynoszącym 48,5%. Najwyższą wartość parametru, kształtującą się na poziomie 93%, odnotowano natomiast w Żąbkach.

Wykres 15. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Infrastruktura kanalizacyjna w Gminie Tłuszcz charakteryzuje się więc jeszcze niższym stopniem rozwoju niż sieć wodociągowa. Pozbawione są jej wszystkie wsie i większość obszaru miasta. Konieczna jest zatem rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej, przyczyni się ona bowiem przede wszystkim do poprawy warunków bytowych mieszkańców, ale także do rozwoju gospodarki oraz zwiększenia atrakcyjności Gminy dla inwestorów.

3.3.7. Sieć gazowa

Długość sieci gazowej w Gminie Tłuszcz to ponad 60 km. W 2013 roku (brak danych za 2014 rok) posiadała ona 2 038 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. Liczba ta rosła systematycznie na przestrzeni ostatnich lat, co przedstawiono w tabeli nr 15. Z sieci gazowej korzystają odbiorcy w mieście Tłuszcz oraz w niektórych wsiach, między innymi w Jasienicy i Jadwininie.

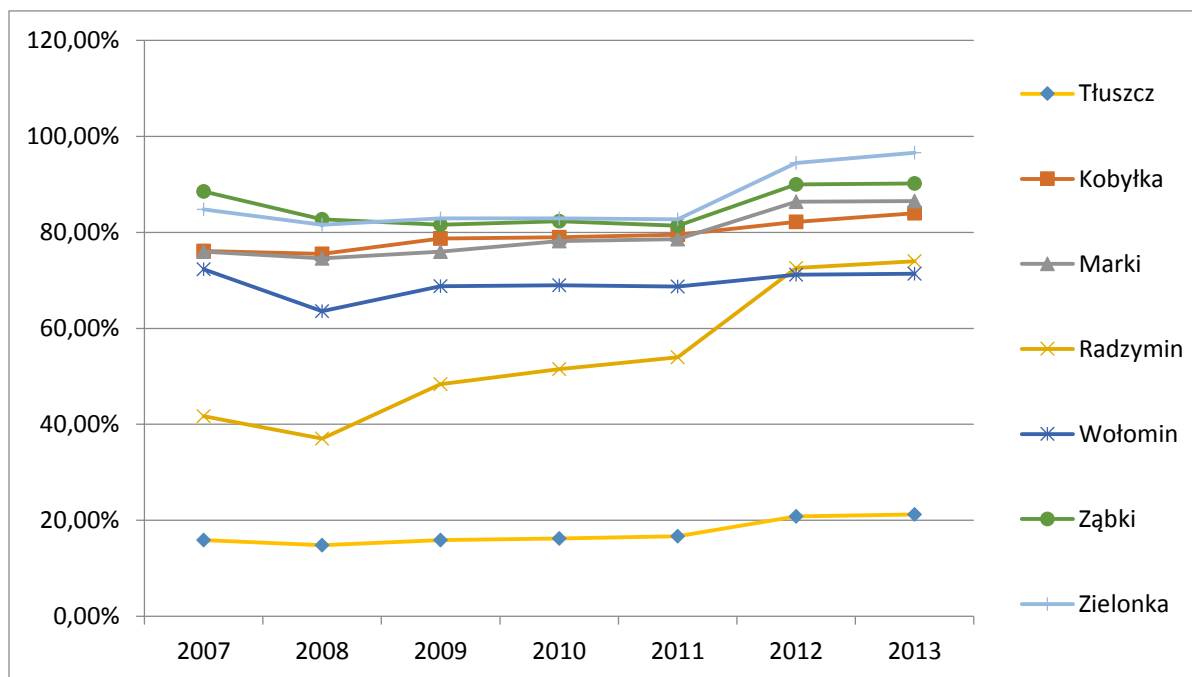
Tabela 15. Wskaźniki dla infrastruktury gazowej w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013

Wskaźnik	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Czynne przyłącza sieci gazowej do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	1 654	1 676	1 704	1 725	1 758	1 790	2 038
Ludność korzystająca z sieci gazowej	2 961	2 777	2 989	3 116	3 240	4 045	4 138
Procentowy udział ludności korzystającej z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności	15,9	14,8	15,9	16,2	16,7	20,8	21,2

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Jak pokazano na wykresie nr 16, udział ludności korzystającej z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności w Gminie Tłuszcz w 2013 roku wzrósł w porównaniu z latami poprzednimi, wciąż utrzymuje się jednak na niskim poziomie, wynoszącym 21,2%. Tym samym Tłuszcz pozostaje w powiecie wołomińskim gminą o najniższej wartości tego wskaźnika. Na drugim miejscu od końca uplasowała się gmina Wołomin z udziałem wynoszącym 71,4%. Największy udział, kształtujący się na poziomie 96,6%, odnotowano natomiast w gminie Zielonka.

Wykres 16. Udział ludności korzystającej z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Sieć gazową w Gminie Tłuszcz, podobnie jak pozostałe komunalne systemy obsługi inżynierskiej, należy więc uznać za rozwiniętą w niedostatecznym stopniu. Zamierzeniem władz Gminy powinna być jej systematyczna dalsza rozbudowa.

3.3.8. Gospodarka odpadami

Gmina Tłuszcz zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Mazowieckiego została zakwalifikowana do regionu ostrołęcko-siedleckiego. W regionie tym znajdują się dwie Regionalne Instalacje do Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK), do których przekazywane są z terenu Gminy odpady zmieszane, odpady ulegające biodegradacji oraz pozostałości po segregacji odpadów.

Realizując nałożony ustawą obowiązek Gmina Tłuszcz uchwaliła regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy. Zgodnie z regulaminem właściciele nieruchomości są zobowiązani:

- do selektywnego zbierania określonych rodzajów odpadów komunalnych,
- do wyposażenia nieruchomości w urządzenia do gromadzenia odpadów komunalnych,
- do pozbywania się odpadów komunalnych z terenu nieruchomości w sposób systematyczny, gwarantujący zachowanie czystości i porządku,
- do prawidłowego postępowania z odpadami niebezpiecznymi wydzielonymi ze strumienia odpadów komunalnych.

Selektywna zbiórka odpadów, do której zobowiązani są mieszkańcy, polega na gromadzeniu przez właścicieli nieruchomości odpadów w określonych frakcjach, co ułatwia dalsze przetwarzanie odpadów. Do frakcji tych należą:

- metale,
- papier i tektura,
- tworzywa sztuczne,
- opakowania wielomateriałowe,
- szkło,
- odpady zielone,
- odpady wielkogabarytowe, elektrośmieci, opony,
- odpady budowlano-remontowe.

W Gminie Tłuszcz utworzony został również Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) prowadzony przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej.

W drodze przetargu nieograniczonego na transport, odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z terenu Gminy Tłuszcz została wyłoniona firma „Jurant Spółka Jawna S. Matak, J. Borkowski” z siedzibą w Zielonce. Firma ta świadczy obecnie usługę odbierania odpadów komunalnych od mieszkańców Gminy.

W 2014 roku Gmina Tłuszcz osiągnęła poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wielkości 22,38%. Z danych Urzędu Miejskiego w Tłuszczy wynika, że spośród mieszkańców Gminy, którzy złożyli deklarację, 83,61% zobowiązało się do segregowania odpadów.

3.3.9. Mieszkalnictwo

Na przestrzeni ostatnich lat liczba budynków mieszkalnych w Gminie Tłuszcz systematycznie rosła. Podobna tendencja dotyczyła również liczby mieszkań, z wyjątkiem nieznacznego spadku, który miał miejsce w 2010 roku. W 2014 roku liczba budynków mieszkalnych wyniosła 4 990, zaś liczba mieszkań ukształtowała się na poziomie 5 373. Dane te zostały przedstawione w tabeli nr 16.

Tabela 16. Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
budynki mieszkalne	brak danych	4 753	4 794	4 829	4 889	4 926	4 960	4 990
mieszkania	5 200	5 242	5 291	5 191	5 234	5 273	5 342	5 373

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Zabudowę mieszkaniową stanowią przede wszystkim budynki i mieszkania prywatne. W 2013 roku (brak danych za 2014 rok) zasobem Gminy było 121 mieszkań komunalnych oraz 15 mieszkań socjalnych.

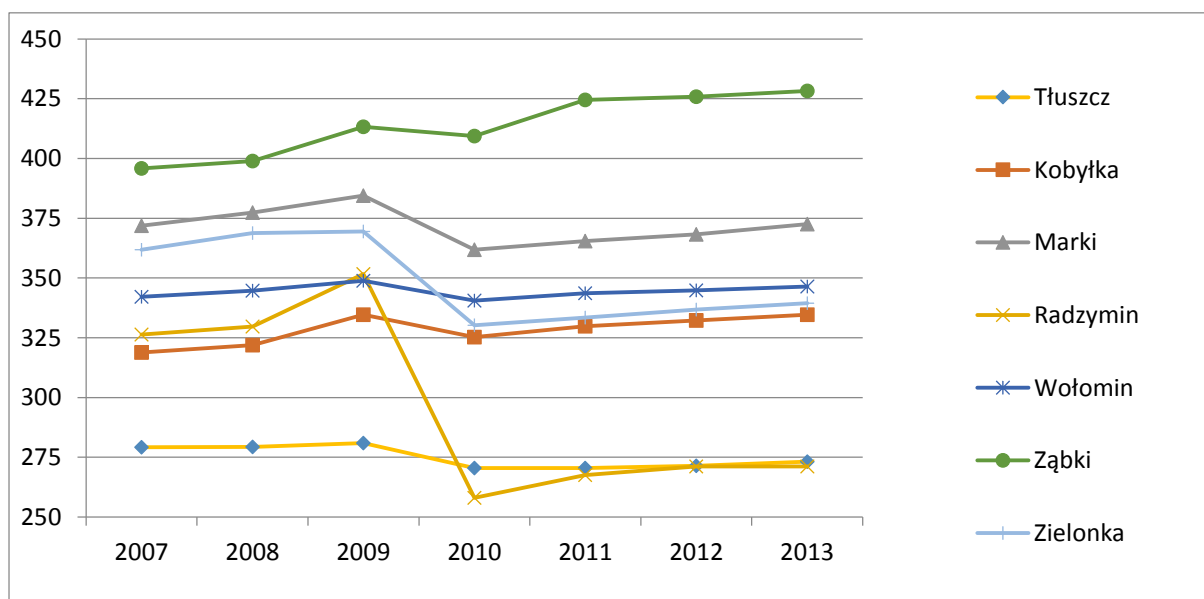
Tabela 17. Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań oddanych do użytkowania w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
budynki mieszkalne	52	56	65	66	62	73	59	56
mieszkania	46	46	56	65	62	65	84	47

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

W latach 2007-2014 zarówno liczba budynków mieszkalnych, jak również mieszkań oddanych do użytkowania w Gminie Tłuszcz, podlegała okresowym wahaniom i nie wykazywała jednoznacznej tendencji wzrostowej albo spadkowej. Wskaźnik ten został zaprezentowany w tabeli nr 17.

Wykres 17. Wskaźnik liczby mieszkań na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

W odniesieniu do innych gmin powiatu wołomińskiego wskaźnik liczby mieszkań na 1 000 mieszkańców pozostaje w Gminie Tłuszcz na stosunkowo niskim poziomie. W 2013 roku wyniósł on 273,2. Spośród gmin ujętych w zestawieniu najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie Ząbki, gdzie kształtował się on na poziomie 428,3, najniższy zaś zarejestrowano w gminie Radzymin, gdzie wyniósł 271,2. Dane te zostały ukazane na wykresie nr 17.

Większość mieszkań w Gminie Tłuszcz wyposażona jest w podstawowe pomieszczenia i instalacje niezbędne przy użytkowaniu mieszkań. W 2013 roku wskaźniki te przedstawiały się następująco:

- 91,7% mieszkań w mieście Tłuszcz i 80,5% mieszkań na obszarach wiejskich wyposażonych było w łazienkę,
- 93,5% mieszkań w mieście Tłuszcz i 84,1% mieszkań na obszarach wiejskich miało dostęp do sieci wodociągowej,
- 87,2% mieszkań w mieście Tłuszcz i 71,8% mieszkań na obszarach wiejskich wyposażonych było w instalację centralnego ogrzewania.

W latach 2007-2014 zaobserwowano wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkań. Wartość tego wskaźnika w 2014 roku kształtowała się na poziomie 83,7 m². Na przestrzeni ostatnich lat wzrastała także przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę. W 2014 roku wyniosła ona 22,9 m². Zmiany powyższych wskaźników obrazuje tabela nr 18.

Tabela 18. Wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oraz przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014

Wskaźnik	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	78,8	79,3	79,8	82,6	82,9	83,3	83,4	83,7
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m ²)	22,0	22,1	22,4	22,3	22,4	22,6	22,8	22,9

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Sytuacja mieszkaniowa w Gminie Tłuszcz stale się poprawia, czego dowodem jest spadający udział mieszkań o złym stanie technicznym oraz wzrost liczby mieszkań wyposażonych w niezbędne instalacje.

3.4. Opis infrastruktury i sfery społecznej

3.4.1. Edukacja

Na terenie Gminy działa sieć placówek oświatowych. Tworzą ją następujące podmioty:

- Przedszkole Samorządowe „Baśniowa Kraina” w Tłuszczu,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tłuszczu,
- Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Tłuszczu,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Kozłach:
 - Przedszkole Samorządowe im. Wacława Sieroszewskiego w Kozłach (z oddziałami integracyjnymi),
 - Szkoła Podstawowa im. Wacława Sieroszewskiego w Kozłach (z oddziałami integracyjnymi),
- Zespół Szkół im. ks. Jana Twardowskiego w Strykach:
 - Szkoła Podstawowa w Strykach,
 - Gimnazjum w Strykach,
- Zespół Szkół im. Zofii Solarzowej w Miąsem:
 - Przedszkole Samorządowe w Miąsem,
 - Szkoła Podstawowa w Miąsem,
 - Gimnazjum w Miąsem,
- Zespół Szkół w Jasienicy:
 - Przedszkole Samorządowe im. Króla Maciusia Pierwszego w Jasienicy,
 - Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Jasienicy,
 - Gimnazjum im. Janusza Korczaka w Jasienicy,
- Zespół Szkół im. Władysława Podkowińskiego w Mokrej Wsi:
 - Przedszkole w Mokrej Wsi,
 - Szkoła Podstawowa w Mokrej Wsi,
 - Gimnazjum w Mokrej Wsi,
- Zespół Szkół w Postoliskach:
 - Szkoła Podstawowa im. Jana Kielaka w Postoliskach,
 - Gimnazjum im. Cichociemnych w Postoliskach.

Liczba szkół podstawowych i gimnazjów w Gminie utrzymuje się na stałym poziomie. Na przestrzeni ostatnich lat wzrosła natomiast ponad dwukrotnie liczba przedszkoli. Zmiana ta została ukazana w tabeli nr 19.

Tabela 19. Liczba placówek oświatowych w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013

typ placówki	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
przedszkola	3	5	5	5	6	7	7
szkoły podstawowe	7	7	7	7	7	7	7
gimnazja	6	6	6	6	6	6	6

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

W Tłuszczu działa również Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, której celem działalności jest wspomaganie rozwoju i efektywności uczenia się dzieci i młodzieży, pomoc uczniom w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz udzielanie dzieciom, młodzieży, ich rodzicom, opiekunom, nauczycielom, wychowawcom pomocy psychologicznej i pedagogicznej. Poradnia jest instytucją ogólnodostępną, a korzystanie z jej usług jest dobrowolne i nieodpłatne. Jednostka prowadzi działalność: diagnostyczną, profilaktyczną, terapeutyczną, doradczą, interwencyjną, psychoedukacyjną, informacyjną, a także w ramach konsultacji indywidualnych.

Ponadto, na terenie Gminy Tłuszcz działa także prowadzony przez Starostwo Powiatowe Zespół Szkół, w którego skład wchodzi:

- Liceum Ogólnokształcące im. K. K. Baczyńskiego, przyjmujące uczniów do klas o profilu pedagogiczno-psychologicznym oraz biznesowym z elementami reklamy,
- Technikum im. K. K. Baczyńskiego, kształcące w zawodzie technik mechanik, technik usług fryzjerskich, technik pojazdów samochodowych oraz technik transportu kolejowego,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa im. K. K. Baczyńskiego, kształcące w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych oraz w ramach klasy wielozawodowej.

W latach 2007-2013 (brak danych za 2014 rok) w Gminie Tłuszcz zmieniała się liczba uczniów kształcących się w poszczególnych typach szkół. Do 2010 roku przybywało dzieci uczęszczających do przedszkoli, a od tego momentu liczba ta podlegała tylko niewielkim wahaniom. Liczba uczniów szkół podstawowych na przestrzeni ostatnich lat nie wykazywała jednoznacznej tendencji wzrostowej albo spadkowej, natomiast liczba uczniów kształcących się w gimnazjach systematycznie spadała, wzrosła jednak bardzo nieznacznie w 2013 roku. Dane te przedstawiono w tabeli nr 20.

Tabela 20. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013

typ placówki	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
przedszkola	347	353	378	413	413	406	415
szkoły podstawowe	1 440	1 427	1 418	1 400	1 460	1 416	1 441
gimnazja	909	854	814	739	708	702	708

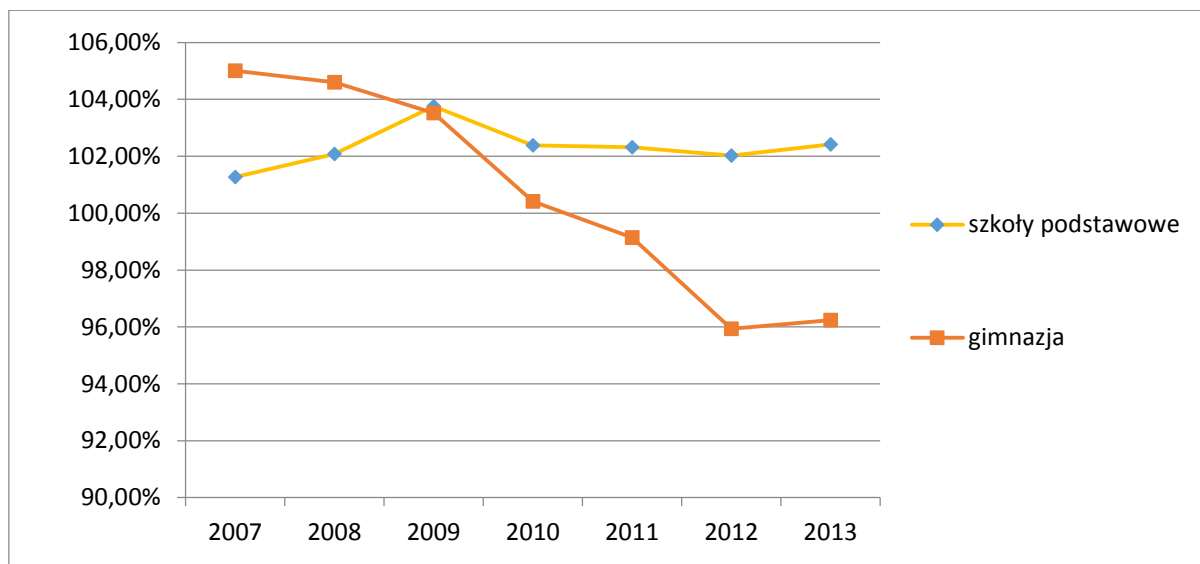
Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Współczynnik skolaryzacji netto, który definiuje się jako wyrażony procentowo stosunek liczby osób uczących się w nominalnym wieku kształcenia na danym poziomie do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia, w Gminie Tłuszcz wyniósł w 2013 roku 102,42% w odniesieniu do szkolnictwa podstawowego. Wartość tego parametru na przestrzeni ostatnich lat nie wykazywała jednoznacznej tendencji wzrostowej albo spadkowej i pozostawała na podobnym poziomie. Dla gimnazjów wskaźnik ten ukształtował się w 2013 roku na poziomie 96,24% i spadł w porównaniu z 2007 rokiem o prawie 10 pkt. proc. Takie wartości

współczynnika oznaczają, że w szkołach podstawowych na terenie Gminy naukę pobiera także część uczniów z obszarów administracyjnie nienależących do Gminy. W gimnazjach natomiast obserwuje się odwrotną sytuację, w której część uczniów z obszaru Gminy objęta obowiązkiem szkolnym uczęszcza do placówek prowadzących działalność na terenie innych gmin. Zmiany powyższego wskaźnika zostały zaprezentowane na wykresie nr 18.

Wykres 18. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym w Gminie Tłuszcz w 2002 roku dominowały osoby z wykształceniem podstawowym, stanowiły bowiem 35,58% ogółu mieszkańców. Dla porównania wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 30,05%, wykształceniem średnim 23,45%, a wykształceniem wyższym jedynie 4,28% ludności, co zostało pokazane w tabeli nr 21.

Tabela 21. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Tłuszcz w 2002 roku

Rodzaj wykształcenia	mężczyźni	kobiety	razem	udział procentowy
wyższe	226	414	640	4,28%
policealne	61	248	309	2,07%
średnie	1 488	2 016	3 504	23,45%
zasadnicze zawodowe	2 726	1 764	4 490	30,05%
podstawowe ukończone	2 580	2 736	5 316	35,58%
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	252	430	682	4,56%

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Powyższe dane nie odzwierciedlają jednak aktualnej sytuacji. Należy bowiem założyć, że obecnie w Gminie Tłuszcz, podobnie jak w całej Polsce, wyższy jest udział osób z wykształceniem wyższym. Brak jest nowszych danych dla Gminy, jednak ogólne tendencje w tym zakresie można zaobserwować na przykładzie danych dla powiatu wołomińskiego, które pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego 2011. Zostały one zaprezentowane w tabeli nr 22.

Tabela 22. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu wołomińskiego w 2011 roku w porównaniu z rokiem 2002

Rodzaj wykształcenia	2002	2011	zmiana procentowa
wyższe	14 561	35 528	143,99%
średnie i policealne	53 017	63 072	18,97%
zasadnicze zawodowe	36 879	36 713	-0,45%
gimnazjalne	-	9 031	-
podstawowe ukończone	49 435	34 458	-30,30%
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	5 634	2 036	-63,86%

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego 2002 oraz Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

W latach 2002-2011 wyraźnie wzrosła liczba osób z wykształceniem wyższym. Wzrost ten wyniósł ponad 140%. Na wyższym poziomie ukształtowała się także liczba mieszkańców z wykształceniem średnim i policealnym, mniej odnotowano natomiast osób z wykształceniem podstawowym i bez wykształcenia. Liczba osób legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym utrzymała się na podobnym poziomie. Powyższe dane świadczą o zdecydowanej poprawie w zakresie poziomu wykształcenia mieszkańców powiatu wołomińskiego. Należy uznać, że podobna tendencja dotyczy także samej Gminy Tłuszcz.

3.4.2. Kultura i sztuka

Potrzeby i aspiracje kulturalne mieszkańców Gminy Tłuszcz są zaspokajane w oparciu o działalność lokalnych instytucji kultury, placówek oświatowo-wychowawczych, a także licznych stowarzyszeń i organizacji społecznych. Do najważniejszych podmiotów realizujących zadania w sferze kultury należą:

- Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji,
- Miejska Biblioteka Publiczna,
- Społeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej.

Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji

Działalność Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji polega na organizowaniu zajęć i kół zainteresowań mających na celu rozwijanie umiejętności i zdolności ich uczestników oraz na organizowaniu imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych. W Centrum funkcjonują następujące koła zainteresowań:

- zajęcia plastyczne,
- pracownia ceramiczno-malarska,
- zajęcia taneczne hip-hop,
- Młodzieżowa Orkiestra Dęta,
- zespół taneczny „Mażoretki”,
- Chór „Lux Mea”,
- klub gitary klasycznej (nauka gry na gitarze),

- nauka gry na instrumentach klawiszowych,
- zajęcia wokalne,
- zumba i tańce latynoskie,
- warsztaty kolażu,
- Zespół Śpiewaczy „Kalinka” KGW Miąse,
- Koło Zainteresowań Przyrody i Wędkarstwa Amatorskiego „Ciernik”,
- zespół bębniarski „MAK”,
- Klub Seniora „Uśmiech Jesieni”,
- Zespół Śpiewaczy „Jesienne Róże”,
- zajęcia tańca ludowego,
- zespół dziecięcy „Siewbianki”.

Zajęcia organizowane przez Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji są bezpłatne i cieszą się dużą popularnością.

Miejska Biblioteka Publiczna

Biblioteka Publiczna w Tłuszczu jest prężnie działającą instytucją, która w 2014 roku zajęła dziewiąte miejsce na Mazowszu oraz sto drugie miejsce w całym kraju w rankingu przygotowanym przez Instytut Książki i dziennik „Rzeczpospolita”. W rankingu tym brano pod uwagę gminy wiejskie i miejsko-wiejskie oraz małe miasta do 15 tysięcy mieszkańców, a przyjęta metoda oceny bibliotek premiowała działania na rzecz jakości i komfortu obsługi czytelników, poziom czytelnictwa, liczbę kupowanych nowości i wydatki samorządu na utrzymanie placówki.

Biblioteka ma księgozbiór liczący ponad 30 tysięcy woluminów. Rocznie korzysta z niej 1 730 czytelników, którzy w 2013 roku wypożyczyli 36 581 książek. Placówka posiada osiem filii: w Jasienicy, Chrzęsnem, Postoliskach, Miąsem, Jastrzębiej Łące, Kurach, Kozłach i Mokrej Wsi. W całej Gminie znajduje się ponad 80 tysięcy woluminów, a w 2013 roku korzystało z nich 3 456 czytelników, którzy wypożyczyli 68 738 książek.

Poza tradycyjnymi zadaniami tłuszczańska biblioteka wykonuje szereg przedsięwzięć kulturalnych na rzecz mieszkańców regionu. Corocznie organizuje imprezę „Biesiady z książką”. Są to targi książki, którym czynnie towarzyszą spotkania z pisarzami i artystami, koncerty, występy kabaretowe i teatryki dla dzieci. Impreza gromadzi ponad 500 uczestników, a podczas wydarzenia nagradzani są najlepsi czytelnicy. Nie jest to jednak jedyna impreza organizowana przez Bibliotekę. Czytelnicy mogą się spotkać ze swoimi ulubionymi autorami podczas wieczorków literackich, na które zapraszani są również lokalni artyści chcący zaprezentować swoje dzieła szerszej publiczności. Niewątpliwie jest to promocja nie tylko lokalnych talentów, ale również całej Gminy Tłuszcz.

Biblioteka Publiczna w Tłuszczu poprzez liczne partnerstwa uczestniczy w spotkaniach bibliotekarzy z Mazowsza, jest także beneficjentem Mazowieckiego Systemu Informacji Bibliotecznej oraz autorem i realizatorem wielu projektów w ramach działania „Małe projekty” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Biblioteka oferuje innowacyjne formy współpracy z młodzieżą, takie jak „Link do przyszłości” czy „Wspólny mianownik”. Uczestniczy też

w ogólnopolskim Programie Rozwoju Bibliotek oraz w projektach ministerialnych. W 2015 roku placówka obchodziła 65. rocznicę powstania.

Spółeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej

Tłuszczańskie Muzeum Społeczne funkcjonuje w strukturze organizacyjnej Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej. W Muzeum, oprócz stałych wystaw prezentujących bogatą tradycję i kulturę regionu, organizowane są czasowe wystawy popularyzujące regionalną twórczość oraz umożliwiające mieszkańcom kontakt ze sztuką profesjonalną. Działalność popularyzatorską jednostka prowadzi również poprzez organizowanie prelekcji naukowych, sesji popularno-naukowych, oprowadzanie po wystawach i współudział w realizacji amatorskich filmów dokumentalnych. Muzeum opracowuje także katalogi zbiorów oraz wydaje przewodniki po wystawach. Obok zbiorów etnograficznych zgromadzone są tu również eksponaty historyczne, malarstwo, rzemiosło artystyczne, ryciny, ikonografię, okazy numizmatyczne, sztukę ludową, militaria oraz eksponaty z różnych dziedzin techniki. Celem działalności Muzeum jest przechowywanie i udostępnianie społeczeństwu dobytku kultury regionalnej oraz podnoszenie jego wiedzy o przeszłości regionu.

Rysunek 8. Dożynki Gminne

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu.

Oprócz stałej działalności instytucji kultury, w Gminie organizowanych jest wiele imprez cyklicznych. Do najważniejszych z nich należą:

- Noworoczne Spotkanie Samorządowe (wręczenie nagród Burmistrza Tłuszcza w dziedzinie kultury, sportu i rekreacji oraz działalności społecznej),
- koncert noworoczny w wykonaniu Młodzieżowej Orkiestry Dętej,
- Karnawałowy Marsz Nordic Walking,
- Róża Burmistrza Tłuszcza – Dzień Kobiet w Gminie Tłuszcz,
- Tłuszczańskie Biesiady z Książką,
- piknik oraz spotkania na temat bezpieczeństwa,

- pikniki rodzinne w poszczególnych sołectwach,
- Dni Tłuszcza,
- gminne obchody Dnia Dziecka,
- gminne obchody Dnia Matki,
- Świętojański Marsz Nordic Walking na Mazowszu,
- wakacje w mieście,
- koncerty na zakończenie wakacji,
- Dożynki Gminne,
- Koncert Kolęd i Pastorałek,
- konkurs na najładniejszy balkon i ogródek przydomowy,
- udział w akcji „Narodowe Czytanie”,
- obchody świąt państwowych i patriotycznych,
- inscenizacje historyczne.

3.4.3. Sport i rekreacja

Bazę sportową Gminy stanowią: stadion miejski, boisko wielofunkcyjne „Orlik 2012”, hala sportowa, boiska wiejskie i osiedlowe, a także infrastruktura należąca do szkół i zespołów szkół.

W Gminie Tłuszcz działalność prowadzą różne instytucje sportowe, spośród których jako najważniejsze wskazać należy:

- Okręg Mazowiecki Polskiego Związku Wędkarskiego z siedzibą w Warszawie, Koło Polskiego Związku nr 84 „Ciernik”,
- Stowarzyszenie Szkoła Sztuk Walki i Samoobrony Kobra,
- Stowarzyszenie „Twórcy Jutra”,
- Tłuszczański Klub Sportowy Bóbr (z trzema sekcjami: biegową, piłki nożnej oraz siatkowej),
- Tłuszczański Ośrodek Futbolu Bóbr Tłuszcz,
- Uczniowski Klub Sportowy „Olimp”,
- Uczniowski Klub Sportowy „Orły”,
- RKS Family Active Tłuszcz.

Na terenie Gminy są też organizowane imprezy sportowe. Ich celem jest popularyzacja i upowszechnienie różnych form aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży, a także ogółu mieszkańców Gminy Tłuszcz. Corocznie organizowany jest „Bieg Bobra”, który przyciąga setki biegaczy, a dużą popularnością cieszą się też wyścigi i rajdy rowerowe, w których biorą udział zarówno młodszy, jak i starsi mieszkańcy Gminy. Również stowarzyszenia i kluby sportowe wychodzą z ciekawymi inicjatywami, takimi jak „Charytatywny mecz 24-godzinny” czy „Liga Bobra” (amatorska liga szóstek). Ofertę zajęć ruchowych i fizycznych systematycznie przedstawia także Centrum Kultury,

Sportu i Rekreacji, a najmłodszy mieszkańcy mogą korzystać z kilkunastu placów zabaw i rekreacji ogólnodostępnych w wielu miejscowościach Gminy.

Rysunek 9. Hala sportowa przy Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Tłuszczu

Źródło: Urząd Miejski w Tłuszczu.

3.4.4. Bezpieczeństwo mieszkańców

Za porządek publiczny, bezpieczeństwo obywateli, ochronę przeciwpożarową, a także zapobieganie nadzwyczajnym sytuacjom zagrażającym zdrowiu i życiu ludzi oraz środowisku, odpowiedzialność ponosi Starosta Powiatu Wołomińskiego, Komendant Powiatowy Policji oraz Komendant Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej.

Ogólna przestępczość na terenie Gminy utrzymuje się na umiarkowanie wysokim poziomie, choć spadła na przestrzeni ostatnich lat. Dominująca przestępczość to kradzieże, niszczenie mienia oraz rozboje. Na straży bezpieczeństwa stoi Komisariat Policji w Tłuszczu, który obsługuje Gminę Tłuszcz, a także gminę Klembów. Jako główne czynniki utrudniające pracę Komisariatu wskazuje się brak środków finansowych i niewystarczający stan liczebny policjantów.

Na terenie Gminy działa sześć jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej: w Chrzęsnem, Dzieciołach, Jasienicy, Kozłach, Miąsem i Tłuszczu. Decyzją Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie w dniu 15 kwietnia 1997 roku zostały one włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

3.4.5. Ochrona zdrowia

Zgodnie z uregulowaniami prawnymi Gmina Tłuszcz jako jednostka samorządu terytorialnego jest odpowiedzialna za kształtowanie lokalnej polityki zdrowotnej wobec mieszkańców. Do jej najważniejszych zadań w tym zakresie należą:

- działania w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej,
- działania w zakresie pozyskiwania specjalistycznej kadry lekarskiej,
- poprawa stanu technicznego przychodni i ośrodków zdrowia,
- doposażenie w sprzęt medyczny.

Ochrona zdrowia w Gminie Tłuszcz stosunkowo dobrze wypełnia swoje zadania. W Gminie nie funkcjonują publiczne przychodnie podległe pod Gminę, działalność prowadzą natomiast trzy niepubliczne placówki służby zdrowia. Mają one jednak podpisane umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia na świadczenie usług medycznych. Do placówek tych należą:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Bios” w Tłuszczu,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie” w Postoliskach,
- Centrum Medyczne Rajmedica w Tłuszczu.

W Tłuszczu funkcjonuje także pogotowie ratunkowe. Zadania z zakresu leczenia szpitalnego oraz klinicznego realizowane są natomiast w Wołominie i w Warszawie. W Gminie zlokalizowane są również cztery apteki.

3.4.6. Pomoc społeczna

Placówką realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Tłuszcz jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu, który jest jednostką organizacyjną Urzędu Miejskiego. Podstawowym celem działalności placówki jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, doprowadzanie w miarę możliwości do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, a także zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej w zakresie świadczenia wszelkich form pomocy społecznej dla mieszkańców Gminy. Jego działalność obejmuje realizację zadań zleconych Gminie zgodnie z ustaleniami przekazanymi w tej sprawie przez wojewodę oraz zadania własne Gminy.

Do najważniejszych form pomocy społecznej świadczonej przez OPS w Gminie Tłuszcz należą:

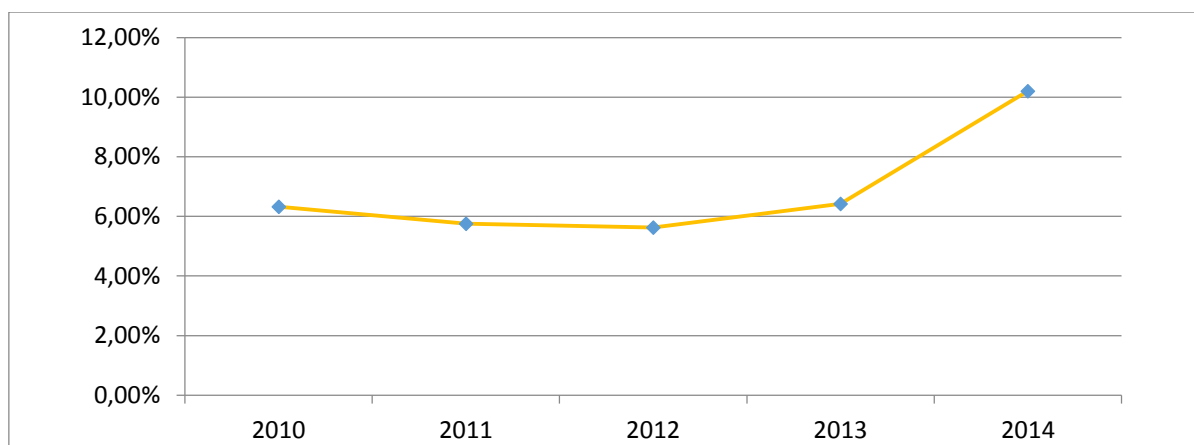
- praca socjalna,
- zasiłki stałe,
- zasiłki rodzinne,
- zasiłki pielęgnacyjne,
- zasiłki z tytułu macierzyństwa,
- zasiłki okresowe,
- zasiłki celowe,
- dożywianie dzieci w szkołach,
- wydatki na świadczenia lecznicze,
- usługi opiekuńcze,
- pomoc rzeczowa,
- dodatki mieszkaniowe,
- poradnictwo specjalistyczne w PPDziR,

- KDR – Karta Dużej Rodziny,
- karta takrodzina.pl,
- fundusz alimentacyjny,
- pomoc w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego,
- Uniwersytet Trzeciego Wieku,
- Klub Integracji Społecznej,
- dowożenie dzieci niepełnosprawnych do szkół.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Wykres 19. Odsetek mieszkańców objętych pomocą społeczną w ogóle mieszkańców Gminy Tłuszcz w latach 2010-2013

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie Sprawozdań z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu za rok 2010, 2011, 2012, 2013, 2014.

W 2014 roku pomocą społeczną objętych było 10,20% mieszkańców Gminy Tłuszcz, co zostało zaprezentowane na wykresie nr 19. Oznacza to wzrost wartości tego wskaźnika w porównaniu z rokiem wcześniejszym, wynika on jednak głównie ze zmiany sposobu sporządzania Sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej.

Dane na temat liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu przedstawiono natomiast w tabeli nr 23.

Tabela 23. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu w latach 2010-2013

	2010	2011	2012	2013	2014
rodziny, które skorzystały ze świadczeń wynikających z ustawy o pomocy społecznej	420	385	392	446	706
rodziny, które skorzystały ze świadczeń wynikających z ustawy o świadczeniach rodzinnych	1 067	1 023	974	931	914
rodziny, które skorzystały z funduszu alimentacyjnego	87	86	81	81	79

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie Sprawozdań z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu za rok 2010, 2011, 2012, 2013.

Jak przedstawiono w tabeli nr 24, najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej są ubóstwo oraz bezrobocie. W obu przypadkach liczba rodzin borykających się z tym problemem wzrastała w ostatnich latach. Wzrosła także liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby. Zdecydowanie rzadziej występującym zjawiskiem jest natomiast alkoholizm, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz przemoc w rodzinie.

Tabela 24. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu w latach 2010-2013 w odniesieniu do powodów objęcia pomocą

powód objęcia pomocą społeczną	2010	2011	2012	2013
ubóstwo	284	239	276	321
sieroctwo	0	0	1	2
bezdomność	5	4	2	3
potrzeby ochrony macierzyństwa (w tym wielodzieciowość)	43	34	65	80
bezrobocie	209	179	209	247
niepełnosprawność	155	149	141	158
długotrwała lub ciężka choroba	236	212	225	233
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego	38	40	41	44
przemoc w rodzinie	2	3	2	3
alkoholizm	36	31	31	31
narkomania	1	1	1	1
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	12	11	11	14
brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0
trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0
zdarzenie losowe	4	5	2	3
sytuacja kryzysowa	0	0	0	0
klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie Sprawozdań z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu za rok 2010, 2011, 2012, 2013.

W strukturze OPS w Tłuszczu wyodrębniono Dział Świadczeń Rodzinnych, Klub Integracji Społecznej dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz Punkt Pomocy Dziecku i Rodzinie. Działalność Ośrodka finansowana jest ze środków budżetowych. Środki finansowe na realizację zadań zleconych przekazywane są z budżetu państwa do budżetu Gminy. Gmina ponosi natomiast koszty związane z finansowaniem pomocy społecznej w zakresie realizacji zadań własnych, korzystając w tym zakresie również ze środków Unii Europejskiej.

Choć Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu odgrywa najważniejszą rolę w rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie Gminy, to mieszkańcy mogą korzystać także z oferty innych instytucji. Najważniejsze z nich zaprezentowano w tabeli nr 25.

Tabela 25. Charakterystyka instytucji i organizacji pozarządowych czynnie działających na rzecz osób niepełnosprawnych, ubogich i starszych w Gminie Tłuszcz

Nazwa instytucji	Opis działalności
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie	Jest to jednostka organizacyjna pomocy społecznej na poziomie powiatu. Realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, takie jak: organizowanie usług i ich zapewnienie w określonym standardzie w domach pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych, oraz organizowanie i wsparcie opieki w rodzinach zastępczych. Centrum realizuje także zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.
Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych „Nadzieja”	Celem działalności Stowarzyszenia jest szeroko rozumiana integracja społeczna i zawodowa dzieci niepełnosprawnych oraz pomoc ich rodzicom, oparta na zasadzie samopomocy.
Stowarzyszenie na Rzecz Organizowania Społeczności Lokalnych „Ab ovo”	Celem działalności Stowarzyszenia jest wspieranie i edukowanie społeczności lokalnej, a także rozwiązywanie problemów i zaspokajanie potrzeb lokalnych oraz wspieranie seniorów.

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Tłuszcz na lata 2013-2019.

3.4.7. Organizacje pozarządowe

Na terenie Gminy Tłuszcz działa wiele stowarzyszeń i organizacji pozarządowych, które powstają z inicjatywy prywatnych osób, ale działają w interesie publicznym. Do najważniejszych organizacji prowadzących działalność w Gminie należą:

- jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach: Chrzęsne, Dziecioły, Jasienica, Kozły, Miąse, Tłuszcz,
- stowarzyszenia:
 - Stowarzyszenie „Twórcy Jutra”,
 - Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw „Ad futurum”,
 - Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „DZIAŁAJ”,
 - Stowarzyszenie AXA,
 - Stowarzyszenie na Rzecz Organizowania Społeczności Lokalnych „Ab ovo”,
 - Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych „Nadzieja”,
 - Stowarzyszenie Kastor – Inicjatywa dla Rozwoju,
 - Stowarzyszenie „Potok Serc”,
 - Stowarzyszenie Rodu Kielaków „SIEWBA”,

- organizacje i kluby sportowe:
 - Gimnazjalny Klub Sportowy Tłuszcz,
 - Uczniowski Klub Sportowy „ISKRA” Jasienica,
 - Szkoła Sztuki Walki i Samoobrony KOBRA,
 - Koło PZW nr 84 „Ciernik”,
 - Tłuszczański Klub Sportowy „Bóbr”,
 - Uczniowski Klub Sportowy „Olimp” Tłuszcz,
 - Uczniowski Klub Sportowy „Orły” Postoliska,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej,
- Fundacja Stacja Demokracja,
- Demokratyczna Unia Kobiet,
- Lokalna Grupa Działania Równiny Wołomińskiej,
- Chorągiew Stołeczna Związku Harcerstwa Polskiego – Hufiec Tłuszcz,
- Koło Pszczelarzy w Tłuszczu,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Miąsem.

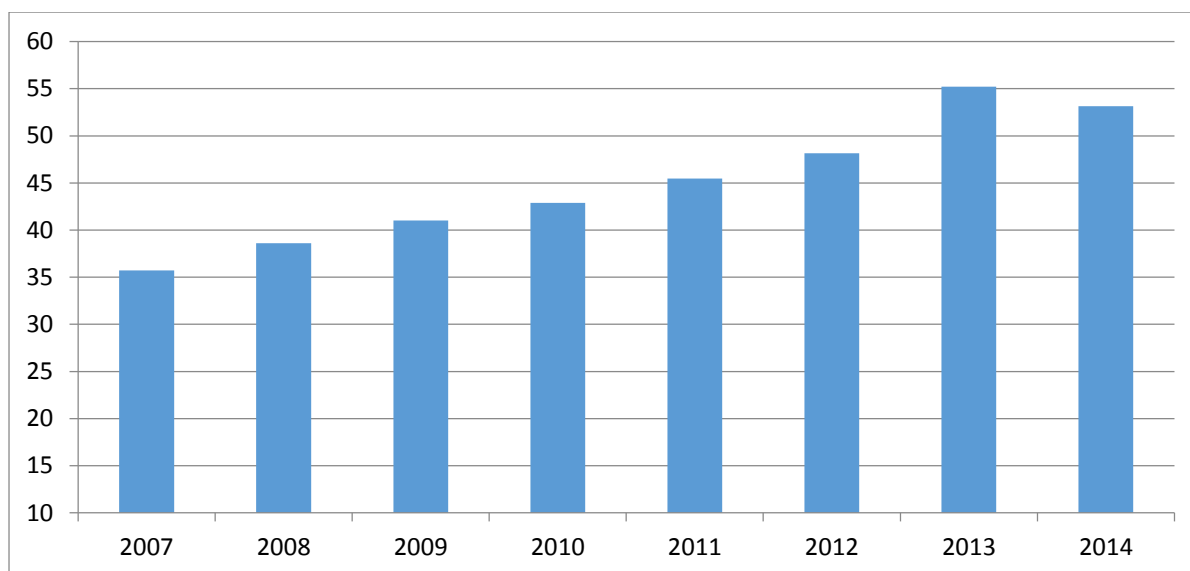

3.5. Opis modelu zarządzania i finansów

3.5.1. Dochody budżetu Gminy Tłuszcz

Dochody budżetu Gminy Tłuszcz w 2014 roku ukształtowały się na poziomie 53 139 599,95 zł. Wzrastały one systematycznie na przestrzeni ostatnich lat, spadły nieznacznie dopiero w 2014 roku. Wzrost dochodów Gminy w ostatnich latach pokazuje wykres nr 20.

Wykres 20. Dochody budżetu Gminy Tłuszcz w latach 2007-2014 (w mln zł)

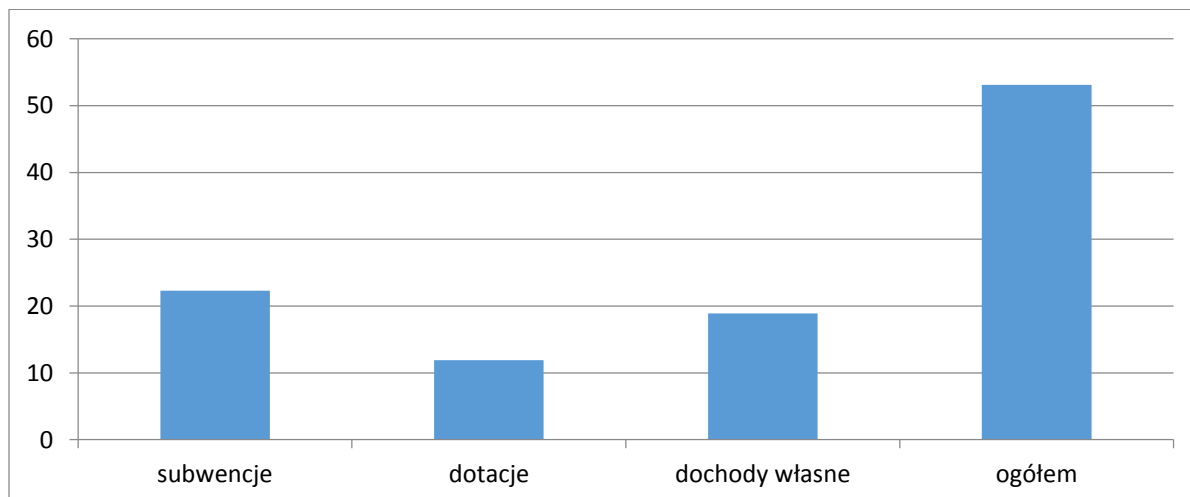
Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Dochody budżetu Gminy składają się z:

- dotacji,
- subwencji,
- dochodów własnych.

Struktura dochodów budżetu Gminy Tłuszcz w 2014 roku została zaprezentowana na wykresie nr 21.

Wykres 21. Źródła dochodów budżetu Gminy Tłuszcz w 2014 roku (w mln zł)

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

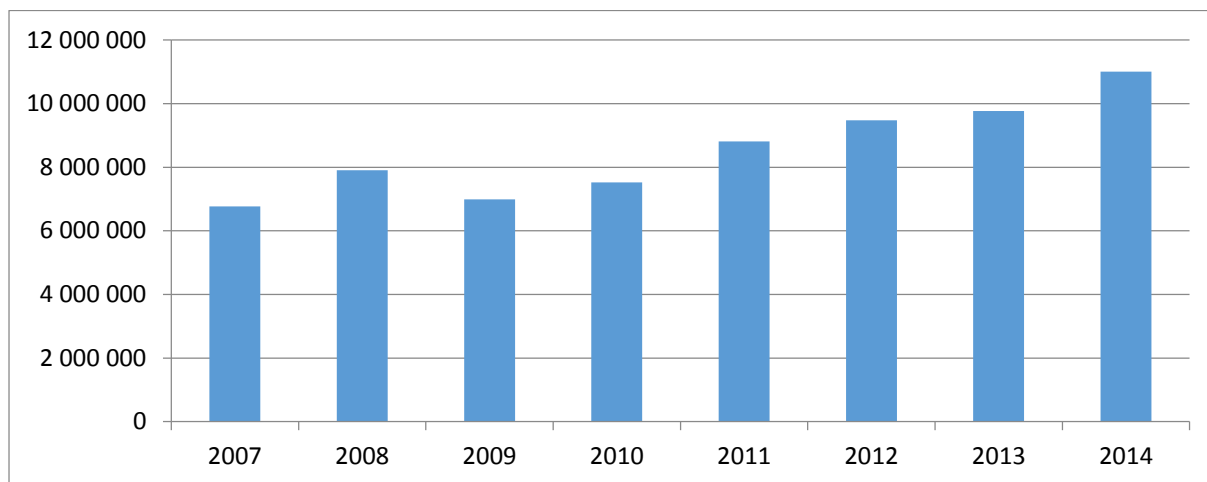

Subwencje i dotacje pozostają znacznym źródłem dochodu, jednak Gmina ma stosunkowo niewielki wpływ na ich wysokość, ponieważ służą one przede wszystkim do finansowania zadań celowych. Istotna z punktu widzenia Gminy jest więc wysokość dochodów własnych. Zwiększenie tych środków pozwala na wypracowanie nadwyżki finansowej i przeznaczenie jej na zadania inwestycyjne. W 2014 roku dochody własne stanowiły 35,6% łącznych dochodów budżetu Gminy.

Do najważniejszych źródeł dochodów własnych Gminy należą:

- wpływy z udziału Gminy w podatku dochodowym,
- wpływy z podatku od nieruchomości.

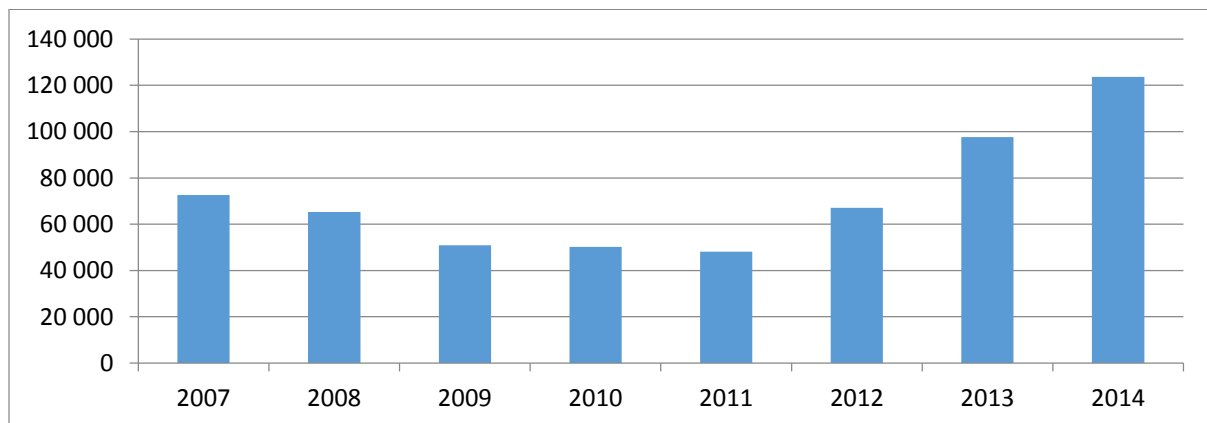
Wykres 22. Wpływy do budżetu Gminy Tłuszcz z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 2007-2014 (w zł)

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Wpływ z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych jest najważniejszym źródłem dochodów własnych Gminy Tłuszcz. W 2014 roku wyniósł on 11 007 757,00 zł, co oznacza wzrost o ponad trzy miliony złotych w porównaniu do 2007 roku. Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych rosły systematycznie od 2010 roku, co pokazuje wykres nr 22. Utrzymanie wzrostowej tendencji wpływów z podatku PIT jest szczególnie istotne, gdyż podatek ten jest bardziej stabilnym źródłem dochodu niż podatek CIT, który w sposób bardziej znaczący jest podatny na niekorzystne zmiany gospodarcze.

Wykres 23. Wpływy do budżetu Gminy Tłuszcz z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych w latach 2007-2014 (w zł)

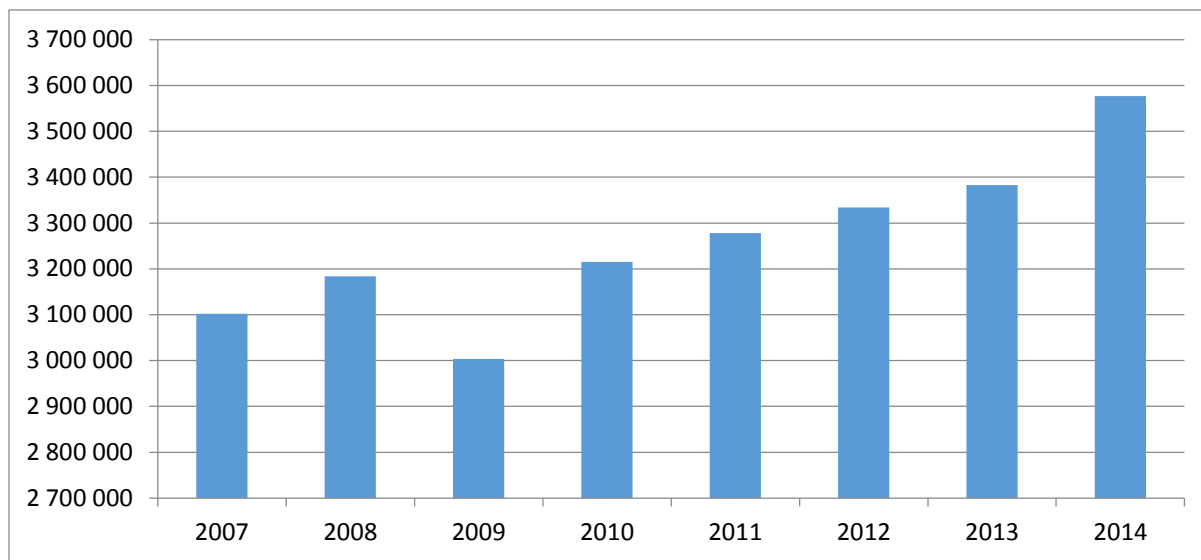

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak przedstawiono na wykresie nr 23, wpływ do budżetu Gminy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, w przeciwieństwie do wpływu z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, nie odgrywa znaczącej roli. Do 2010 roku wykazywał on tendencję spadkową, jednak od tego momentu zaczął rosnąć, a w 2014 roku wyniósł 123 682,07 zł.

Wykres 24. Wpływy do budżetu Gminy Tłuszcz z tytułu podatku od nieruchomości w latach 2007-2014 (w zł)

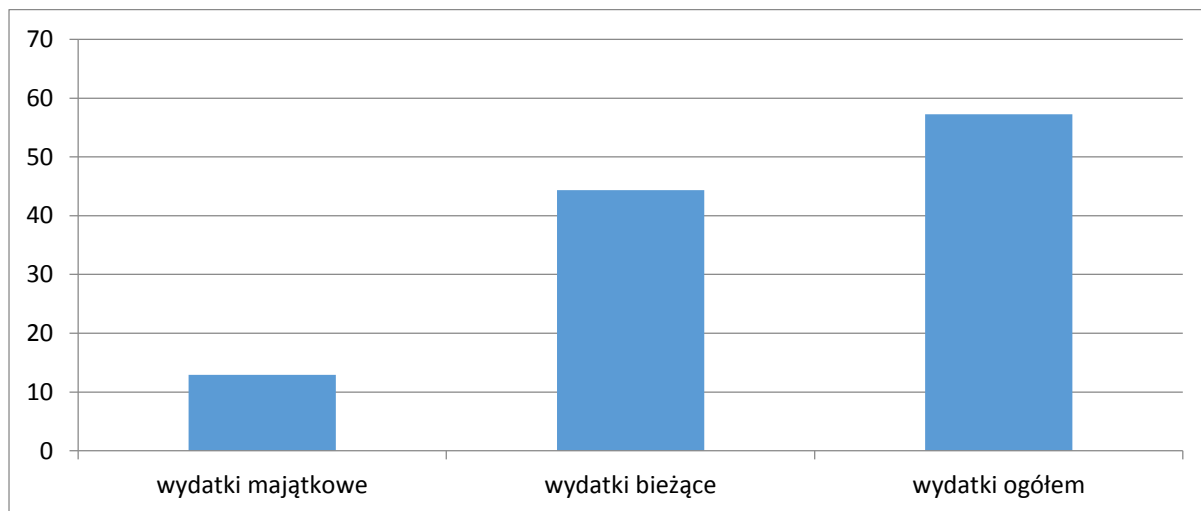
Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Podatek od nieruchomości jest dla Gminy Tłuszcz największym wpływem z opłat lokalnych oraz, obok podatku PIT, najważniejszym źródłem dochodów. Wpływ z tytułu tego podatku rósł systematycznie od 2010 roku, co zostało zaprezentowane na wykresie nr 24. W 2014 roku wpływ ten ukształtował się na poziomie 3 576 841,88 zł.

3.5.2. Wydatki inwestycyjne i struktura zadłużenia

W 2014 roku wydatki Gminy Tłuszcz ukształtowały się na poziomie 57 258 917,31 zł. Ich struktura została zaprezentowana na wykresie nr 25.

Wykres 25. Struktura wydatków Gminy Tłuszcz w 2014 roku (w mln zł)

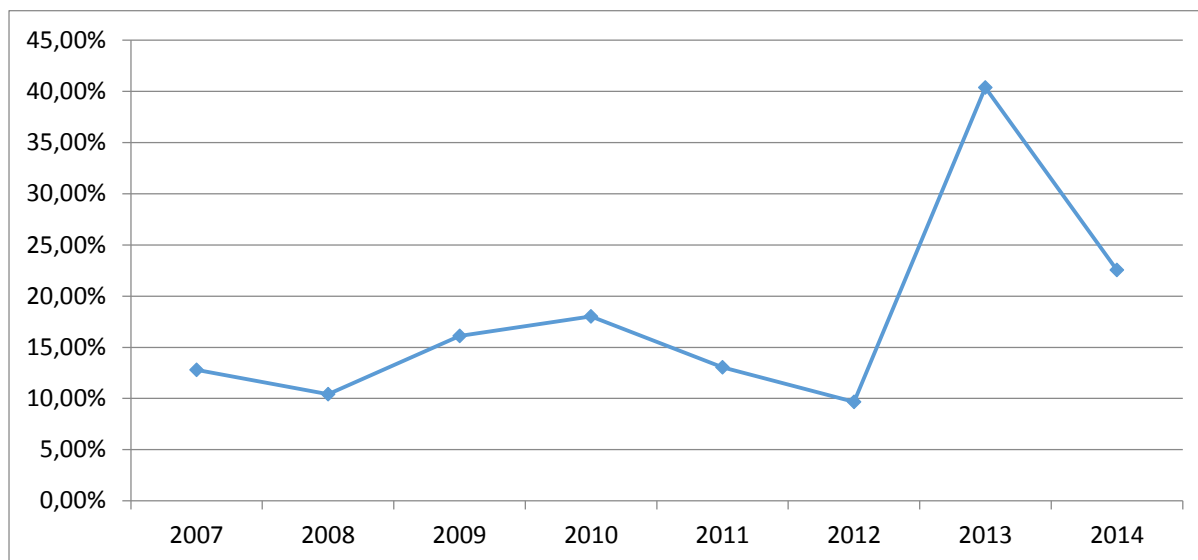

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Wydatki majątkowe w 2014 roku stanowiły 22,57% łącznych wydatków budżetu Gminy. 100% wydatków majątkowych przeznaczono natomiast na cele inwestycyjne.

Wykres 26. Udział wydatków inwestycyjnych w ogóle wydatków Gminy Tłuszcz w latach 2007-2014

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Jak przedstawiono na wykresie nr 26, udział wydatków inwestycyjnych w strukturze łącznych wydatków w Gminie Tłuszcz nie wykazywał na przestrzeni ostatnich lat jednoznacznej tendencji wzrostowej albo spadkowej i podlegał okresowym wahaniom, wzrost jednak znacząco w 2013 roku. W 2014 roku spadł, ale pozostał na wysokim poziomie w porównaniu z latami poprzednimi.

Tabela 26. Wydatki inwestycyjne i dochody ogółem Gminy Tłuszcz w latach 2007-2014

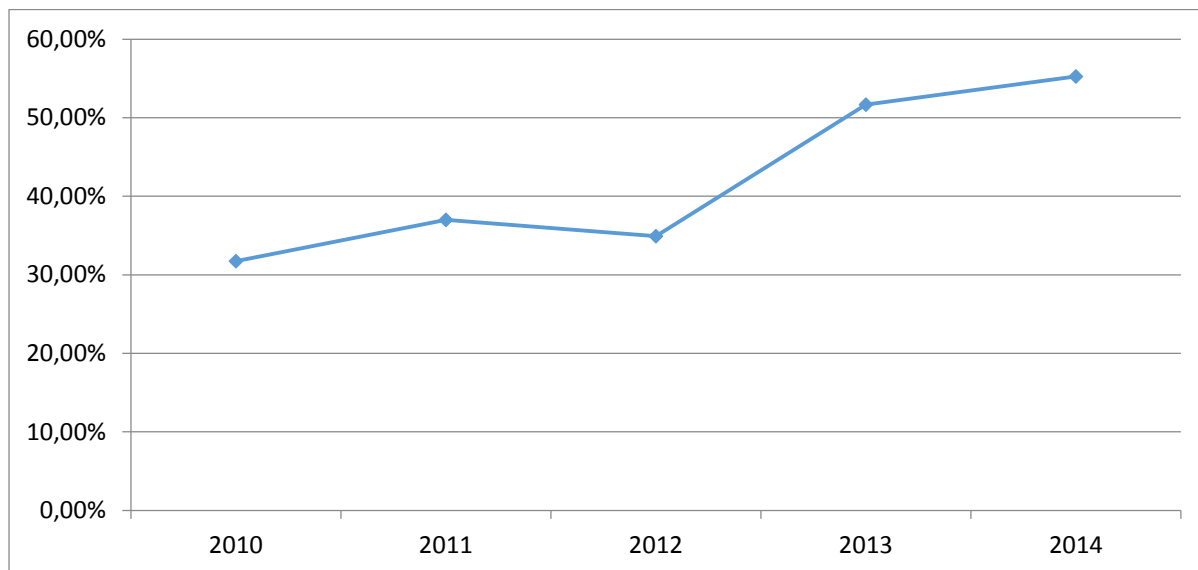
Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
wydatki inwestycyjne (mln zł)	4,42	3,71	6,94	8,51	5,98	4,43	28,20	12,92
zmiana wydatków inwestycyjnych (rok do roku, mln zł)	-	-0,71	3,23	1,57	-2,53	-1,55	23,77	-15,28
procentowa zmiana wydatków inwestycyjnych (rok do roku)	-	-16%	87%	23%	-30%	-26%	537%	-54%
dochody ogółem (mln zł)	35,71	38,60	41,01	42,90	45,48	48,15	55,23	53,14
zmiana dochodów (rok do roku, mln zł)	-	2,89	2,41	1,89	2,58	2,67	7,08	-2,09
procentowa zmiana dochodów (rok do roku)	-	8%	6%	5%	6%	6%	15%	-4%

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

W tabeli nr 26 pokazano zmiany wydatków inwestycyjnych i dochodów Gminy Tłuszcz w latach 2007-2014. Powyższe dane wskazują, że w analizowanym okresie budżet Gminy wzrósł znacząco, co świadczy o jej dużym potencjale i szybkim tempie rozwoju. Szczególnie ważną rolę w tym aspekcie odgrywają środki przeznaczane na wydatki inwestycyjne, które w latach 2007-2014 wzrosły ponad dwukrotnie. W ostatnich latach bardzo ważnym czynnikiem umożliwiającym realizację znacznej części inwestycji była duża dostępność środków unijnych. Porównując stosunek wydatków inwestycyjnych do łącznie poniesionych wydatków, w 2014 roku udział inwestycji oscylował na poziomie około 20%, co jest wynikiem zbliżonym do wyniku odnotowanego dla ogółu jednostek samorządu terytorialnego w Polsce. W 2013 roku udział ten był jednak w Gminie prawie dwa razy wyższy.

Wykres 27. Wskaźnik zadłużenia Gminy Tłuszcz w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie Rankingu Wspólnoty, www.wspolnota.org.pl/rankingi

Jak pokazuje wykres nr 27, wskaźnik zadłużenia Gminy Tłuszcz utrzymuje się na wysokim poziomie, ponadto w ostatnich latach zauważalny był znaczny wzrost tego wskaźnika. Wzrost zadłużenia w Gminie był w pewnym stopniu spowodowany dużą dostępnością środków unijnych. Zdecydowana większość inwestycji finansowanych z funduszy Unii Europejskiej nie pokrywa bowiem wszystkich kosztów realizacji danego projektu. Najwyższy poziom zadłużenia odnotowano w roku 2013 i 2014, a więc w okresie ponoszenia największych wydatków inwestycyjnych. Należy podkreślić, że dostępność środków unijnych w sposób znaczący wpływa na rozwój jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, ale jest też powodem ich rosnącego zadłużenia. Tezę tę potwierdza również tabela nr 27, która prezentuje udział zadłużenia na realizację programów i projektów unijnych w zadłużeniu ogółem jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.

Tabela 27. Programy i projekty unijne a średnie zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w latach 2007-2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
zadłużenie ogółem (mln zł)	25 876	28 775	40 294	55 094	65 756	67 835	69 159
zadłużenie na programy i projekty unijne (mln zł)	2 375	2 055	2 422	4 951	6 958	6 435	10 214
udział procentowy zadłużenia na programy i projekty unijne w zadłużeniu ogółem	9,20%	7,10%	6,00%	9,00%	10,60%	9,50%	14,80%

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych Ministerstwa Finansów „Sytuacja finansowa JST w latach 2007-2013”, Warszawa, maj 2014.

Obecny poziom zadłużenia powinien być dla Gminy ostrzeżeniem, dalszy wzrost tego wskaźnika może bowiem stanowić blokadę dla realizacji inwestycji w przyszłości. Bardzo ważne z perspektywy Gminy powinno być systematyczne zwiększanie dochodów i wypracowanie odpowiednich nadwyżek finansowych tak, aby nie było konieczności nadmiernego zadłużania się pod realizację planów inwestycyjnych. Jest to istotne dla zachowania odpowiedniej relacji długu do dochodów ogółem.

3.5.3. Porównania subregionalne

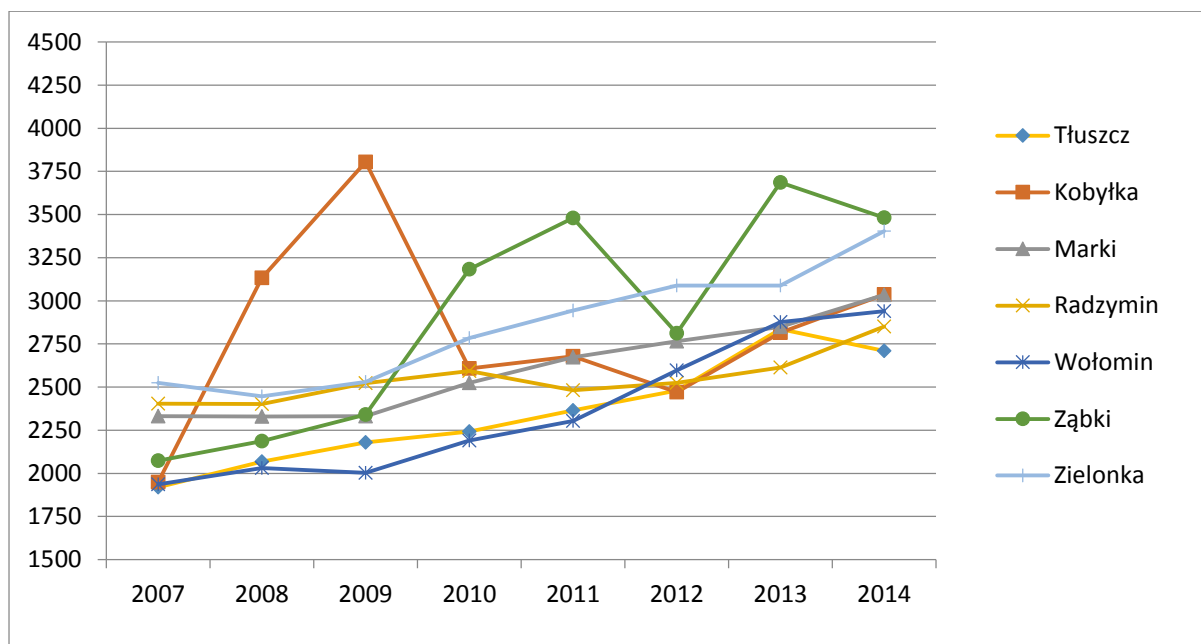
W tabeli nr 28 oraz na wykresie nr 28 porównano dochody budżetów gmin miejskich i miejsko-wiejskich powiatu wołomińskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007-2014. Z poniższego zestawienia wynika, że najwyższą wartość tego wskaźnika w 2014 roku odnotowano dla gminy Ząbki, gdzie wyniósł on 3 482,19 zł. Najniższą wartość tego parametru zarejestrowano natomiast w Gminie Tłuszcz, gdzie ukształtował się on na poziomie 2 710,65 zł. Warto jednak zwrócić uwagę, że z wyjątkiem niewielkiego spadku w 2014 roku parametr ten w Gminie Tłuszcz systematycznie wzrastał na przestrzeni ostatnich lat, co jest dobrym prognostykiem na przyszłość. Świadczy to też o dużym tempie rozwoju Gminy, nie odbiegającym od tendencji powiatowych.

Tabela 28. Dochody budżetów wybranych gmin powiatu wołomińskiego na 1 mieszkańca w latach 2007-2014 (w zł)

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Tłuszcz	1 919,17	2 068,65	2 179,01	2 242,08	2 365,00	2 479,81	2 837,05	2 710,65
Kobyłka	1 949,78	3 132,29	3 804,23	2 608,81	2 678,53	2 471,31	2 816,16	3 035,94
Marki	2 330,91	2 330,38	2 332,38	2 523,91	2 672,51	2 766,36	2 848,95	3 033,82
Radzymin	2 403,15	2 401,38	2 523,33	2 592,80	2 481,68	2 524,77	2 612,80	2 851,48
Wołomin	1 936,14	2 031,01	2 002,33	2 191,44	2 302,85	2 597,09	2 877,43	2 940,36
Ząbki	2 073,05	2 186,88	2 340,77	3 183,86	3 480,46	2 812,67	3 686,27	3 482,19
Zielonka	2 525,44	2 446,63	2 530,72	2 784,33	2 943,23	3 088,35	3 088,29	3 404,45

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Wykres 28. Dochody budżetów wybranych gmin powiatu wołomińskiego na 1 mieszkańca w latach 2007-2014 (w zł)

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

W tabeli nr 29 oraz na wykresie nr 29 porównano natomiast wydatki gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Z zestawienia wynika, że najwyższą wartość tego wskaźnika w 2014 roku, podobnie jak w przypadku dochodów, odnotowano w gminie Ząbki, gdzie wyniósł on 3 406,81 zł. Najniższa wartość wynosząca 2 731,81 zł przypadła natomiast gminie Radzymin. Wydatki Gminy Tłuszcz w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w 2014 roku 2 920,78 zł, co jest wynikiem dość przeciętnym na tle powiatu.

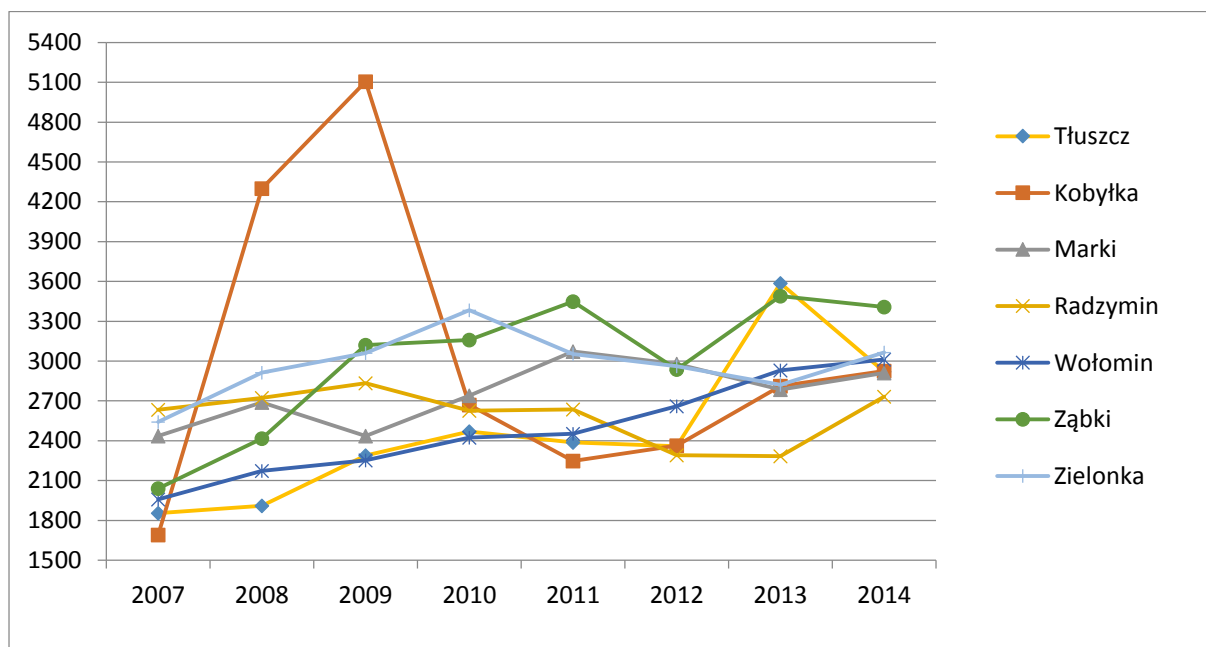
Wartość tego wskaźnika dla Gminy znacznie jednak wzrosła na przestrzeni ostatnich lat, co świadczy o dużym potencjale inwestycyjnym Gminy oraz konsekwentnej polityce inwestycyjnej jej władz.

Tabela 29. Wydatki na 1 mieszkańca wybranych gmin powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 (w zł)

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Tłuszcz	1 855,27	1 910,24	2 288,42	2 468,84	2 386,47	2 358,26	3 587,31	2 920,78
Kobyłka	1 690,00	4 298,85	5 106,67	2 668,54	2 246,96	2 363,17	2 813,11	2 924,79
Marki	2 434,99	2 688,91	2 435,75	2 739,03	3 073,31	2 979,52	2 784,82	2 911,58
Radzymin	2 633,31	2 722,56	2 834,06	2 626,06	2 635,26	2 291,49	2 284,09	2 731,81
Wołomin	1 958,54	2 171,86	2 251,63	2 423,03	2 453,69	2 659,93	2 929,01	3 010,89
Ząbki	2 041,08	2 416,49	3 121,73	3 158,95	3 447,58	2 937,89	3 488,48	3 406,81
Zielonka	2 542,71	2 912,50	3 060,53	3 384,72	3 051,93	2 962,55	2 820,89	3 064,13

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

Wykres 29. Wydatki na 1 mieszkańca wybranych gmin powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 (w zł)

Źródło: opracowanie Contract Consulting na podstawie danych GUS.

4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi zarządzania strategicznego, które jest zestawieniem silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń analizowanego obszaru. Składa się ona z następujących elementów:

S strengths (mocne strony)

czynniki wewnętrzne wpływające pozytywnie na rozwój Gminy, tworzące podstawy jej przyszłego rozwoju, wyróżniające Gminę w otoczeniu, podnoszące jej konkurencyjność i atrakcyjność w oczach mieszkańców, osób przyjezdnych i inwestorów,

W weaknesses (słabe strony)

czynniki wewnętrzne wpływające negatywnie na rozwój Gminy, utrudniające jej rozwój i realizację zamierzeń, obniżające rangę Gminy w oczach mieszkańców, osób przyjezdnych i inwestorów,

O opportunities (szanse)

czynniki zewnętrzne sprzyjające Gminie w osiągnięciu wyznaczonych celów rozwojowych, umożliwiające eliminowanie słabości oraz podejmowanie nowych kierunków rozwoju,

T threats (zagrożenia)

czynniki zewnętrzne przeszkadzające Gminie w osiągnięciu wyznaczonych celów rozwojowych, uniemożliwiające niwelowanie słabości, blokujące podejmowanie działania.

Celem analizy SWOT dla Gminy Tłuszcz jest identyfikacja czynników, które definiują aktualną sytuację, a także wskazują najlepsze rozwiązania oraz kierunek działań pozwalający na osiągnięcie wyznaczonych celów przy minimalizacji zagrożeń, ograniczeniu słabych stron oraz wykorzystaniu szans i mocnych stron.

Analizą SWOT zostało objętych 5 najważniejszych aspektów działalności Gminy Tłuszcz:

- sfera demograficzna (tabela 30),
- sfera ekonomiczno-gospodarcza (tabela 31),
- sfera infrastruktury technicznej (tabela 32),
- sfera społeczna (tabela 33),
- sfera budżetowo-finansowa (tabela 34).

Tabela 30. Analiza SWOT - sfera demograficzna

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- wzrost liczby ludności na przestrzeni ostatnich ośmiu lat, odnotowany zarówno dla miasta, jak również dla obszarów wiejskich Gminy Tłuszcz - stosunkowo korzystna sytuacja w odniesieniu do wskaźnika osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wskaźnika osób w wieku poprodukcyjnym w porównaniu do danych ogólnopolskich i wojewódzkich - korzystna sytuacja w odniesieniu do wskaźnika urodzeń żywych oraz wskaźnika zgonów - dodatni poziom przyrostu naturalnego, utrzymujący się na stabilnym poziomie - dodatnie saldo migracji w ruchu wewnętrznym - korzystna sytuacja w odniesieniu do salda migracji w porównaniu do wskaźników ogólnopolskich i wojewódzkich	- niekorzystna tendencja polegająca na spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym - mało korzystna sytuacja w odniesieniu do wskaźnika osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wskaźnika osób w wieku poprodukcyjnym na tle innych gmin powiatu wołomińskiego - mało korzystna sytuacja w odniesieniu do wskaźnika przyrostu naturalnego na tle innych gmin powiatu wołomińskiego - mało korzystna sytuacja w odniesieniu do salda migracji w ruchu wewnętrznym na tle innych gmin powiatu wołomińskiego
SZANSE	ZAGROŻENIA
- optymistyczne prognozy wzrostu liczby mieszkańców - walory przyrodnicze czyniące Gminę miejscem przyjaznym do zamieszkania i w konsekwencji generujące wzrost liczby mieszkańców - bliskość Warszawy jako miejsca pracy i nauki dla mieszkańców Gminy - rozwój dogodnych połączeń komunikacyjnych z Warszawą i innymi miastami w regionie - zmiana charakteru funkcjonalnego Gminy, polegająca na przechodzeniu na funkcję podmiejską	- konieczność zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej i społecznej coraz większej liczbie mieszkańców - brak odpowiedniej wizji rozwoju polityki prorodzinnej na szczeblu ogólnopolskim - niepewna sytuacja gospodarcza w kraju, sprzyjająca rozwojowi niekorzystnych trendów demograficznych w Gminie - możliwość migracji osób młodych i wykształconych do Warszawy

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Tabela 31. Analiza SWOT - sfera ekonomiczno-gospodarcza

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie Gminy • dostęp do dużego rynku zbytu aglomeracji warszawskiej • potencjał zasobu miejsc przyrodniczo-krajobrazowych atrakcyjnych dla mieszkańców i turystów • duży potencjał inwestycyjny Gminy związany z korzystnym położeniem komunikacyjnym • polityka nastawiona na przeprowadzanie inwestycji i zaangażowanie Gminy we wzrost potencjału gospodarczego	• niekorzystna sytuacja w odniesieniu do liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w porównaniu do wskaźników ogólnopolskich, wojewódzkich i powiatowych • mało korzystna sytuacja w odniesieniu do poziomu bezrobocia w porównaniu do wskaźników ogólnopolskich, wojewódzkich i powiatowych • skupienie rynku pracy na terenie Warszawy • niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna na obszarze Gminy niesprzyjająca rozwojowi lokalnej aktywności mieszkańców
SZANSE	ZAGROŻENIA
• duża dostępność środków zewnętrznych na finansowanie inwestycji realizowanych przez Gminę • zaplanowane inwestycje infrastrukturalne mogące wpłynąć na zwiększenie spójności Gminy i jej rozwój gospodarczy • budowa zbiornika retencyjnego zwiększającego atrakcyjność turystyczną Gminy • dostępność środków unijnych dla przedsiębiorców • zmiany gospodarcze w kraju sprzyjające rozwojowi gospodarczemu	• szybki i dynamiczny rozwój innych gmin i powiatów w regionie • skupienie się w nowej perspektywie unijnej na „miękkich” projektach niewpływających na faktyczny rozwój Gminy • brak zorganizowanych inicjatyw służących rozwojowi gospodarczemu • nieskuteczne działania Powiatowego Urzędu Pracy w celu aktywizacji bezrobotnych

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Tabela 32. Analiza SWOT - sfera infrastruktury technicznej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- korzystne połączenia komunikacyjne z Warszawą oraz innymi miastami w regionie - systematyczny wzrost liczby mieszkań wyposażonych w instalację centralnego ogrzewania - systematyczny wzrost długości czynnej sieci wodociągowej oraz liczby mieszkańców z niej korzystających - wzrost długości czynnej sieci kanalizacyjnej oraz liczby mieszkańców z niej korzystających - systematyczny wzrost liczby czynnych przyłączy do sieci gazowej oraz mieszkańców z nich korzystających - sprawnie funkcjonujący system gospodarowania odpadami komunalnymi - działalność Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych - spadający udział mieszkań o złym stanie technicznym oraz wzrost liczby mieszkań wyposażonych w niezbędne instalacje	- występowanie obszarów o niedostatecznie wykształconym układzie komunikacyjnym - zły stan techniczny znacznej części dróg gminnych i powiatowych - brak chodników i ścieżek rowerowych o charakterze komunikacyjnym w dużej części obszaru Gminy - niedostateczna ilość miejsc parkingowych - brak zorganizowanej publicznej komunikacji autobusowej - niski odsetek mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie na tle innych gmin powiatu wołomińskiego - niski odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej na tle innych gmin powiatu wołomińskiego - niski odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na tle innych gmin powiatu wołomińskiego - niski odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej na tle innych gmin powiatu wołomińskiego - niski wskaźnik liczby mieszkań na 1 000 mieszkańców na tle innych gmin powiatu wołomińskiego - słabo rozwinięta infrastruktura związana z dostępem do internetu
SZANSE	ZAGROŻENIA
- stale modernizowana sieć kolejowa z przystankami w Jastrzębiej Łące, Jasienicy, Chrzęsnem, Mokrej Wsi i Tłuszczu - podejmowanie działań mających na celu przebudowę i modernizację dróg oraz poprawę ich jakości - dalsza rozbudowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej na terenie Gminy - możliwość wykorzystania innowacyjnych technologii do budowy i modernizacji infrastruktury technicznej	- zwiększanie zadłużenia pobliskich gmin oraz nadrzędnych jednostek samorządu terytorialnego, będące zagrożeniem dla realizacji inwestycji o charakterze ponadgminnym - wadliwe wykonanie przez wykonawców planowanych inwestycji i w konsekwencji konieczność dokonywania uciążliwych modernizacji

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Tabela 33. Analiza SWOT - sfera społeczna

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• rozwinięta sieć placówek oświatowych na terenie Gminy • wzrost liczby przedszkoli na przestrzeni ostatnich lat • działalność Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji, Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz Społecznego Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej • organizowanie imprez kulturalnych, mających na celu promocję Gminy i regionu • organizowanie imprez sportowych, mających na celu popularyzację i upowszechnienie różnych form aktywności fizycznej wśród mieszkańców • zwiększenia udziału mieszkańców w decyzjach podejmowanych przez władze Gminy	• słabo rozwinięta oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży • niewystarczające powiązania pomiędzy edukacją a potrzebami lokalnego rynku pracy • skromna baza sportowa dostępna dla mieszkańców Gminy • ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia • brak pogotowia ratunkowego
SZANSE	ZAGROŻENIA
• możliwość pozyskiwania środków unijnych na realizację programów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu • aktywna działalność instytucji i organizacji pozarządowych • aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie stworzenia instytucjonalnych i środowiskowych form pomocy mieszkańcom oraz aktywizacji osób i rodzin wymagających wsparcia • dalszy rozwój aktywności sportowej mieszkańców oraz zwiększanie dostępu do kultury, oświaty i opieki społecznej na najwyższym poziomie poprzez realizację zaplanowanych inwestycji i zadań	• konieczność zapewnienia stale rosnącej liczbie mieszkańców do służby zdrowia i opieki społecznej • wzrost poziomu bezrobocia i zwiększenie liczby osób długotrwale pozostających bez zatrudnienia • przenoszenie się na obszar Gminy zachowań i zjawisk patologicznych na większą skalę

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Tabela 34. Analiza SWOT - sfera budżetowo-finansowa

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- wzrost dochodów budżetu Gminy na przestrzeni ostatnich lat - wzrost wpływów do budżetu z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych oraz podatku od nieruchomości, będących najważniejszymi źródłami dochodów własnych Gminy - wzrost środków przeznaczanych na wydatki inwestycyjne - wysoki poziom pozyskiwania finansowania zewnętrznego - odpowiednio wykwalifikowana kadra Urzędu Gminy	- bardzo wysoki poziom zadłużenia Gminy - znaczący wzrost wskaźnika zadłużenia w okresie ponoszenia największych wydatków inwestycyjnych - niedostatecznie rozwinięta współpraca z innymi samorządami gminnymi na terenie Polski oraz zagranicą
SZANSE	ZAGROŻENIA
- niskie koszty obsługi długu na skutek utrzymywania się niskich stawek WIBOR - uzyskiwanie przez Gminę środków pomocowych na zaplanowane inwestycje i zadania - wzrost poziomu rozwoju gospodarczego kraju - współpraca z pobliskimi gminami i nadrzędnymi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie realizacji zaplanowanych działań - rozwój współpracy z przedsiębiorcami w zakresie realizacji inwestycji na terenie Gminy - korzystne zmiany w systemie prawnym	- zwiększenie się kosztów obsługi długu na skutek nagłego wzrostu stawek WIBOR - duży wzrost inflacji powodujący konieczność ponoszenia większych wydatków - przerzucanie na gminy przez ustawodawcę większej liczby zadań przy braku wymaganej pomocy finansowej - zniesienie meldunku skutkujące trudnością w zidentyfikowaniu faktycznego miejsca zamieszkania ludności - negatywne zmiany systemowe poprzez zmniejszenie przekazywanego procentu od podatku dochodowego do gmin - wzrost zadłużenia państwa

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

5. Badania ankietowe mieszkańców

W ramach opracowania Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023 podjęte zostały działania mające na celu zdiagnozowanie opinii lokalnej społeczności na temat poziomu życia mieszkańców oraz potrzeb rozwoju różnych aspektów funkcjonowania Gminy. Diagnoza ta została przeprowadzona poprzez badania ankietowe w oparciu o przygotowany kwestionariusz.

5.1. Cel badania

Konieczność przeprowadzenia badania ankietowego mieszkańców wynika z następujących przesłanek:

- istotnym elementem identyfikacji mieszkańców z opracowaną Strategią jest jej znajomość i świadomość współuczestniczenia w jej powstawaniu – w rzeczywistości to lokalna społeczność decyduje o przyjęciu lub odrzuceniu tego dokumentu poprzez akceptację lub negację rozwiązań w nim proponowanych, w wielu przypadkach subiektywna ocena lokalnej społeczności jest ważniejsza od zobiektywizowanych i wynikających ze statystyk wyznaczników rzeczywistości,
- w ostatecznym rozrachunku władze Gminy odgrywają rolę służebną w stosunku do lokalnej społeczności, dlatego powinny zwracać szczególną uwagę na oczekiwania oraz potrzeby mieszkańców – do efektywnego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego istotne jest więc pozyskiwanie informacji, jak dotychczasowe działania osób odpowiedzialnych za zarządzanie Gminą są postrzegane przez mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacje pozarządowe.

Badanie opinii mieszkańców Gminy Tłuszcz zostało przeprowadzone w celu uzupełnienia diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej, która jest podstawą sformułowania celów strategicznych i operacyjnych Gminy oraz odpowiadających im zadań realizacyjnych. Przedmiotem badania było dokonanie przez mieszkańców oceny dotychczasowego poziomu rozwoju Gminy oraz zidentyfikowanie ich potrzeb i oczekiwań w zakresie dalszego rozwoju.

5.2. Metoda i technika badawcza

Dla uzyskania jak najlepszego efektu badanie opinii mieszkańców miało charakter przekrojowy, wybrano metodę sondażową realizowaną przy zastosowaniu techniki badawczej w formie kwestionariusza ankiety. Specjalnie stworzony kwestionariusz ankiety zawierał zarówno pytania zamknięte, które pozwoliły na udzielenie szybkich odpowiedzi przez mieszkańców oraz na standaryzację zebranych informacji, jak i pytania otwarte, dzięki którym można uzyskać szerszą opinię mieszkańców na różne tematy.

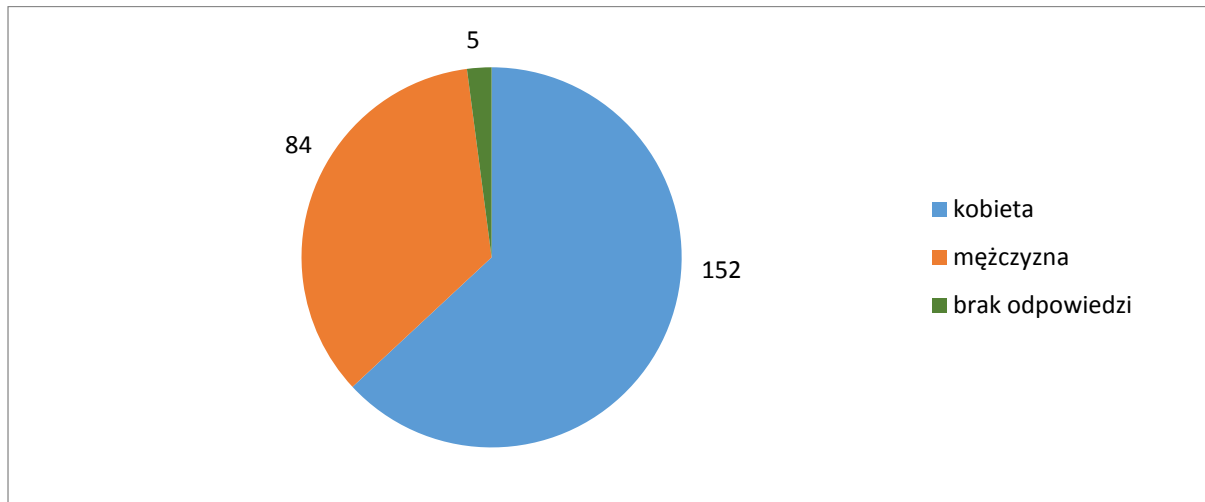
Dystrybucja ankiet została przeprowadzona we współpracy z Urzędem Miejskim w Tłuszczu. W ramach badania zebrano 241 wypełnionych ankiet. Respondenci stanowią losową próbę badawczą.

5.3. Charakterystyka grupy respondentów

Ankieta została wypełniona przez 152 kobiety, 84 mężczyzn oraz 5 osób, które nie wskazały odpowiedzi na to pytanie. Strukturę respondentów ze względu na płeć prezentuje wykres nr 30.

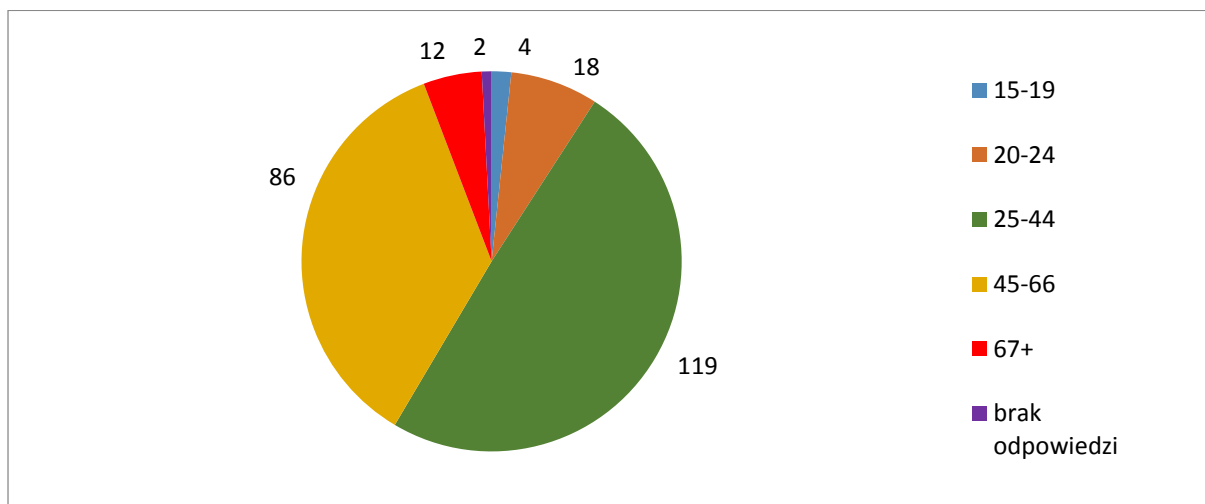
Wykres 30. Struktura respondentów ze względu na płeć

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Badaniem zostali objęci mieszkańcy Gminy w grupach wiekowych: 15-19, 20-24, 25-44, 45-66 oraz 67+. Przyjęte grupy są charakterystyczne dla tego typu badań. Największą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku od 25 do 44 lat. Osób tych było 119, czyli 49,38% ogółu ankietowanych. Najmniej liczną grupą były natomiast osoby w wieku od 15 do 19 lat. Przez tą grupę wypełnione zostały jedynie 4 ankiety, co stanowi 1,66% wszystkich odpowiedzi. Warto również zwrócić uwagę na to, że dwie osoby nie wskazały odpowiedzi na to pytanie. Struktura respondentów została ukazana na wykresie nr 31.

Wykres 31. Struktura respondentów ze względu na wiek

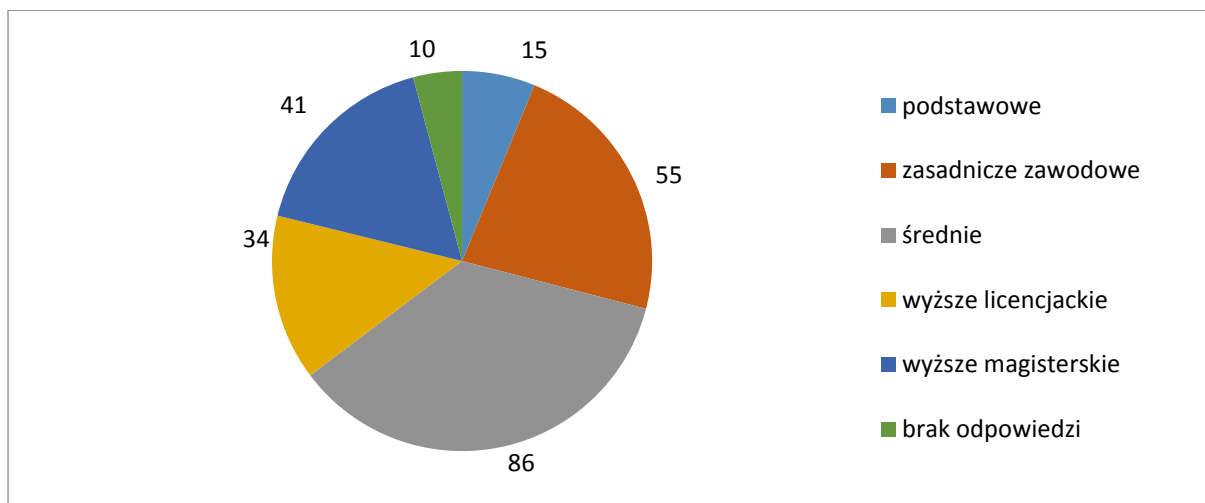

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupą respondentów były osoby legitymujące się wykształceniem średnim. Liczba tych osób wyniosła 86, czyli 35,68% ogółu ankietowanych. Najmniej respondentów posiadało natomiast wykształcenie podstawowe. Ankiet wypełnionych przez tę grupę było 15, co stanowi 6,22% udzielonych odpowiedzi. 10 osób nie wskazało swojego poziomu wykształcenia. Strukturę respondentów ze względu na wykształcenie zobrazowano na wykresie nr 32.

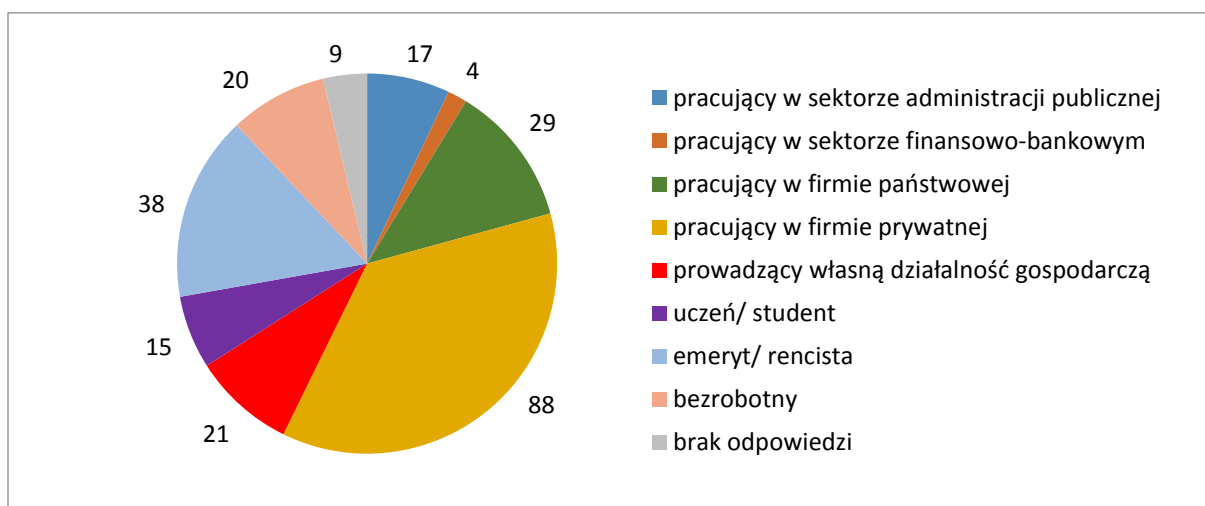
Wykres 32. Struktura respondentów ze względu na poziom wykształcenia

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Największą grupą respondentów były osoby pracujące w firmie prywatnej. Osób tych było 88, co stanowi 36,51% wszystkich ankietowanych. Natomiast najmniejszą grupą, liczącą 4 osoby, czyli 1,66% ogółu respondentów, były osoby pracujące w sektorze finansowo-bankowym. 9 osób nie wskazało odpowiedzi na to pytanie. Strukturę respondentów względem statusu społeczno-zawodowego pokazuje wykres nr 33.

Wykres 33. Struktura respondentów względem statusu społeczno-zawodowego

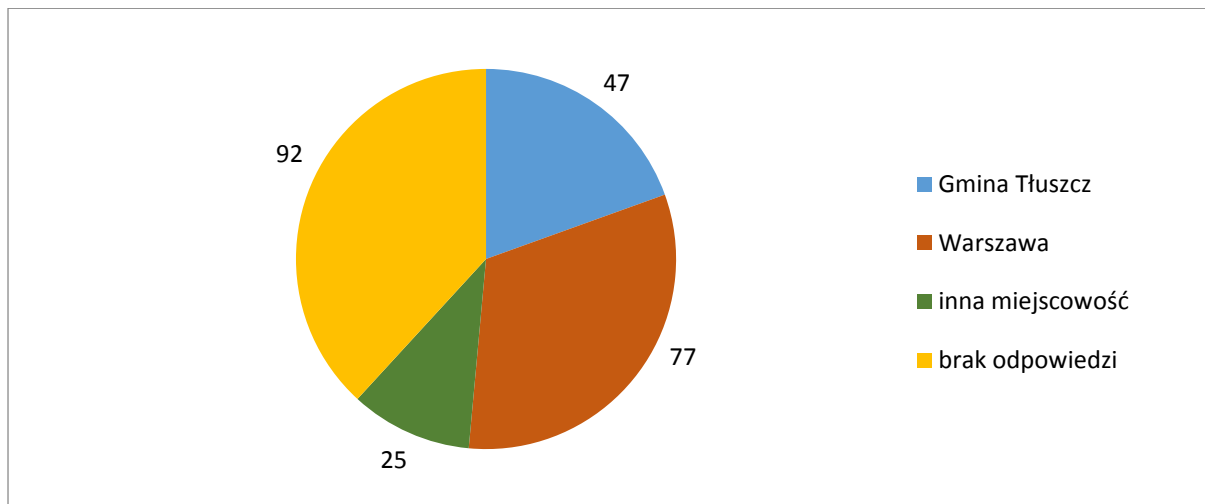

Źródło: badania ankietowe mieszkańców.

Respondentów, którzy wskazali jako miejsce pracy Gminę Tłuszcz było 47, liczba osób pracujących w Warszawie wyniosła 77, natomiast w innej miejscowości pracuje 25 ankietowanych. Aż 92 osoby nie wskazały swojego miejsca pracy, wynika to jednak w dużej mierze z faktu, że wśród respondentów liczną grupę stanowili bezrobotni, emeryci i renciści oraz studenci nieposiadający zatrudnienia. Strukturę respondentów względem miejsca pracy ukazano na wykresie nr 34.

Wykres 34. Struktura respondentów względem miejsca pracy

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Zaprezentowana na powyższych wykresach struktura respondentów wskazuje na to, że w badaniu wzięła udział reprezentatywna grupa mieszkańców w różnym wieku, o różnym poziomie wykształcenia i posiadająca różny status społeczno-zawodowy. Wyniki ankiety są więc wiarygodne i w pełni oddają opinię społeczności lokalnej na tematy będące przedmiotem badania.

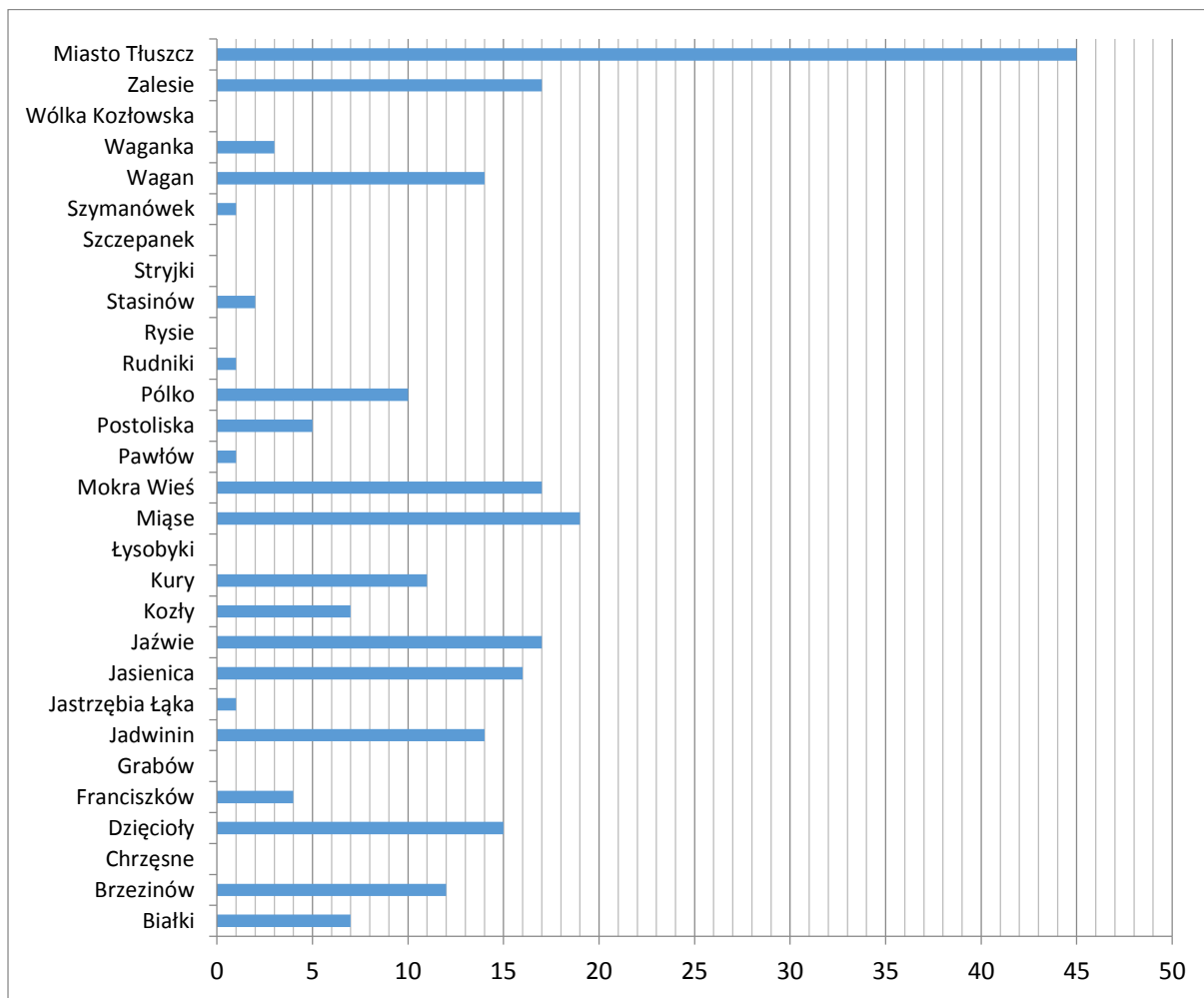
5.4. Analiza opinii publicznej

Na poniższych wykresach przedstawiono wyniki ankiety. Należy zauważyć, że w wielu przypadkach respondenci nie odpowiadali na wszystkie pytania zawarte w kwestionariuszu, dlatego przy analizie odpowiedzi na pytania zamknięte zaznaczono liczbę osób, które udzieliły odpowiedzi.

Liczba respondentów mieszkających na terenie miasta Tłuszcz wyniosła 45, co stanowi 18,83% ogółu ankietowanych, którzy odpowiedzieli na to pytanie. Pozostałe osoby zamieszkują obszary wiejskie. Najczęściej wskazywanym w tym pytaniu sołectwem było Miąse, w którym mieszka 19 respondentów, a także Jaźwie, Mokra Wieś i Zalesie – w każdej z tych miejscowości zamieszkuje po 17 ankietowanych, co pokazano na wykresie nr 35.

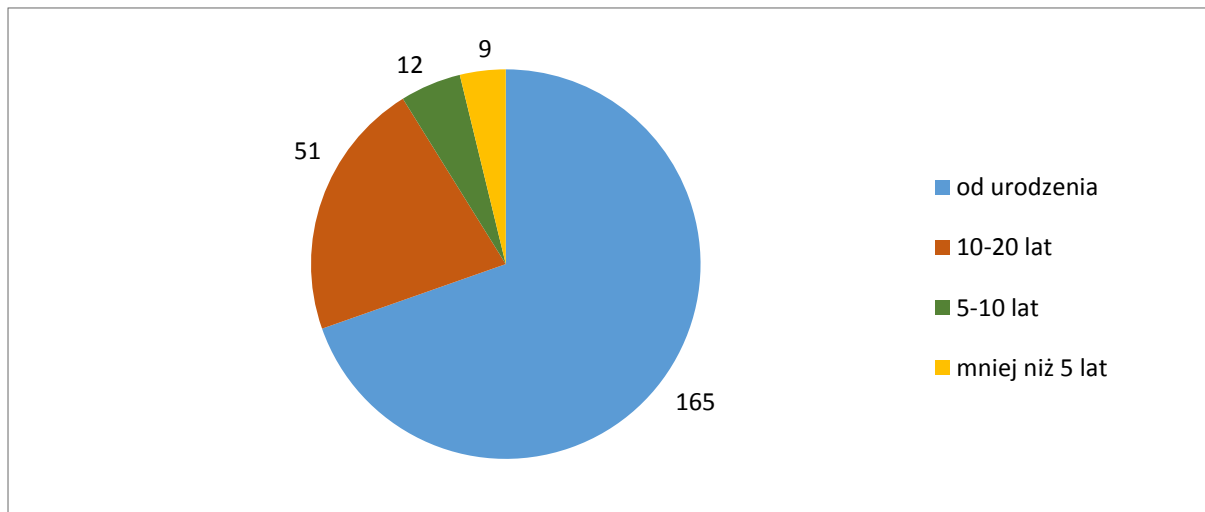
Wykres 35. "Proszę zaznaczyć, w której części Gminy Tłuszcz Pan/Pani mieszka" (N=239)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Zdecydowana większość ankietowanych zamieszkuje Gminę Tłuszcz od urodzenia. Liczba tych osób wyniosła 165, czyli 70,21% spośród tych wszystkich, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie. 51 respondentów mieszka w Gminie Tłuszcz od 10 do 20 lat, 12 osób – od 5 do 10 lat, a 9 osób – mniej niż 5 lat. Dane te zostały zaprezentowane na wykresie nr 36.

Wykres 36. "Od jak dawna jest Pan/Pani mieszkańcem Gminy Tłuszcz?" (N=235)

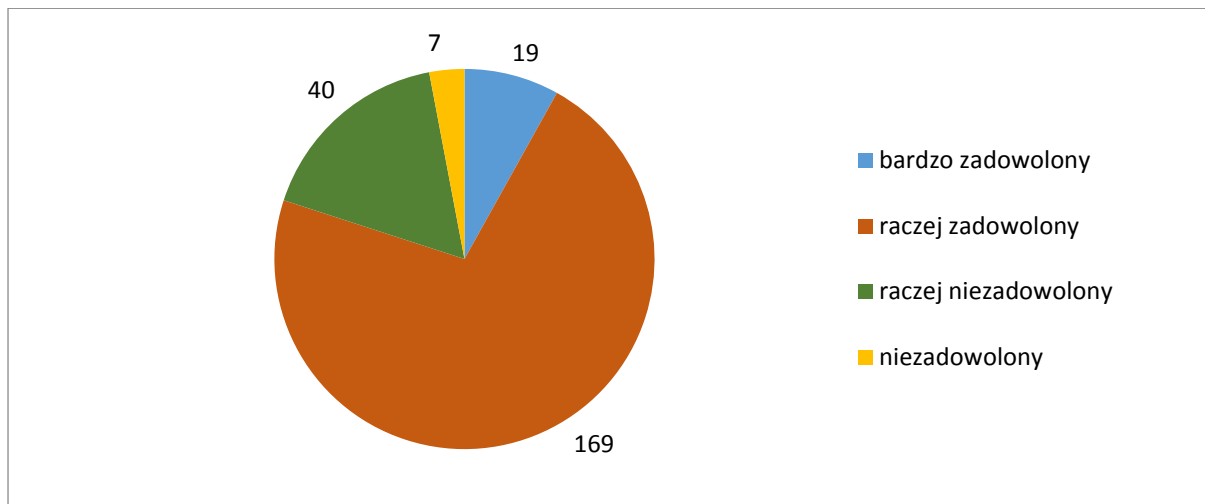

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Zdecydowana większość respondentów jest zadowolona z faktu zamieszkiwania Gminy Tłuszcz. Liczba osób, które w tym pytaniu wskazały odpowiedź „bardzo zadowolony” wyniosła 19, a liczba odpowiedzi „raczej zadowolony” to 169. Łącznie te dwie odpowiedzi zostały zaznaczone przez 80% ankietowanych. Łączna liczba respondentów niezadowolonych wyniosła natomiast 47, co pokazano na wykresie nr 37.

Wykres 37. "Czy jest Pan/Pani zadowolony z faktu, iż jest Pan/Pani mieszkańcem Gminy Tłuszcz?" (N=235)

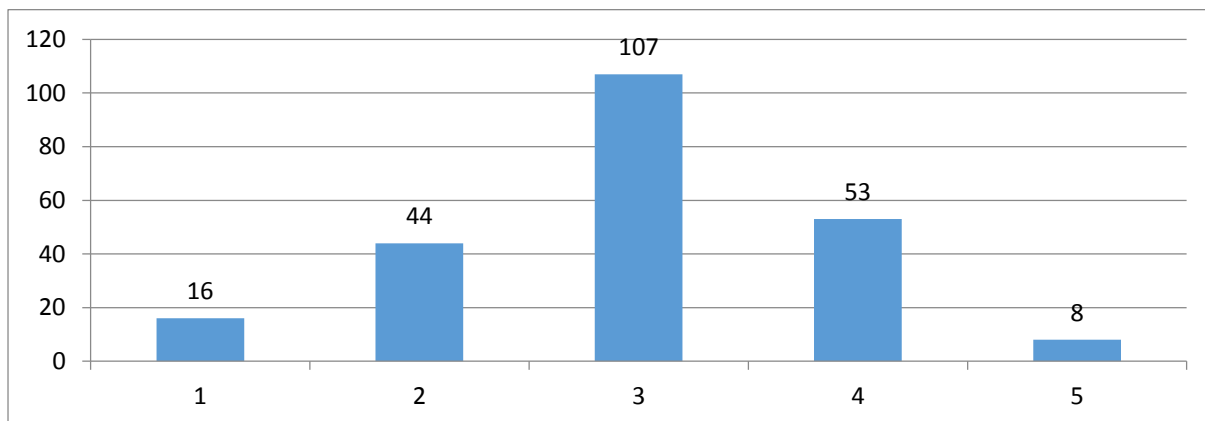
Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Ocena stanu istniejącego

W kolejnej części kwestionariusza respondenci oceniali różne aspekty funkcjonowania Gminy Tłuszcz. Aspekty te związane były z edukacją, kulturą i rekreacją, infrastrukturą techniczną, gospodarką i rynkiem pracy, sferą społeczną oraz turystyką. Funkcjonowanie każdego z obszarów respondenci mogli ocenić w zamkniętej skali od 1 do 5.

Poziom edukacji został oceniony jako stosunkowo przeciętny. Liczba ocen zarówno najniższych jak i najwyższych była bowiem raczej niewielka. Najwięcej wskazań miała środkowa odpowiedź „3”, zaznaczyło ją 107 respondentów. Średnia ocena poziomu edukacji w Gminie wyniosła 2,97. Rozkład odpowiedzi został zobrazowany na wykresie nr 38.

Wykres 38. "Jak oceniasz poziom edukacji?" (N=228)

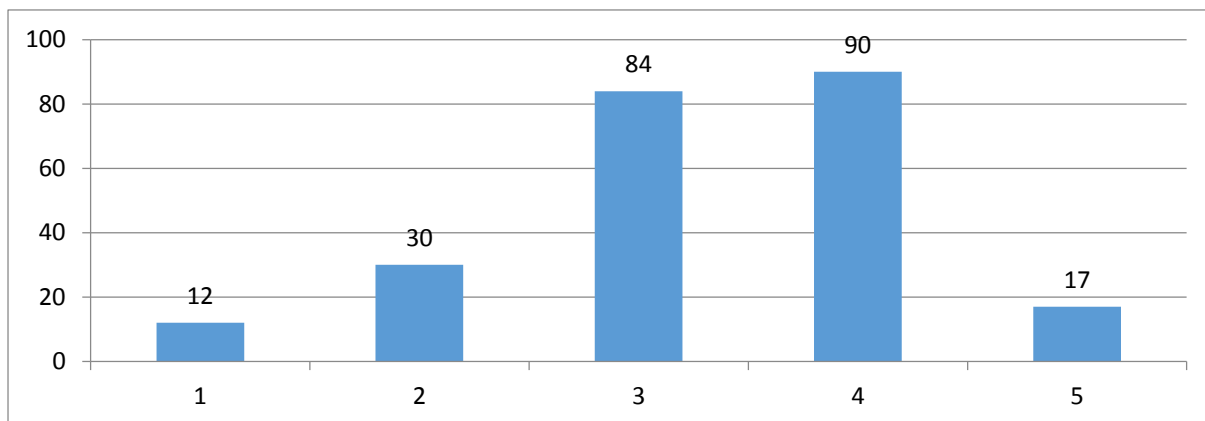

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Za nieco lepiej rozwiniętą respondenci uważają natomiast infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, której średnia ocena wyniosła 3,30. Najczęściej wskazywanymi w tym pytaniu odpowiedziami były „3” oraz „4”. Pierwszą z nich zaznaczyło bowiem 84, a drugą – 90 ankietowanych, co zostało ukazane na wykresie nr 39.

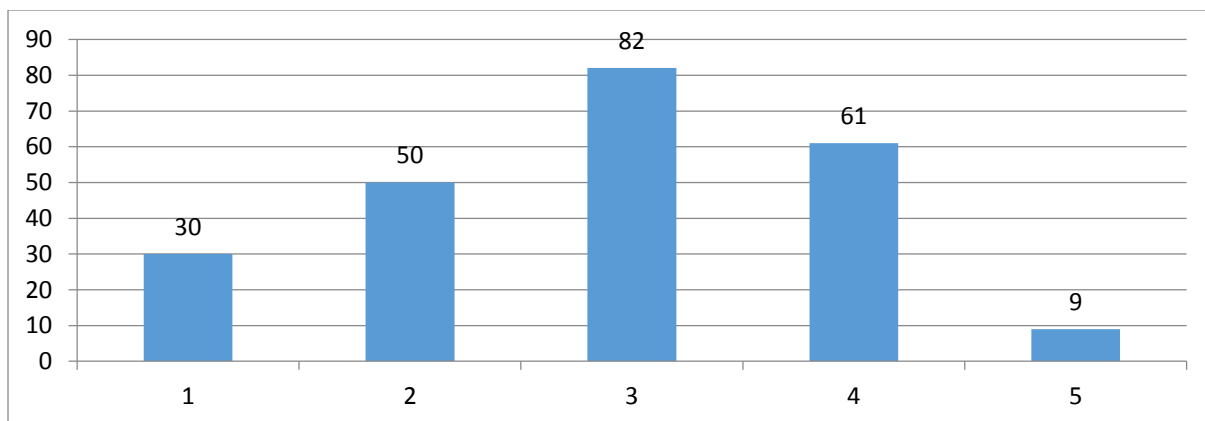
Wykres 39. "Jak oceniasz poziom rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej?" (N=233)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Liczbę obiektów kulturalnych większość mieszkańców oceniła, zaznaczając odpowiedź „3”. Wskazań tej odpowiedzi było 82. Średnia ocena dla tego wskaźnika wyniosła 2,87. Rozkład ocen w tym pytaniu został zaprezentowany na wykresie nr 40.

Wykres 40. "Jak oceniasz liczbę obiektów kulturalnych?" (N=232)

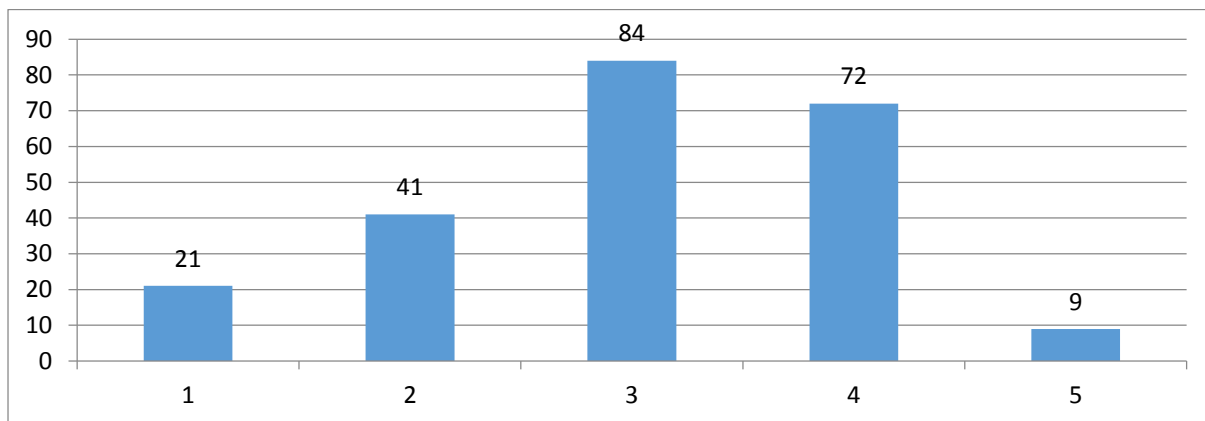

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Od samej liczby obiektów kulturalnych lepiej oceniona została natomiast jakość świadczonych przez nie usług. W tym pytaniu najwięcej osób wskazało odpowiedź „3” oraz „4”. Pierwsza z nich została zaznaczona 84 razy, a druga 72 razy. Średnia ze wszystkich ocen wyniosła zaś 3,06. Liczba wskazań poszczególnych odpowiedzi w tym pytaniu została ukazana na wykresie nr 41.

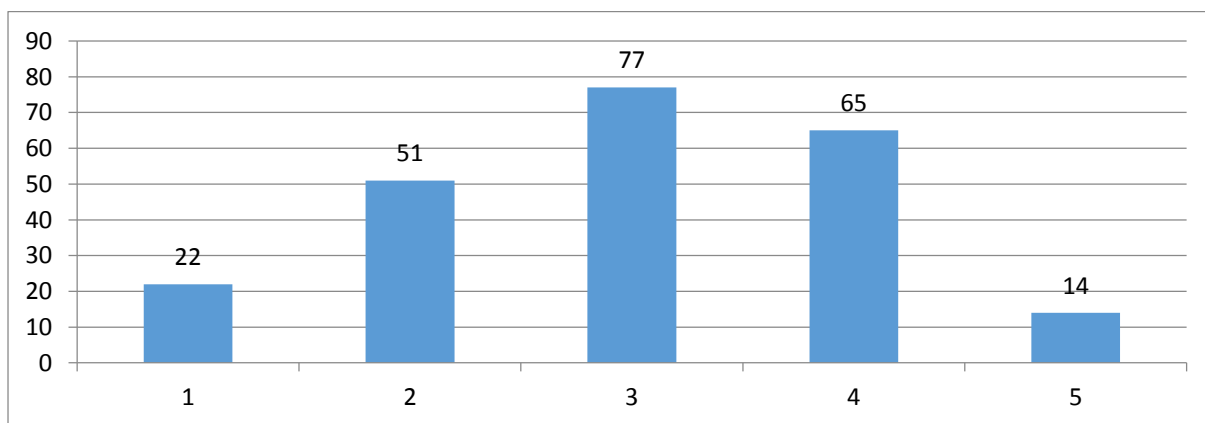
Wykres 41. "Jak oceniasz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne?" (N=225)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Nieco gorzej została oceniona jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych. Średnia z ocen dla tego wskaźnika wyniosła bowiem 2,99. Najwięcej respondentów wskazało odpowiedź „3”. Było ich 77. Dane te pokazano na wykresie nr 42.

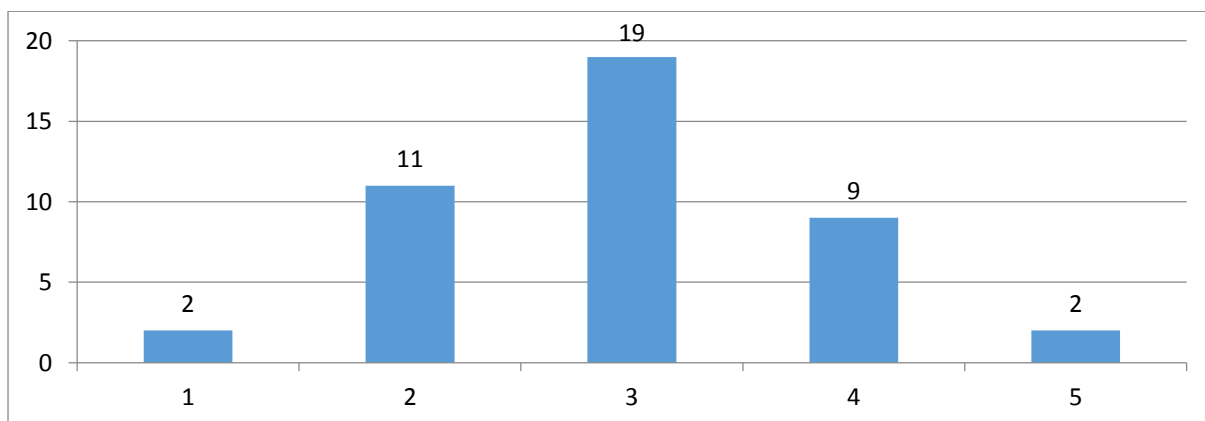
Wykres 42. "Jak oceniasz jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych?" (N=229)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Kolejnym wskaźnikiem poddanym ocenie mieszkańców była estetyka miejscowości. Została ona oceniona średnio na 2,95. Najwięcej wskazań miała odpowiedź „3”, którą wybrało 19 respondentów, co pokazuje wykres nr 43.

Wykres 43. "Jak oceniasz estetykę swojej miejscowości?" (N=43)

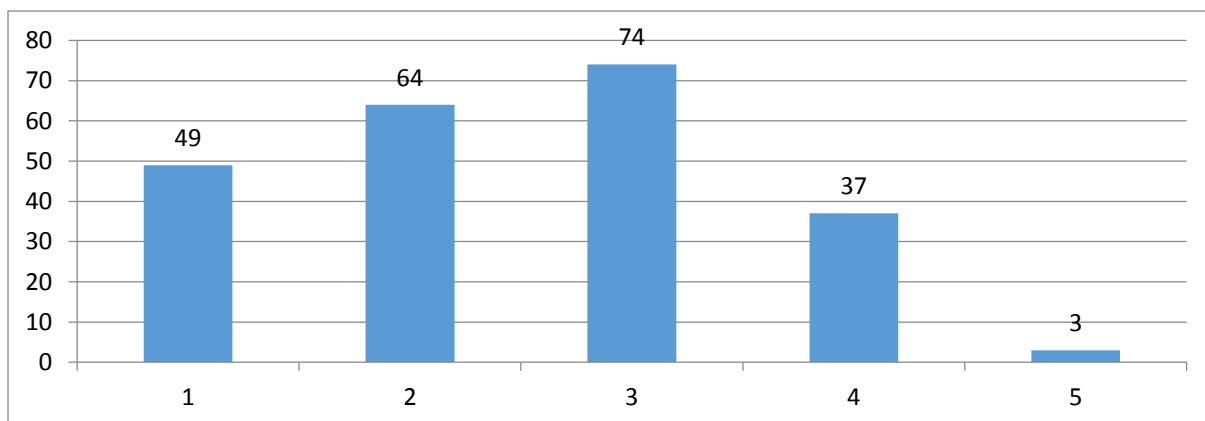

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Średnia ocena stanu i jakości terenów rekreacyjnych wyniosła 2,48. Najwięcej respondentów wskazało w tym pytaniu odpowiedź „3”, osób tych było 74. Również często pojawiającą się oceną była ocena „2”, którą zaznaczono 64 razy. Dane te zostały zobrazowane na wykresie nr 44.

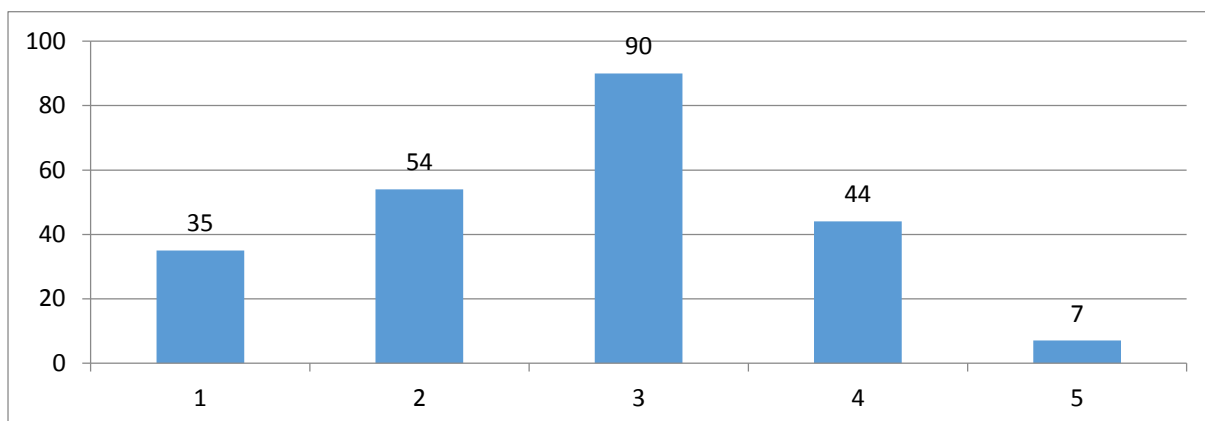
Wykres 44. "Jak oceniasz stan i jakość terenów rekreacyjnych?" (N=227)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Stan zagospodarowania przestrzeni publicznej respondenci ocenili wskazując najczęściej odpowiedź „3”. Została ona zaznaczona 90 razy. Średnia ocena tego wskaźnika wyniosła natomiast 2,71. Rozkład odpowiedzi w tym pytaniu przedstawiono na wykresie nr 45.

Wykres 45. "Jak oceniasz stan zagospodarowania przestrzeni publicznej?" (N=230)

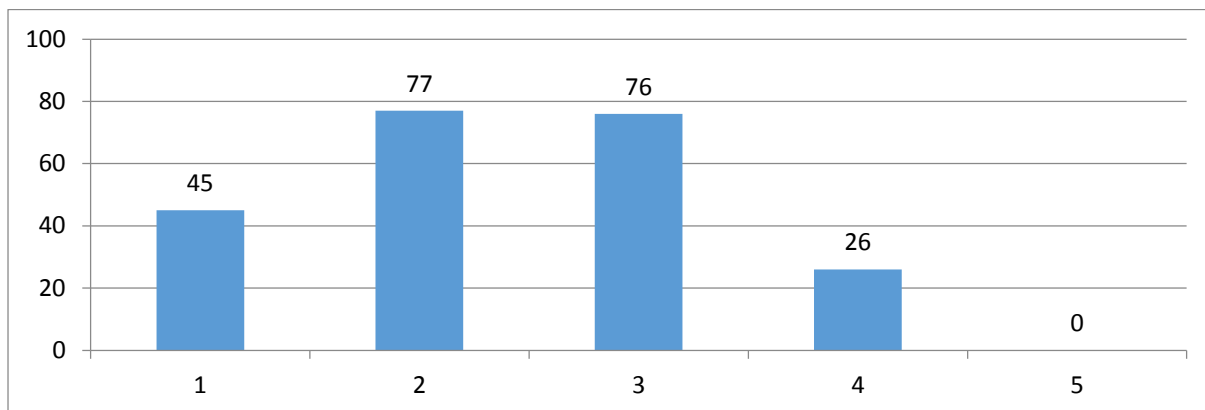

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Gorzej od omówionych powyżej wskaźników związanych z edukacją, kulturą i rekreacją oceniona została infrastruktura drogowa. Średnia z ocen stanu dróg wyniosła bowiem 2,37. Najczęściej wskazywanymi odpowiedziami były „2” oraz „3”. Pierwszą z nich zaznaczono 77 razy, a drugą 76 razy. Najmniej wskazań miała ocena „4”, którą wybrano 26 razy oraz ocena „5”, której nie zaznaczył żaden respondent. Dane te zostały zaprezentowane na wykresie nr 46.

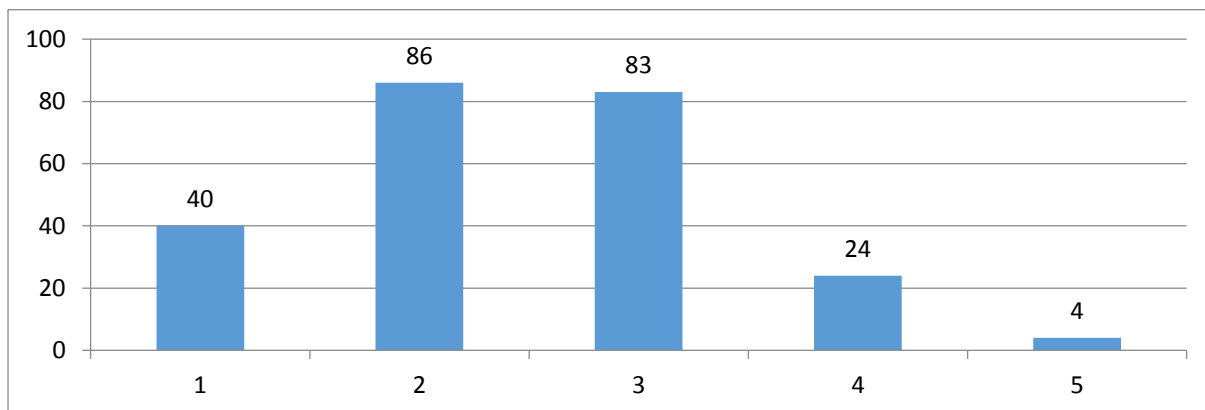
Wykres 46. "Jak oceniasz stan dróg?" (N=224)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Podobnie oceniona została mała infrastruktura drogowa, w której skład wchodzi między innymi chodniki, przejścia dla pieszych czy oświetlenie ulic. Średnia dla tego wskaźnika wyniosła 2,43. Najczęściej wskazywane były odpowiedzi „2” (86 wskazań) oraz „3” (83 wskazania). Najrzadziej zaznaczaną odpowiedzią była „5”, którą wskazało 4 respondentów, co ukazano na wykresie nr 47.

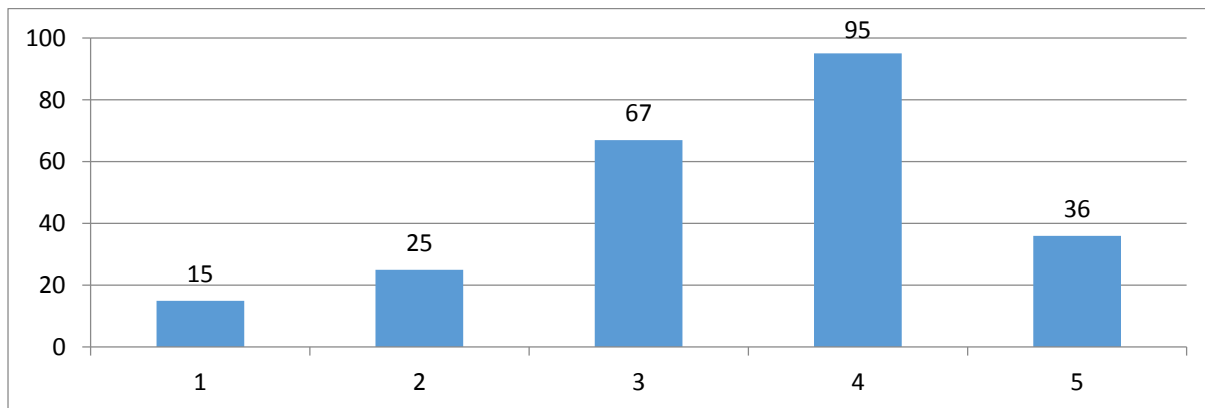
Wykres 47. "Jak oceniasz małą infrastrukturę drogową?" (N=237)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Za dobrze funkcjonujący respondenci uważają natomiast system segregacji odpadów, który ocenili zaznaczając najczęściej odpowiedź „4”. Wskazało ją 95 ankietowanych. Średnia ocena wyniosła natomiast 3,47. Rozkład odpowiedzi w tym pytaniu zobrazowano na wykresie nr 48.

Wykres 48. "Jak oceniasz system segregacji odpadów?" (N=238)

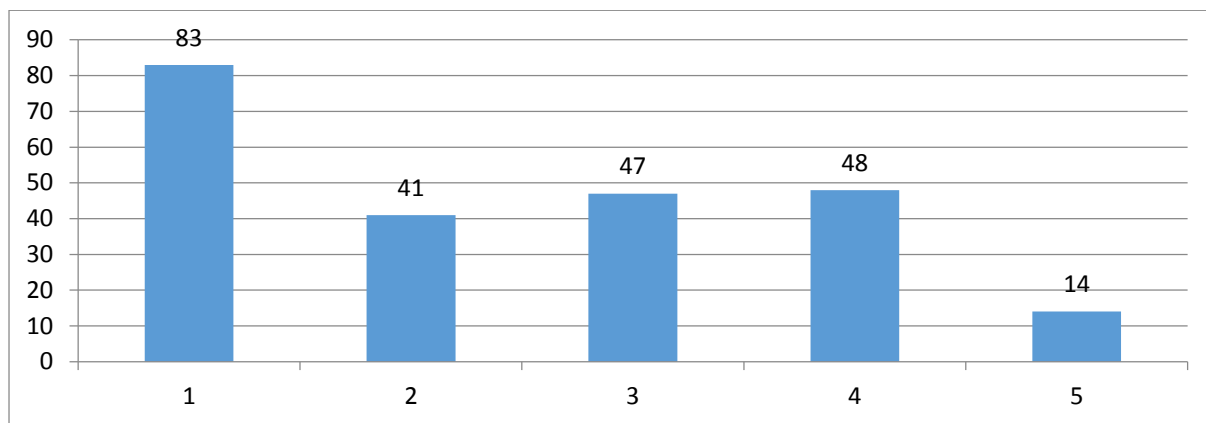

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Niekorzystna ocena przypadła natomiast infrastrukturze związanej z dostępem do internetu. W tym przypadku najczęściej wskazywaną odpowiedzią była odpowiedź „1”, którą zaznaczyło 83 respondentów. Najmniej wskazań miała odpowiedź „5”, którą zaznaczono 14 razy. Pozostałe oceny występowały od 41 do 48 razy. Średnia ocena wyniosła zaś 2,44. Powyższe dane zaprezentowano na wykresie nr 49.

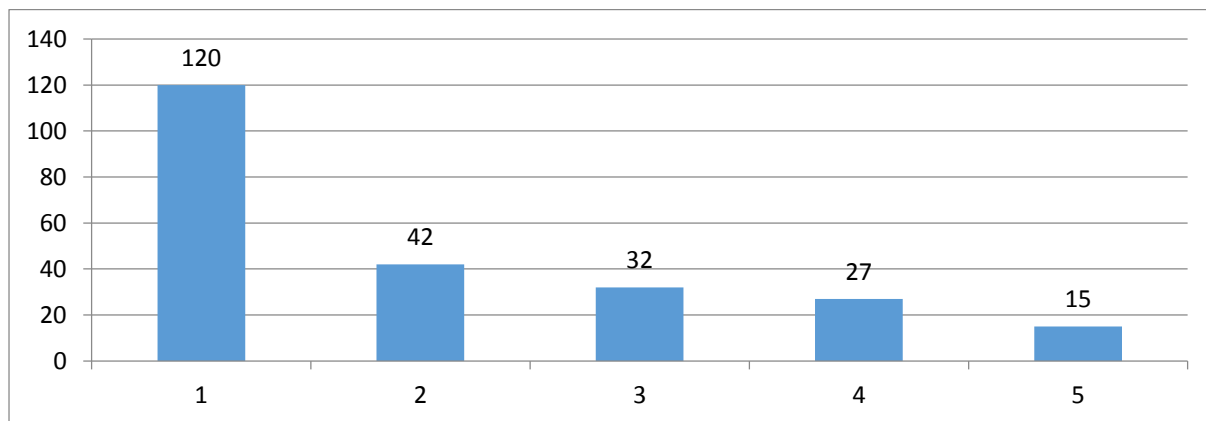
Wykres 49. "Jak oceniasz dostęp do internetu w twojej miejscowości?" (N=233)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Równie niekorzystnie oceniony został poziom rozwoju infrastruktury wodociągowej. W tym przypadku najczęściej występującą odpowiedzią była także odpowiedź „1”, którą zaznaczyło 120 ankietowanych. Najrzadziej, bo tylko 15 razy, zaznaczono odpowiedź „5”. Średnia z ocen w tym pytaniu ukształtowała się na poziomie 2,05. Ocenę poziomu rozwoju sieci wodociągowej pokazano na wykresie nr 50.

Wykres 50. "Jak oceniasz poziom rozwoju sieci wodociągowej?" (N=236)

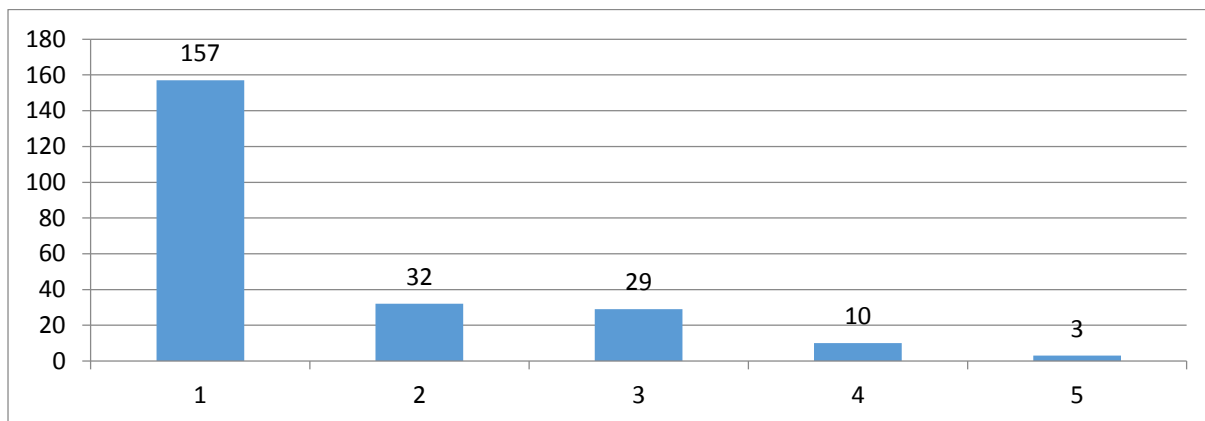

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Jako najgorzej rozwinięty parametr świadczący o poziomie dotychczasowego rozwoju Gminy Tłuszcz respondenci uznali stan sieci kanalizacyjnej. Średnia z ocen dla tego wskaźnika wyniosła jedynie 1,57. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią w tym pytaniu była odpowiedź „1”, która wystąpiła aż 157 razy, czyli prawie pięciokrotnie więcej niż druga najczęściej zaznaczana odpowiedź „2”, którą wskazano 32 razy, co przedstawiono na wykresie nr 51.

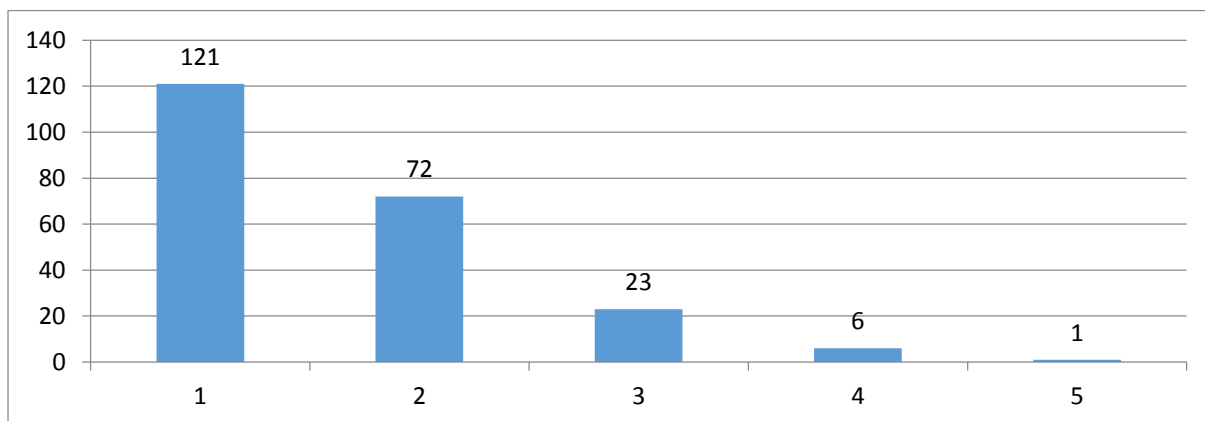
Wykres 51. "Jak oceniasz poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej?" (N=231)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Nieduża w opinii mieszkańców jest także możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy. Spośród osób, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie, największą grupę stanowili ci, którzy wskazali odpowiedź „1”. Było ich bowiem 121. Średnia ocena ukształtowała się na poziomie 1,61. Rozkład odpowiedzi w tym pytaniu przedstawia wykres nr 52.

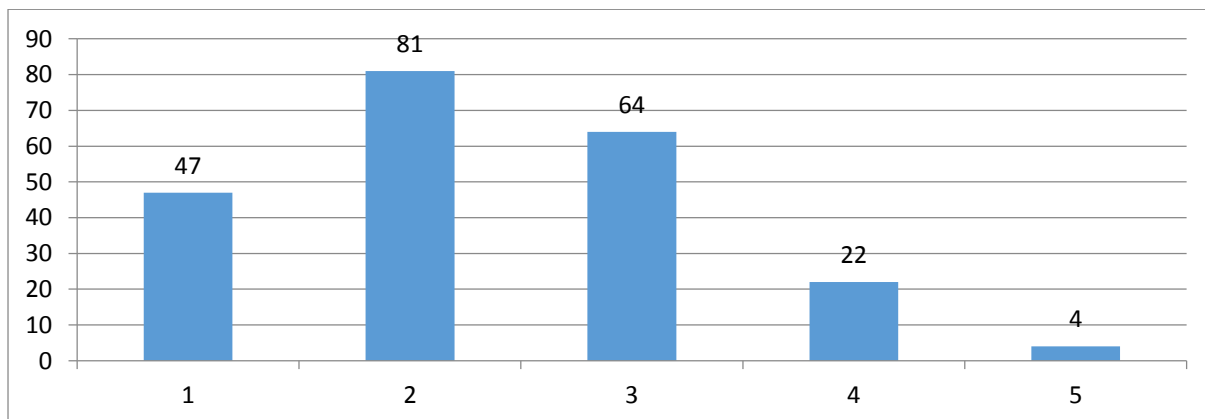
Wykres 52. "Jak oceniasz możliwość uzyskania zatrudnienia?" (N=225)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Atrakcyjność inwestycyjna obszaru Gminy została oceniona średnio na 2,33. Najczęściej zaznaczaną odpowiedzią była ocena „2”, którą wybrano 81 razy. Pokazano to na wykresie nr 53.

Wykres 53. "Jak oceniasz atrakcyjność inwestycyjną obszaru Gminy?" (N=218)

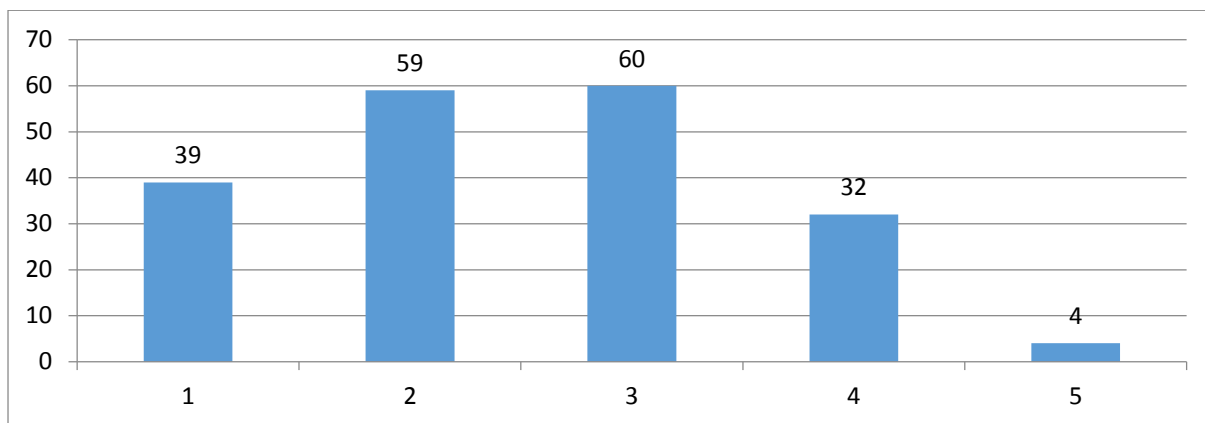

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Kolejnym aspektem funkcjonowania Gminy ocenianym przez respondentów były warunki do prowadzenia działalności rolnej. Średnia ocena dla tego wskaźnika ukształtowała się na poziomie 2,50. Ankietowani zaznaczali najczęściej odpowiedź „2” oraz odpowiedź „3”. Pierwszą z nich wybrali 59 razy, a drugą 60 razy. Najwyższą ocenę „5” wskazano jedynie 4 razy. Ocenę warunków do prowadzenia działalności rolnej ukazano na wykresie nr 54.

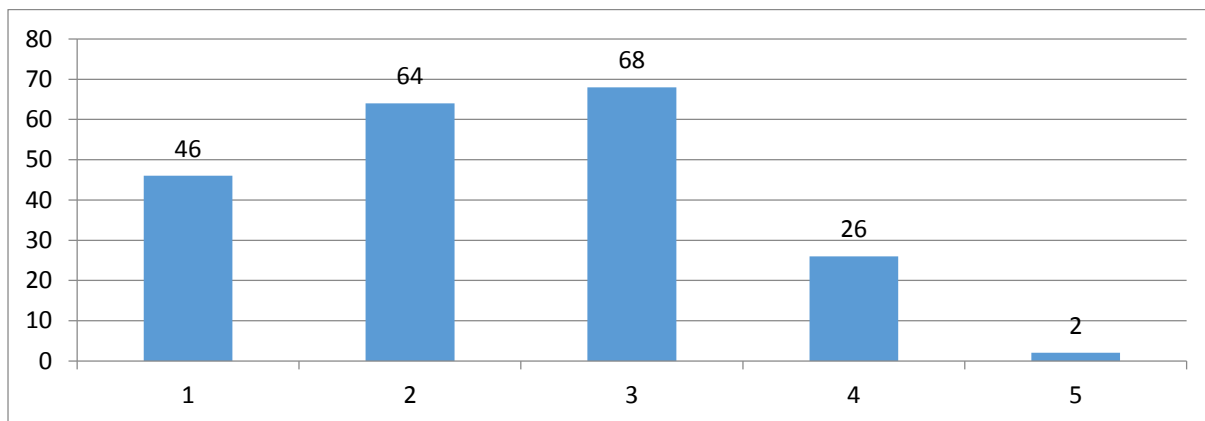
Wykres 54. "Jak oceniasz warunki do prowadzenia działalności rolnej?" (N=194)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Nieco gorzej od warunków do prowadzenia działalności rolnej oceniono warunki do prowadzenia działalności produkcyjnej. Średnia z ocen w tym pytaniu wyniosła bowiem 2,39. Respondenci najczęściej wskazywali odpowiedź „2” oraz odpowiedź „3”, zaznaczono je odpowiednio 64 oraz 68 razy. Ocena najwyższa została wybrana jedynie 2 razy. Rozkład odpowiedzi w tym pytaniu prezentuje wykres nr 55.

Wykres 55. "Jak oceniasz warunki do prowadzenia działalności produkcyjnej?" (N=206)

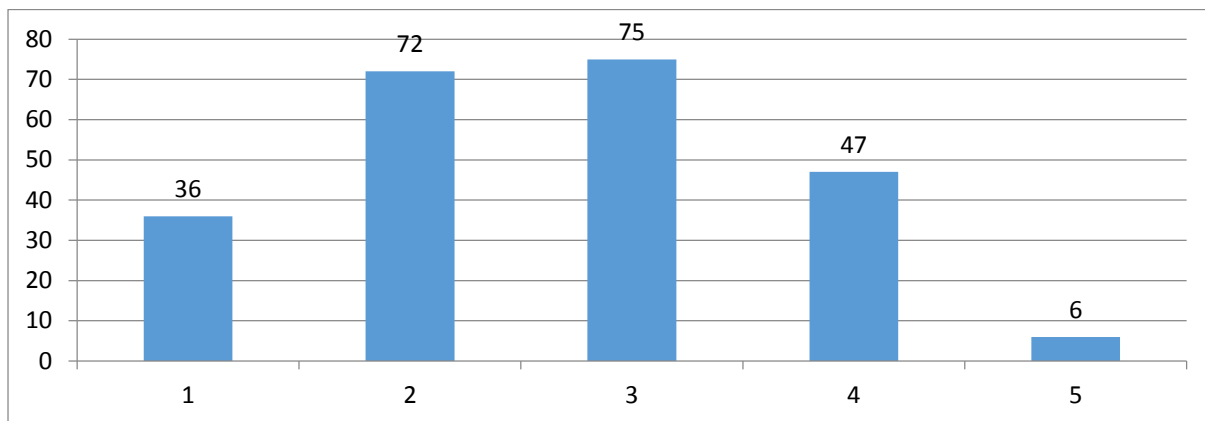

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Średnia z ocen dostępności do usług ochrony zdrowia ukształtowała się na poziomie 2,64. Najliczniejszą grupę respondentów stanowili ci, którzy wybrali w tym pytaniu odpowiedź „2” oraz odpowiedź „3”. Pierwszą z nich zaznaczono 72 razy, a drugą 75 razy. Ocenę „5” wskazano natomiast jedynie 6 razy. Liczba wskazań każdej odpowiedzi w tym pytaniu została zobrazowana na wykresie nr 56.

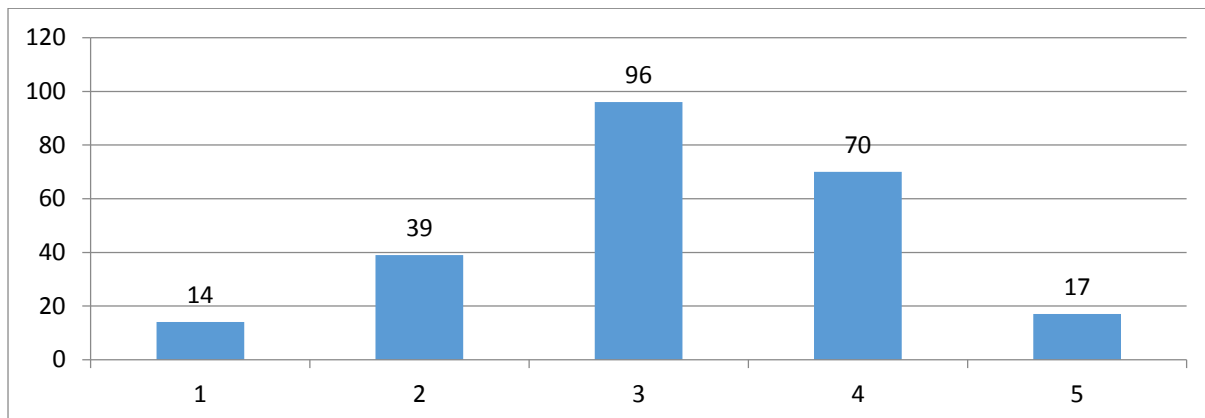
Wykres 56. "Jak oceniasz dostępność do usług ochrony zdrowia?" (N=236)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Przy ocenie sieci usług respondenci najczęściej, bo 96 razy, wskazywali odpowiedź „3”. Średnia z ocen tego parametru wyniosła 3,16. Rozkład odpowiedzi w tym pytaniu pokazano na wykresie nr 57.

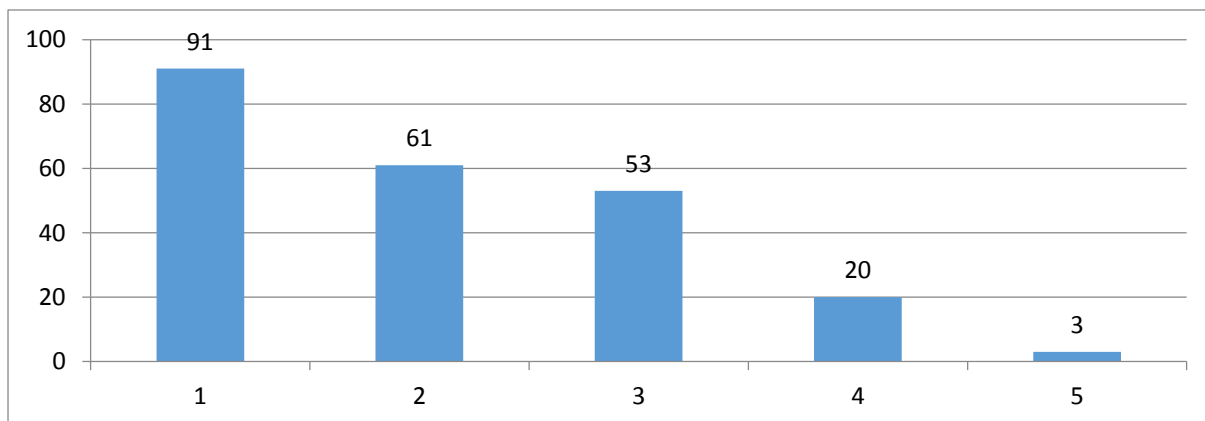
Wykres 57. "Jak oceniasz sieć usług?" (N=236)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

System komunikacji zbiorowej został oceniony raczej negatywnie. Największa grupa respondentów, licząca 91 osób, wskazała bowiem odpowiedź „1”. Średnia z ocen w tym pytaniu wyniosła natomiast 2,05. Liczbę wskazań poszczególnych odpowiedzi zaprezentowano na wykresie nr 58.

Wykres 58. "Jak oceniasz komunikację zbiorową?" (N=228)

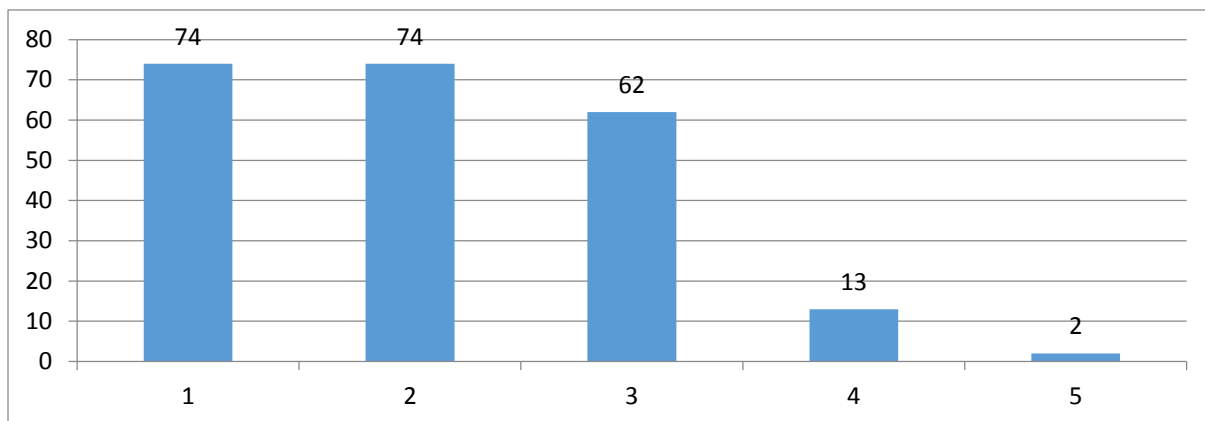

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Także oferta spędzania wolnego czasu została uznana za dość przeciętną. Najczęściej oceniano ją poprzez zaznaczenie odpowiedzi „1” lub odpowiedzi „2”. Wskazano je bowiem po 74 razy. Średnia z ocen ukształtowała się na poziomie 2,09. Ocenę oferty spędzania wolnego czasu dokonaną przez mieszkańców ukazano na wykresie nr 59.

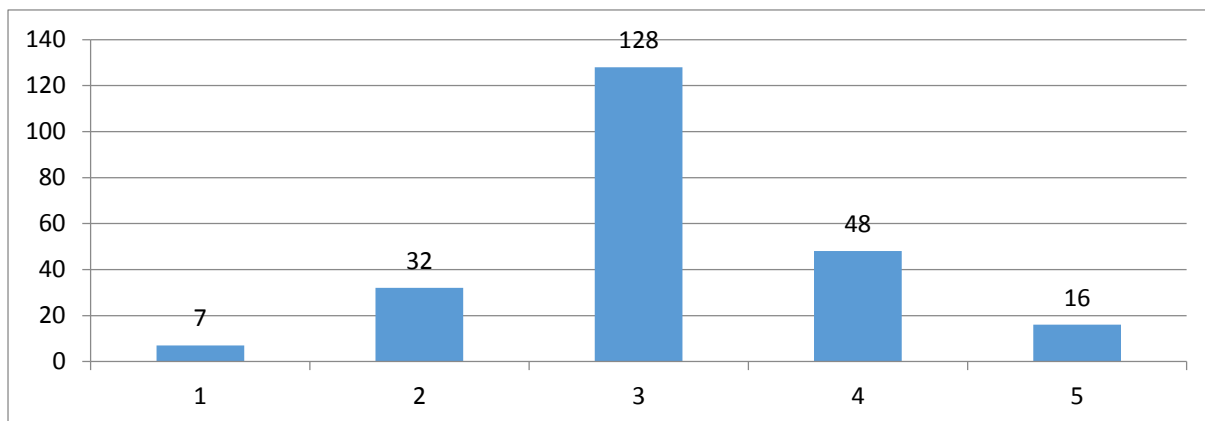
Wykres 59. Jak oceniasz ofertę spędzania wolnego czasu?" (N=225)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Średnia ocena skali występowania biedy ukształtowała się na poziomie 3,15. Należy jednak podkreślić, że w tym pytaniu ocena wyższa oznacza częstsze występowanie tego problemu. Zdecydowanie najczęściej wskazywaną odpowiedzią była ocena „3”, którą wybrano 128 razy, co zostało pokazane na wykresie nr 60.

Wykres 60. "Jak oceniasz skalę występowania biedy?" (N=231)

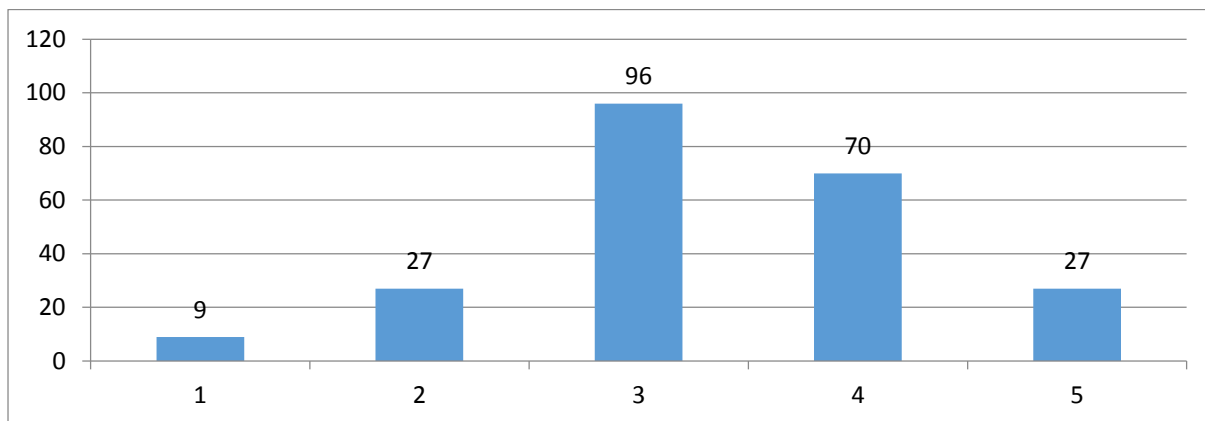

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Nieco większa jest skala występowania alkoholizmu, która ukształtowała się na poziomie 3,34. Najliczniejszą grupą respondentów były te osoby, które wskazały w tym pytaniu odpowiedź „3”. Osób tych było 96, co prezentuje wykres nr 61.

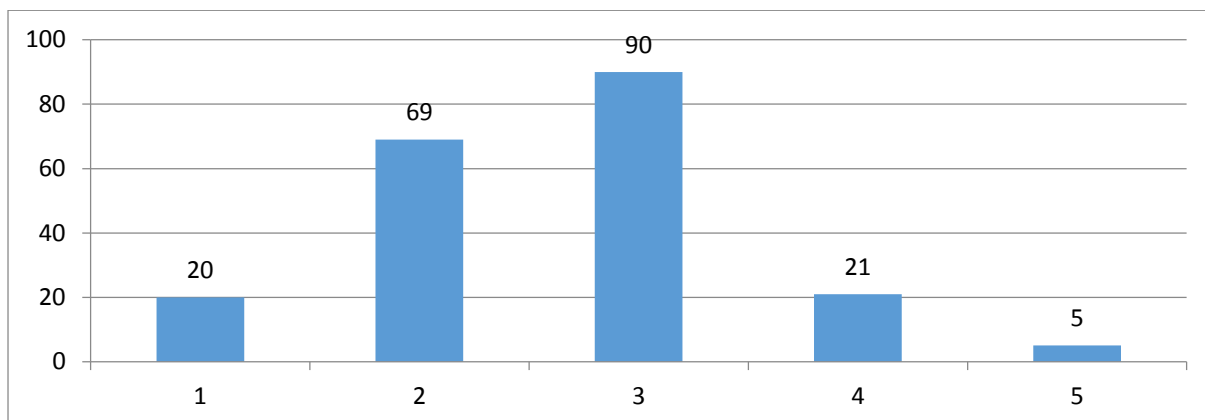
Wykres 61. "Jaka jest skala występowania alkoholizmu?" (N=229)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Rzadziej występującym zjawiskiem jest natomiast przemoc w rodzinie. Skala tego problemu wyniosła 2,62. Najwięcej osób (90) wskazało odpowiedź „3”, co ukazuje wykres nr 62.

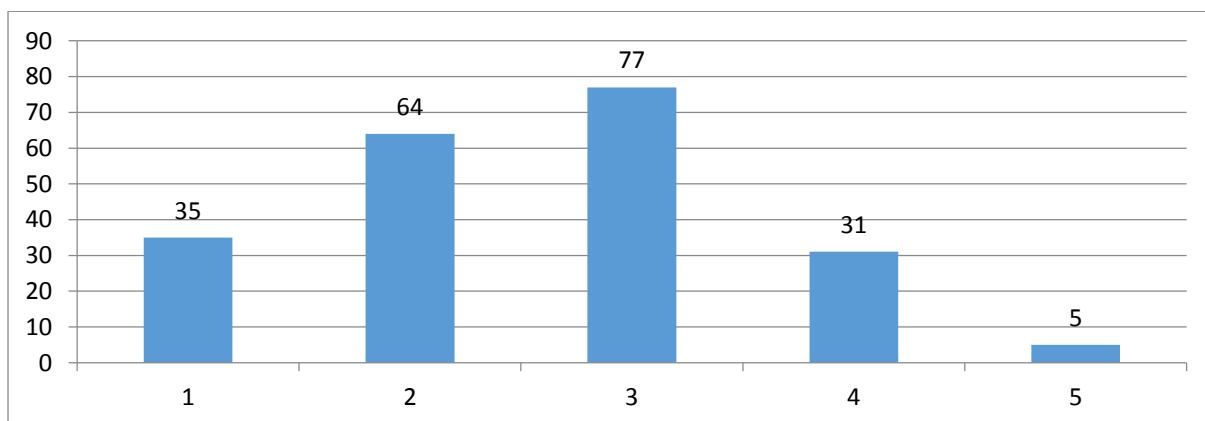
Wykres 62. "Jaka jest skala występowania przemocy w rodzinie?" (N=205)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Średnia ocena profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy wyniosła 2,56. Najczęściej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź „3”, która miała 77 wskazań. Często występowała także odpowiedź „2”, którą zaznaczono 64 razy. Dane te zostały przedstawione na wykresie nr 63.

Wykres 63. "Jak oceniasz sposób rozwiązywania problemów społecznych i profilaktyki?" (N=212)

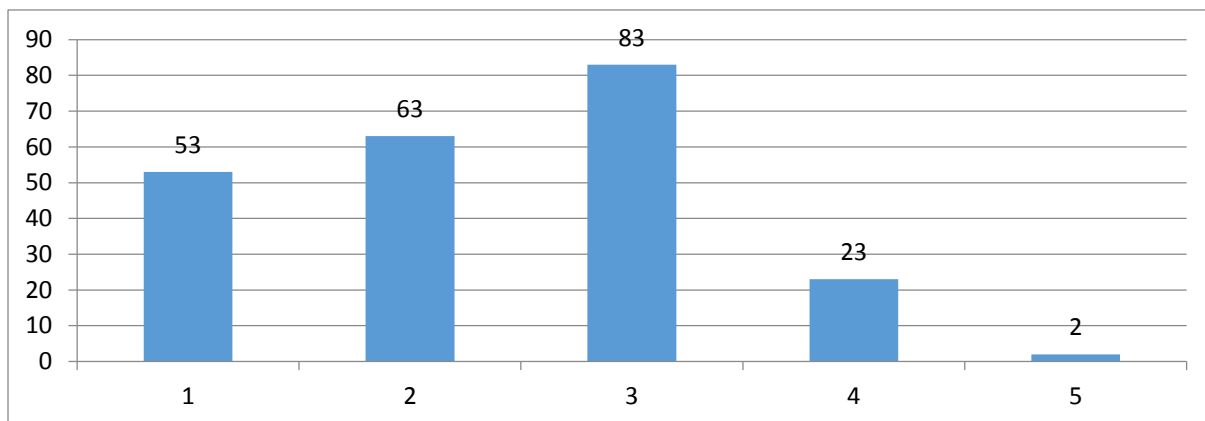

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Za stosunkowo przeciętną ankietowani uznali atrakcyjność turystyczną Gminy Tłuszcz. Średnia ocena w tym pytaniu wyniosła 2,37, a najczęściej wskazywaną odpowiedzią była odpowiedź „3”, którą wybrano 83 razy. Najwyższą ocenę „5” zaznaczono natomiast jedynie 2 razy. Zostało to zobrazowane na wykresie nr 64.

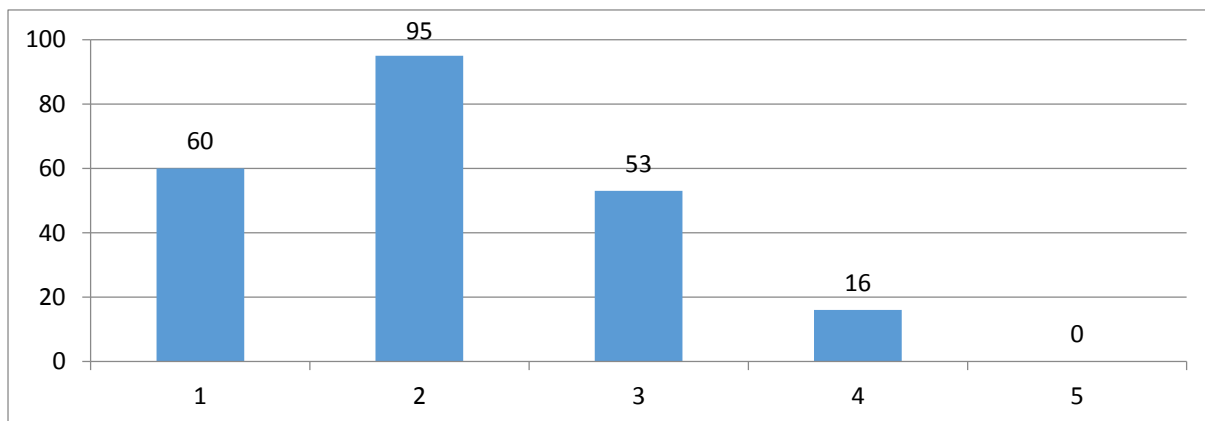
Wykres 64. "Jak oceniasz atrakcyjność turystyczną Gminy?" (N=224)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Gorzej od samej atrakcyjności turystycznej Gminy została oceniona jej baza turystyczno-wypoczynkowa. Najczęściej wskazywaną w tym pytaniu odpowiedzią była odpowiedź „2”. Liczba osób, które ją zaznaczyły, wyniosła bowiem 95. Średnia z ocen ukształtowała się natomiast na poziomie 2,11. Rozkład odpowiedzi w tym pytaniu pokazuje wykres nr 65.

Wykres 65. "Jak oceniasz poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej?" (N=224)

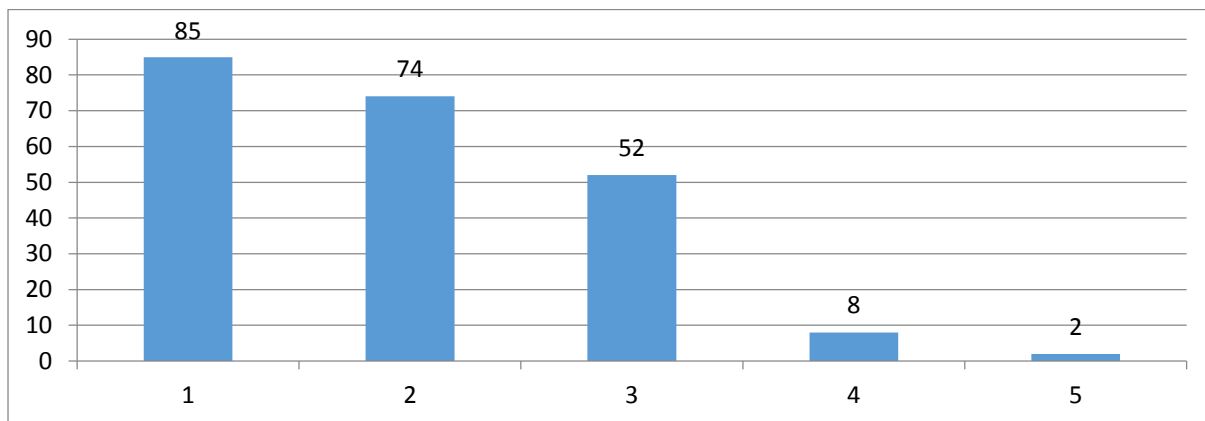

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Średnia ocena promocji Gminy, mającej na celu pozyskanie potencjalnych turystów, ukształtowała się na poziomie 1,95. W tym przypadku najczęściej wskazywanymi odpowiedziami były odpowiedź „1” oraz odpowiedź „2”, które zaznaczono odpowiednio 85 razy i 74 razy. Dane te zaprezentowano na wykresie nr 66.

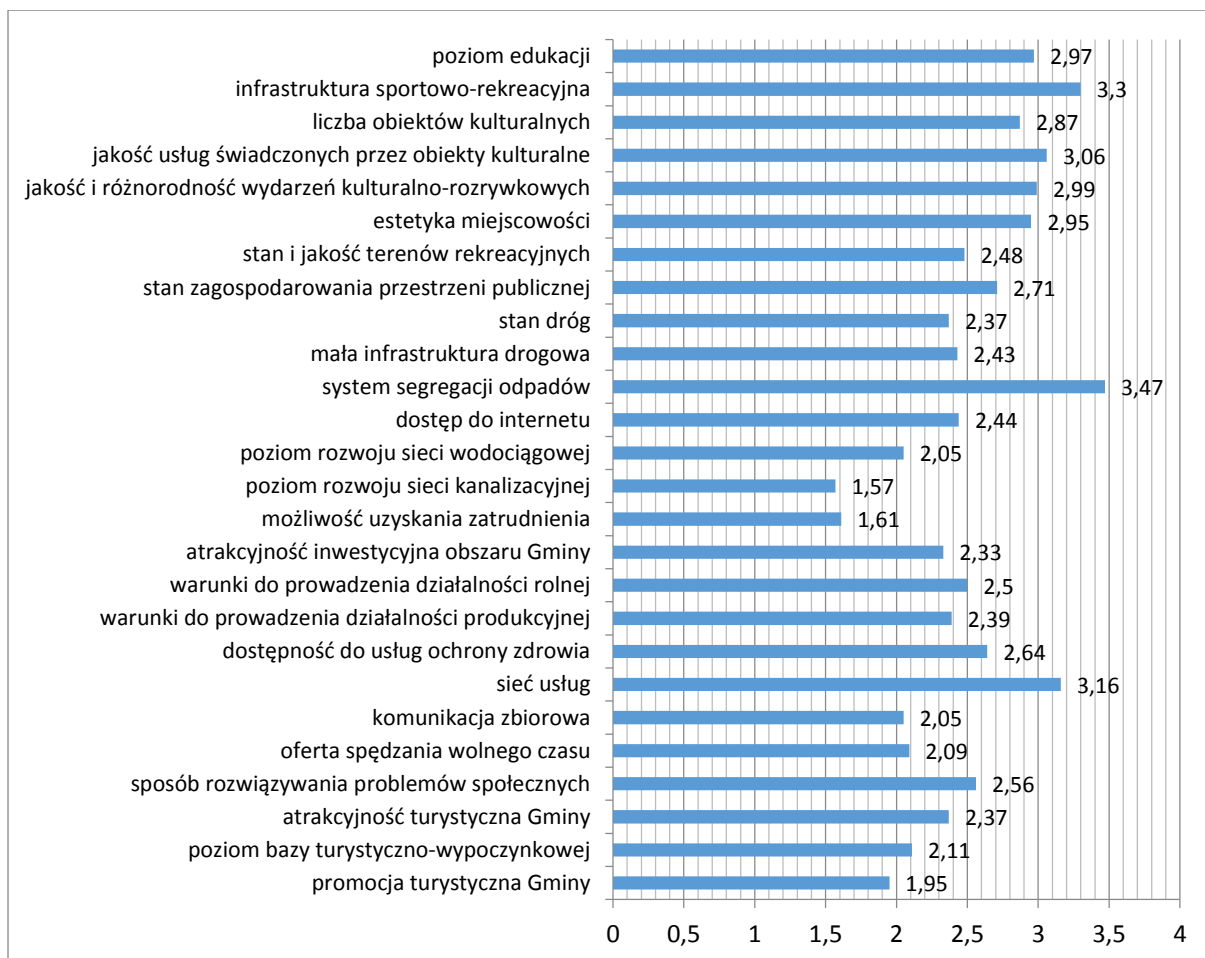
Wykres 66. "Jak oceniasz promocję Gminy, mającą na celu pozyskanie potencjalnych turystów?" (N=221)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Podsumowanie tej części kwestionariusza ankiety zaprezentowano na wykresie nr 67. Pokazuje on średnią ocenę każdego z powyżej omówionych aspektów funkcjonowania Gminy Tłuszcz. Wynika z niego, że za najlepiej rozwinięte aspekty funkcjonowania Gminy mieszkańcy uważają system segregacji odpadów oraz infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, jako najgorsze wskazują natomiast poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz możliwość uzyskania zatrudnienia. Z uwagi na odmienny charakter danego wskaźnika w poniższym wykresie nie uwzględniono trzech omówionych wcześniej pytań o skalę występowania biedy i patologii społecznych.

Wykres 67. Podsumowanie odpowiedzi na pytania z zakresu oceny stanu istniejącego Gminy Tłuszcz

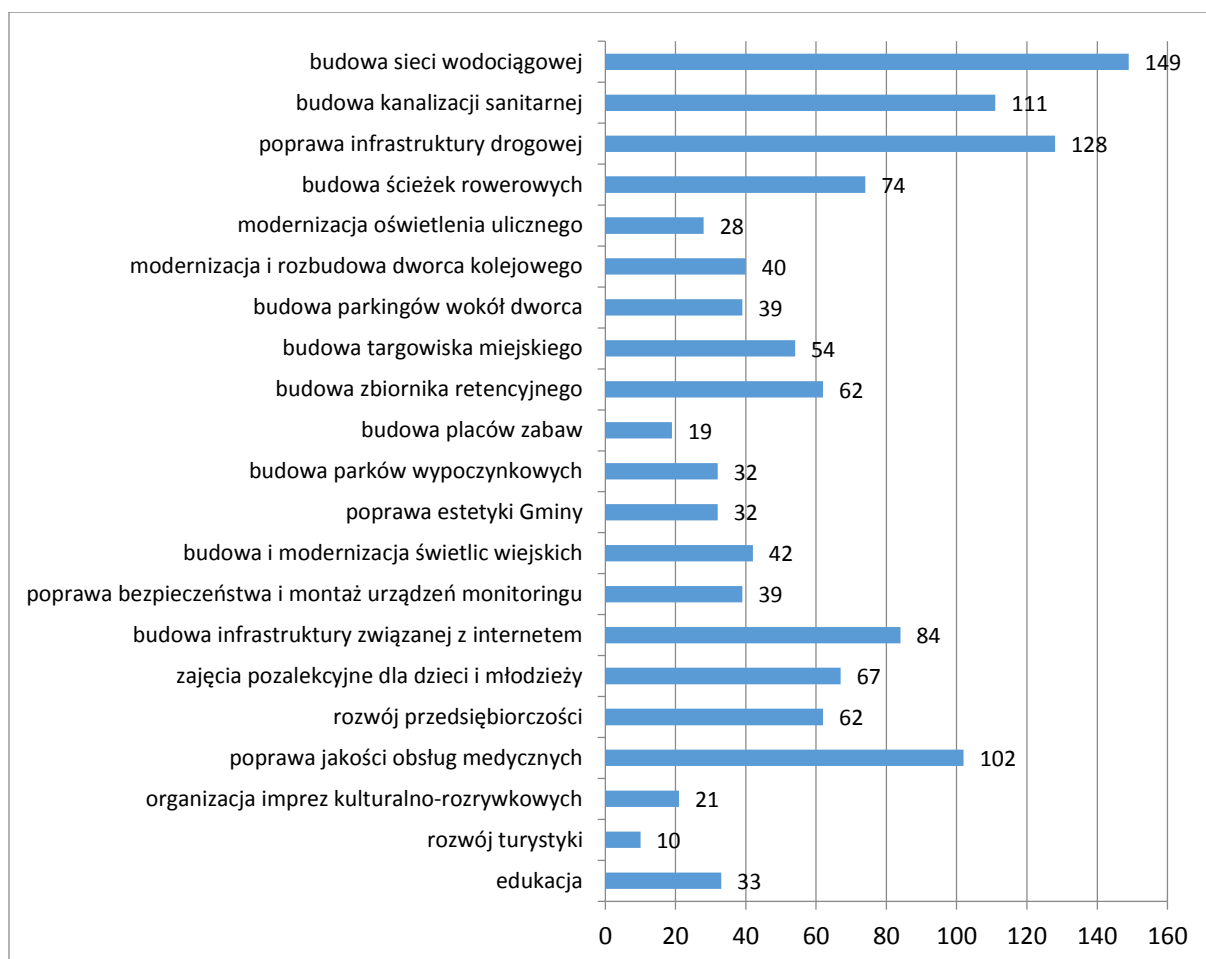
Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Potrzeby mieszkańców

Kolejną częścią kwestionariusza były pytania mające na celu zdiagnozowanie potrzeb mieszkańców. W pierwszym z nich ankietowani mieli zaznaczyć maksymalnie pięć elementów spośród podanych, które w ich przekonaniu są najpilniejsze do realizacji na terenie Gminy. Największa grupa respondentów wskazała, jako obszary w największym stopniu wymagające przeprowadzenia szeregu inwestycji, budowę sieci wodociągowej, poprawę infrastruktury drogowej, budowę kanalizacji sanitarnej oraz poprawę jakości usług medycznych. Odpowiedzi te zaznaczyły odpowiednio 149, 128, 111 oraz 102 osoby. Najmniej wskazań miały natomiast: rozwój turystyki, budowa placów zabaw, organizacja imprez kulturalno-rozrywkowych oraz modernizacja oświetlenia ulicznego. Odpowiedzi te wybrało kolejno 10, 19, 21 oraz 28 osób. Rozkład odpowiedzi w tym pytaniu prezentuje wykres nr 68.

Wykres 68. "Proszę o zaznaczenie 5 elementów, które są najpilniejsze do realizacji w Gminie Tłuszcz w najbliższym czasie"

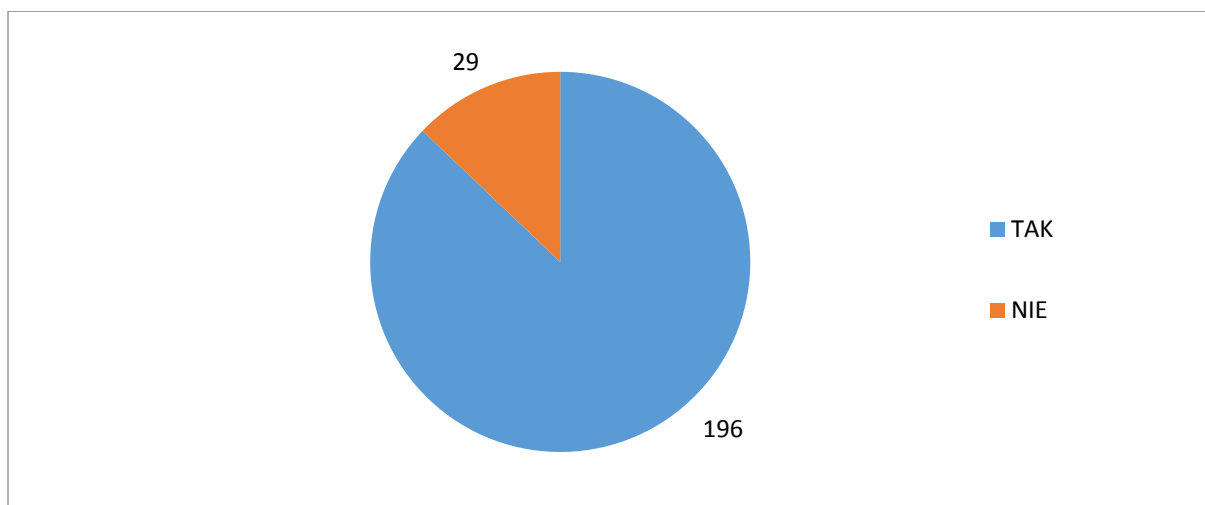

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Respondenci zostali zapytani również o to, czy Gmina Tłuszcz powinna realizować wskazane w poprzednim pytaniu zadania w sytuacji braku możliwości pozyskania funduszy zewnętrznych. Zdecydowana większość ankietowanych odpowiedziała na to pytanie twierdząco. Liczba wskazań odpowiedzi „tak” wyniosła 196, co stanowi 87,11% wszystkich wskazań. Dane te zostały zaprezentowane na wykresie nr 69.

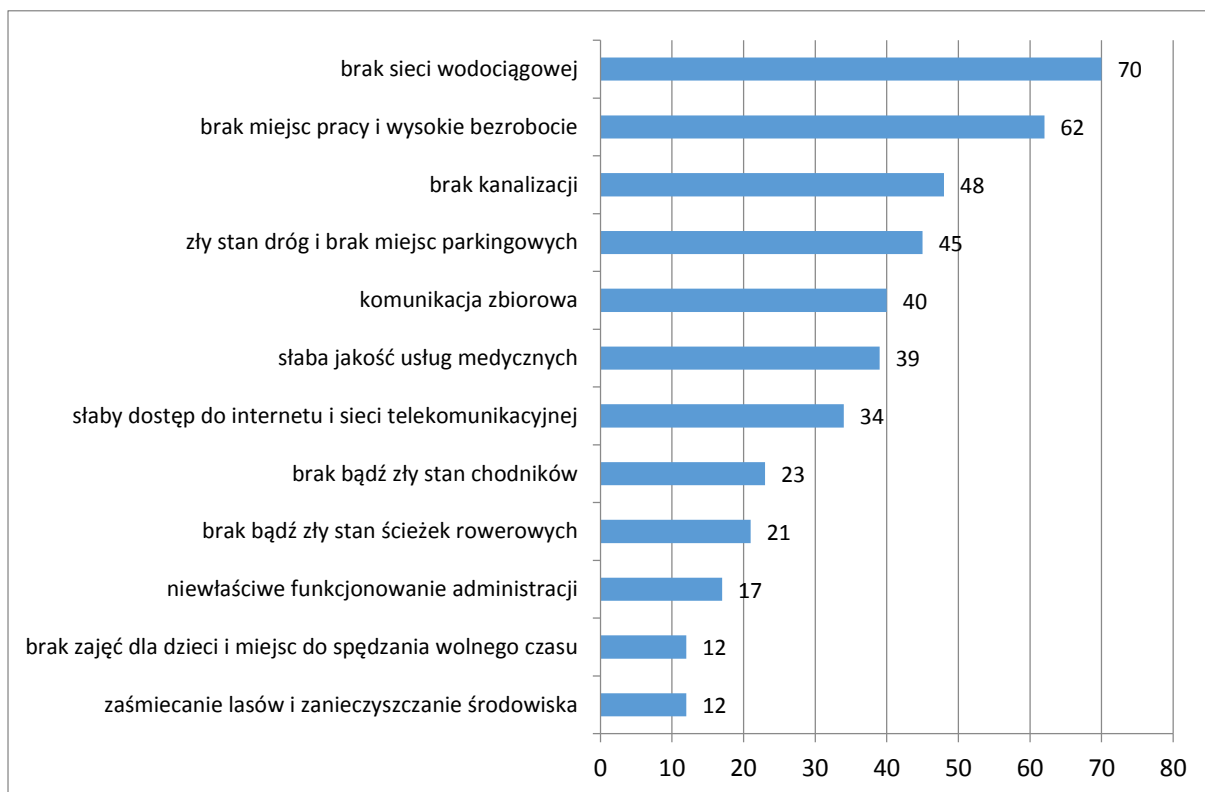
Wykres 69. "Czy uważa Pan/Pani, że Gmina Tłuszcz powinna realizować zadania wskazane powyżej mimo braku możliwości pozyskania środków zewnętrznych na ten cel?" (N=225)

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

W kolejnym pytaniu zadaniem respondentów było wskazanie trzech najpoważniejszych problemów związanych z jakością życia w Gminie Tłuszcz. Do wskazywanych najczęściej należały: brak sieci wodociągowej, brak miejsc pracy, brak kanalizacji, zły stan sieci drogowej, komunikacja zbiorowa, słaba jakość usług medycznych oraz słaby dostęp do internetu. Pytanie to miało charakter otwarty, dlatego pojawiające się odpowiedzi były bardzo różnorodne. Na wykresie nr 70 zobrazowano te z największą liczbą wskazań.

Wykres 70. "Proszę wskazać 3 najpoważniejsze problemy związane z jakością życia w Gminie Tłuszcz"

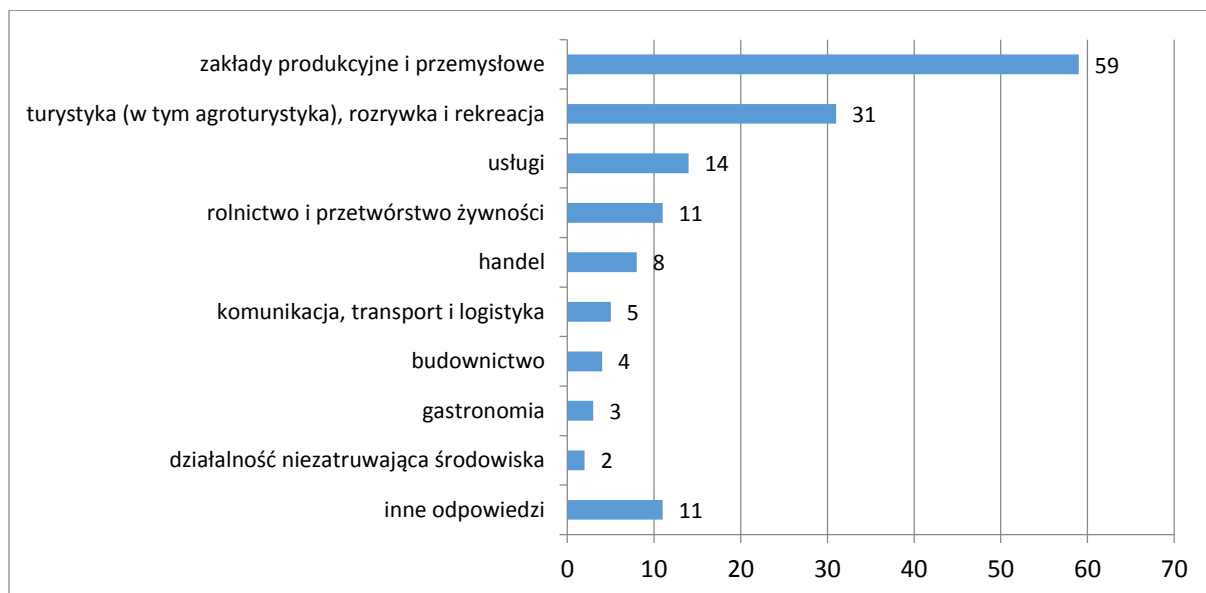

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Respondenci zostali także zapytani, jaki rodzaj przedsiębiorczości gospodarczej powinien rozwijać się na terenie Gminy. Zdecydowana większość wskazała na rozwój zakładów produkcyjnych i przemysłowych oraz na rozwój turystyki, agroturystyki, rozrywki i rekreacji. Liczba osób, które odpowiedziały w ten sposób wyniosła kolejno 59 oraz 31. Pytanie to miało charakter otwarty, a rozkład odpowiedzi został przedstawiony na wykresie nr 71.

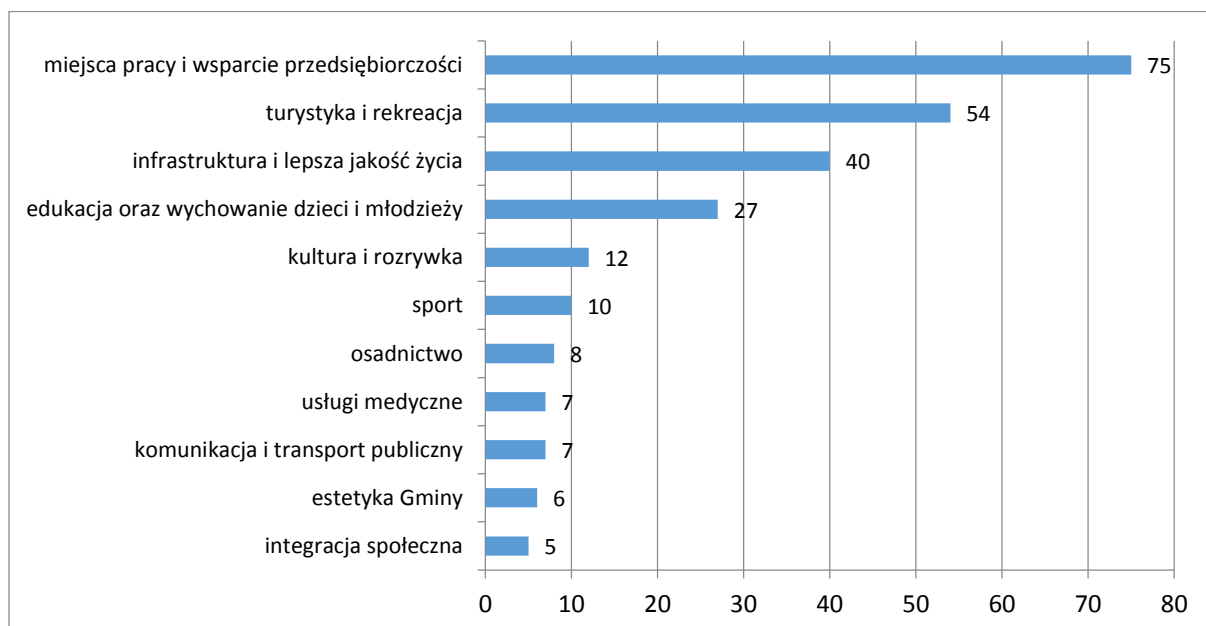
Wykres 71. "Jaki rodzaj przedsiębiorczości gospodarczej powinien rozwijać się na terenie Gminy?"

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Ostatnim w tej części kwestionariusza było pytanie, w jakim kierunku powinna rozwijać się Gmina Tłuszcz. Miało ono również charakter otwarty, a najczęściej wskazywanymi odpowiedziami było tworzenie miejsc pracy, turystyka i rekreacja oraz rozwój infrastruktury i podnoszenie jakości życia. Liczba osób, które odpowiedziały w ten sposób, wyniosła odpowiednio 75, 54 oraz 40. Najczęściej wskazywane w tym pytaniu odpowiedzi prezentuje wykres nr 72.

Wykres 72. "W jakim kierunku powinna rozwijać się Gmina Tłuszcz?"

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

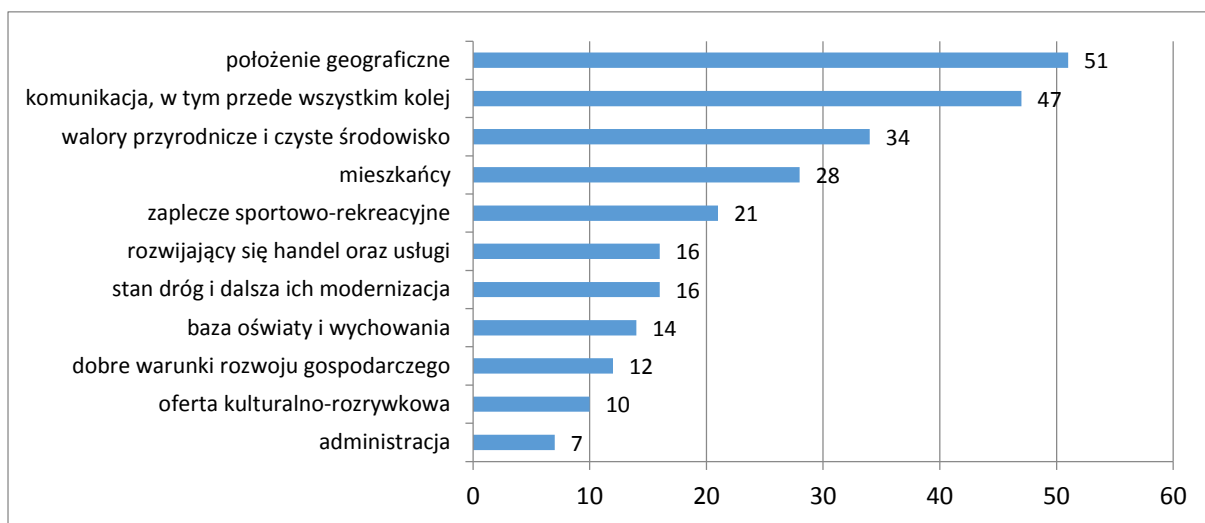

Mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia związane z rozwojem Gminy

W ostatniej części kwestionariusza respondenci odpowiadali na pytania związane z mocnymi i słabymi stronami Gminy Tłuszcz oraz z szansami i zagrożeniami jej rozwoju. Wszystkie pytanie w tej części miały charakter otwarty, dlatego pojawiające się odpowiedzi były bardzo zróżnicowane. Na poniższych wykresach przedstawiono tylko te występujące najczęściej.

Do najczęściej wskazywanych mocnych stron Gminy należy jej położenie geograficzne, komunikacja kolejowa, walory przyrodnicze, sami mieszkańcy oraz zaplecze sportowo-rekreacyjne. Odpowiedzi te pojawiły się odpowiednio 51, 47, 34, 28 oraz 21 razy, co pokazuje wykres nr 73.

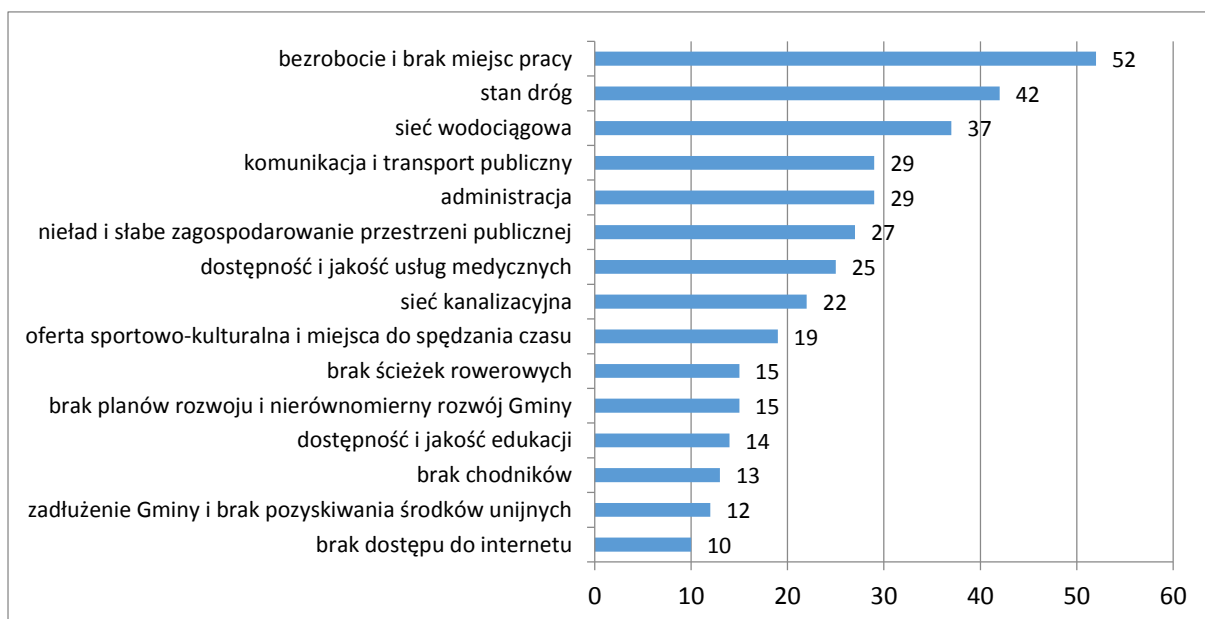
Wykres 73. "Proszę wskazać 3 mocne strony Gminy Tłuszcz"

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Z kolei jako słabe strony ankietowani wskazywali najczęściej brak miejsc pracy, stan dróg oraz sieć wodociągową. Liczba osób, które odpowiedziały w ten sposób, wyniosła odpowiednio 52, 42 i 37. Dane te zostały zobrazowane na wykresie nr 74.

Wykres 74. "Proszę wskazać 3 słabe strony Gminy Tłuszcz"

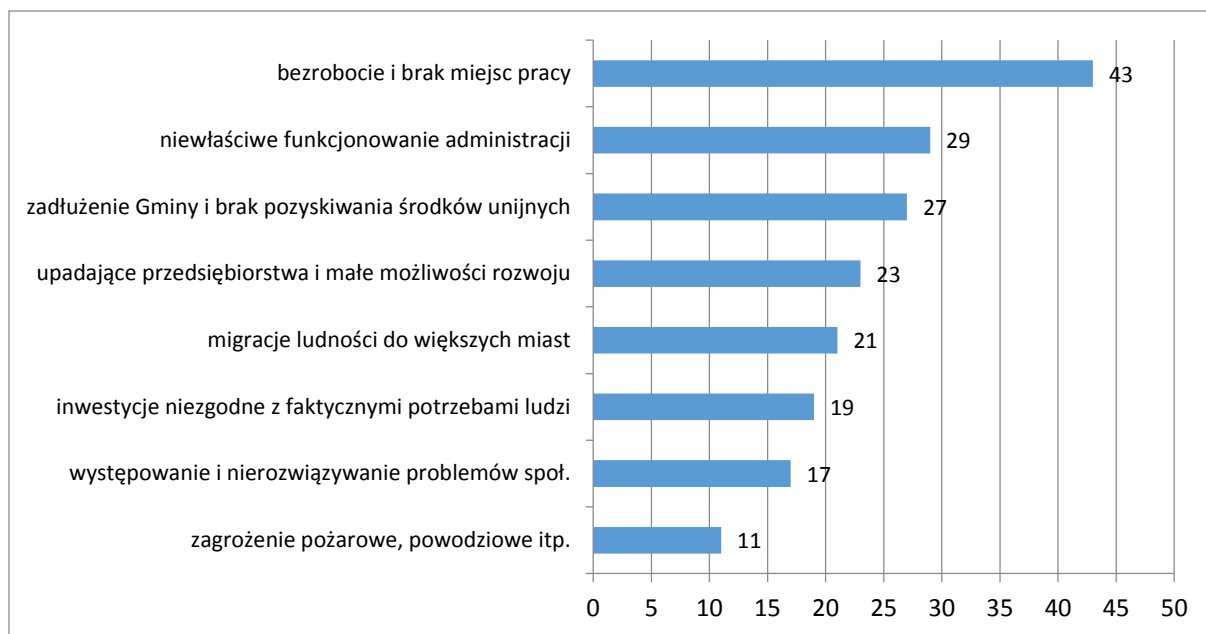

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Wśród największych zagrożeń dla rozwoju Gminy Tłuszcz mieszkańcy dostrzegają wysokie bezrobocie, niewłaściwe funkcjonowanie administracji oraz duże zadłużenie Gminy. Odpowiedzi te bowiem wskazano kolejno 43, 29 oraz 27 razy, co zostało ukazane na wykresie nr 75.

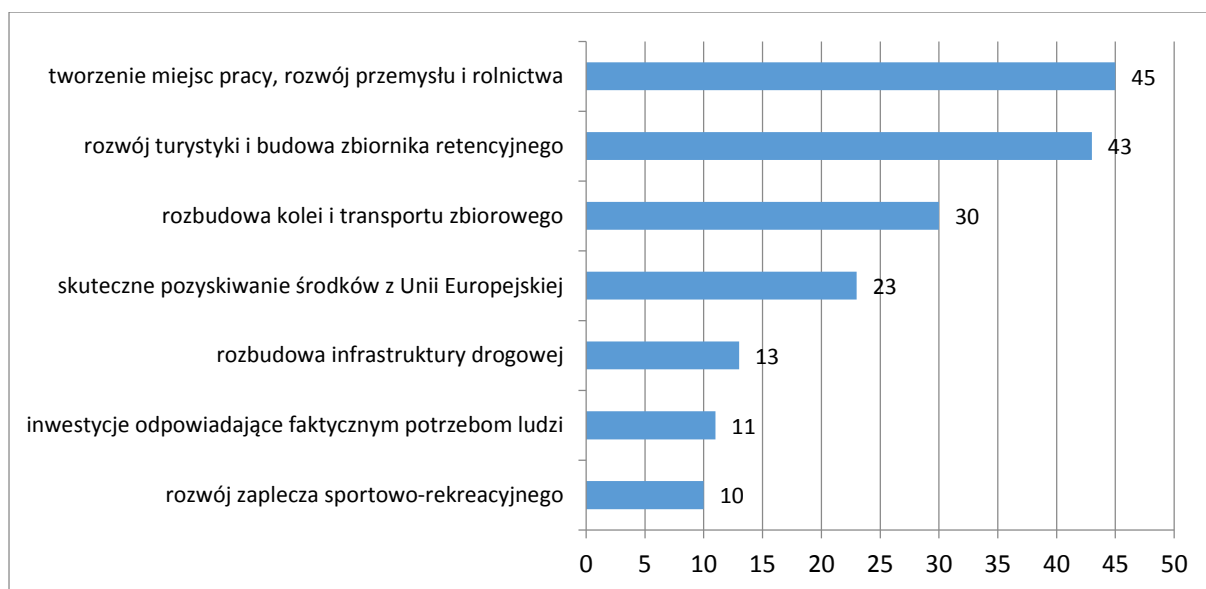
Wykres 75. "Proszę wskazać 3 największe zagrożenia dla rozwoju Gminy Tłuszcz"

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

Natomiast do największych szans rozwojowych w opinii mieszkańców należą: tworzenie miejsc pracy, rozwój turystyki oraz rozbudowa kolei. Odpowiedzi te zostały wskazane odpowiednio 45, 43 oraz 30 razy. Dane te zostały przedstawione na wykresie nr 76.

Wykres 76. "Proszę wskazać 3 największe szanse dla rozwoju Gminy Tłuszcz"

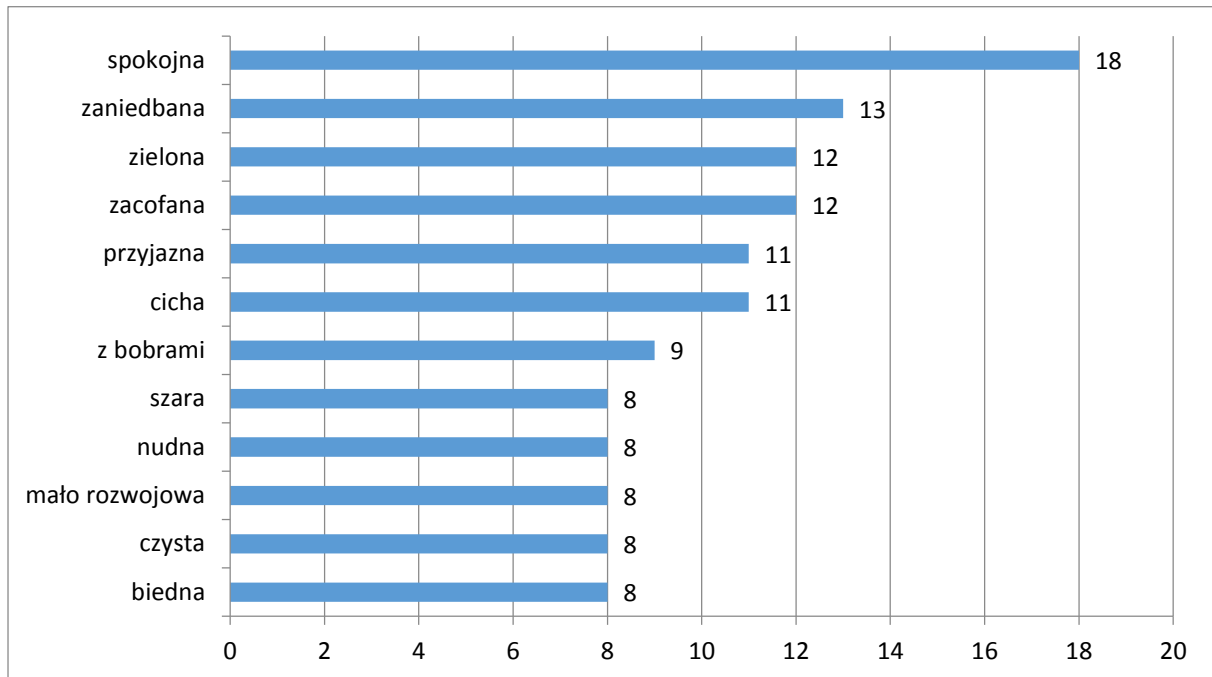
Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

W ostatnim pytaniu respondenci zostali poproszeni o podanie trzech przymiotników, które kojarzą im się z Gminą Tłuszcz. Wskazane przez ankietowanych określenia były bardzo zróżnicowane, niektóre miały wydźwięk pozytywny, inne natomiast budziły negatywne odczucia, nie wszystkie też zapisane

były w formie przymiotnika. Najczęściej występującym określeniem było „spokojna”, które wskazało 18 osób. Odpowiedzi wskazane najwięcej razy zostały przedstawione na wykresie nr 77.

Wykres 77. "Proszę podać trzy przymiotniki, z którymi kojarzy się Panu/Pani Gmina Tłuszcz"

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców.

6. Wyzwania i związane z nimi procesy rozwoju Gminy Tłuszcz

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej, analizy SWOT i badań ankietowych mieszkańców należy wskazać wyróżniki decydujące o atrakcyjności i mocnych stronach Gminy Tłuszcz. Ekspozują one Gminę w jej otoczeniu, i mimo występowania różnych problemów i deficytów rozwojowych, odgrywają kluczową rolę dla kształtowania jej rozwoju, budowania jej pozycji oraz nawiązywania i utrzymywania relacji z podmiotami konkurencyjnymi i kooperacyjnymi. Do najważniejszych pozytywnych wyróżników Gminy Tłuszcz należą:

- bliskość Warszawy i korzystne powiązania komunikacyjne,
- walory przyrodnicze i kulturowe,
- stosunkowo korzystne procesy demograficzne w odniesieniu do wskaźników wojewódzkich i ogólnopolskich,
- postawy prorozwojowe mieszkańców oraz władz Gminy oraz polityka nakierowana na przeprowadzanie inwestycji.

Z kolei do najważniejszych barier utrudniających rozwój Gminy Tłuszcz należą:

- niewielka liczba podmiotów gospodarczych i przeniesienie rynku pracy do Warszawy,
- zły stan części dróg i utrudniona komunikacja wewnętrzna w obrębie Gminy,
- niski poziom rozwoju infrastruktury technicznej
- wysoki poziom zadłużenia.

W oparciu o bieżącą sytuację Gminy Tłuszcz, aspekty stanowiące jej największy potencjał oraz bariery i trudności w rozwoju zdefiniowano najważniejsze wyzwania, z którymi Gmina musi się uporać w perspektywie najbliższych lat:

- poprawa warunków bytowych mieszkańców i nowoczesne zarządzanie procesami rozwoju – do władz Gminy należy bowiem realizacja inwestycji mających na celu podniesienie standardu życia, rozwój infrastruktury technicznej i sfery społecznej oraz wykorzystywanie pojawiających się szans rozwojowych,
- zmiana struktury lokalnej gospodarki i rynku pracy – poważnym problemem Gminy jest bowiem przenoszenie lokalnego rynku pracy do Warszawy, wyzwaniem są również procesy zachodzące w gospodarce globalnej i krajowej opierające się w coraz większym stopniu na innowacyjności,
- zwiększanie atrakcyjności Gminy dla inwestorów i turystów – istotnym wyzwaniem jest bowiem wykorzystywanie posiadanych walorów ekonomicznych i kulturowych do rozwoju bazy ekonomicznej,
- optymalizacja budżetu gminnego – poważnym wyzwaniem jest utrzymanie odpowiedniego poziomu dochodów i wydatków, nadmierny poziom zadłużenia i brak nadwyżek finansowych może bowiem stanowić blokadę dla realizacji inwestycji,
- rozwój społeczeństwa obywatelskiego – podstawą rozwoju Gminy jest bowiem lokalna aktywność jej mieszkańców, zaangażowanie w różne inicjatywy oraz aktywne rozwiązywanie problemów społecznych.

Zasada zrównoważonego rozwoju

Gmina Tłuszcz przy formułowaniu wizji rozwoju powinna kierować się konstytucyjną zasadą zrównoważonego rozwoju. Jego istotą jest zapewnienie trwałej poprawy jakości życia współczesnych i przyszłych pokoleń poprzez kształtowanie właściwych proporcji pomiędzy kapitałem ekonomicznym, ludzkim i przyrodniczym.

Podstawowym zasadą zrównoważonego rozwoju jest założenie, że poprawa, a co najmniej nie pogarszanie stanu środowiska przyrodniczego, jest jednym z podstawowych czynników warunkujących rozwój gospodarczy i poprawę warunków życia. Ochrona środowiska przyrodniczego staje się więc nieodłączną częścią procesów rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego.

Na zrównoważony rozwój składają się cztery podstawowe elementy:

- planowanie dla przyszłości, czyli pamiętanie o przyszłych pokoleniach przy rozwiązywaniu współczesnych problemów,
- planowanie dla środowiska, obejmującego zarówno jego elementy przyrodnicze jak i antropogeniczne,
- zapewnianie równego dostępu do zasobów przyrodniczych,
- szeroki udział różnych grup społecznych w podejmowaniu decyzji dotyczących kierunków i tempa procesów rozwojowych.

Celem zrównoważonego rozwoju jest więc poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zaspokajanie ich obecnych potrzeb, ale bez szkody dla zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń. Spełnienie tych założeń, a także aktywne stawianie czoła wyzwaniom rozwojowym, jakie stoją przed Gminą, jest niezbędne dla dalszego jej dynamicznego rozwoju.

W oparciu o wyzwania i związane z nimi procesy rozwoju, a także główne założenia zasad zrównoważonego rozwoju opracowano cele i zadania realizacyjne dla Gminy Tłuszcz.

Część III Strategiczna

7. Wizja rozwoju Gminy Tłuszcz 2023+

Podstawą do opracowania Wizji Gminy jest analiza jej zewnętrznych oraz wewnętrznych uwarunkowań, a także celów realizacyjnych i aspiracji zawodowych samych mieszkańców. Wizja stanowi więc życzeniowy scenariusz rozwoju, który określa kształt Gminy po zrealizowaniu wszystkich założeń Strategii. W związku z tym odpowiada ona na pytanie: „Jak będzie wyglądała Gmina Tłuszcz po 2023 roku?”.

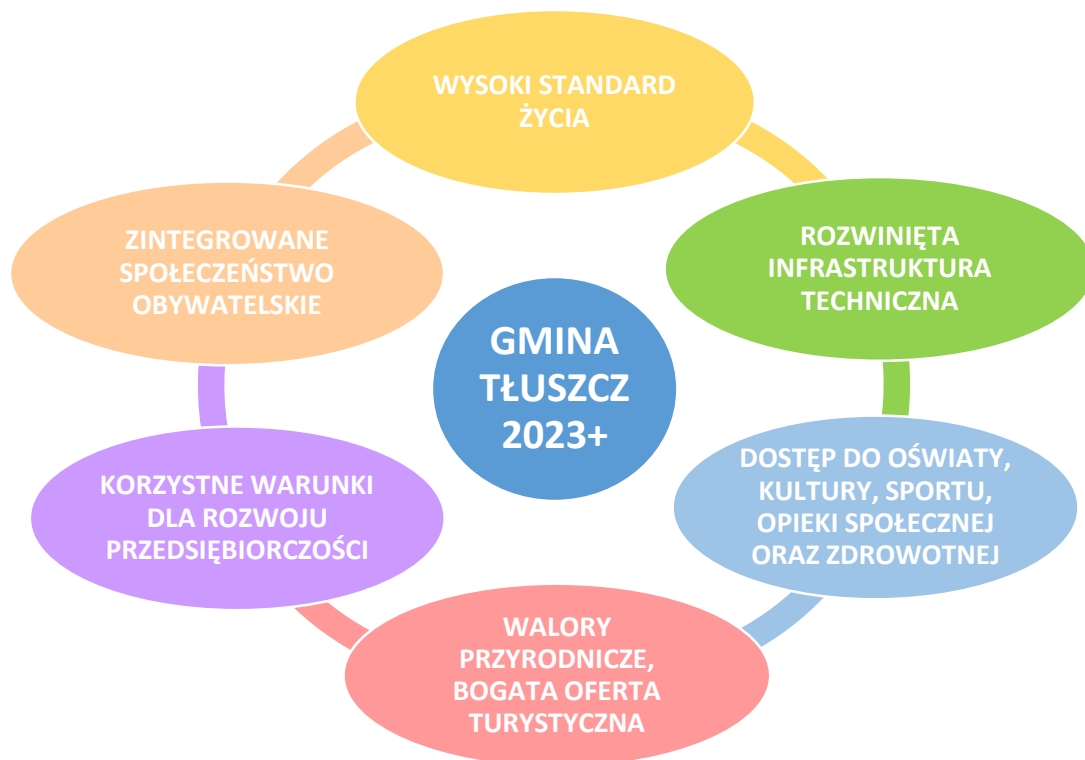
Obraz Gminy Tłuszcz 2023+ przedstawiają poniższe stwierdzenia:

- Tłuszcz to gmina, która jest dobrym miejscem do zamieszkania i oferuje swoim mieszkańcom wysoką jakość życia,
- Tłuszcz to gmina, która charakteryzuje się rozwiniętą siecią powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturą techniczną na najwyższym poziomie,
- Tłuszcz to gmina, w której mieszkańcy mają łatwy dostęp do oświaty i kultury, a także mogą korzystać z opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i zaplecza sportowo-rekreacyjnego,
- Tłuszcz to gmina, która wykorzystuje potencjał środowiska przyrodniczego i tworzy bogatą ofertę dla turystów, którzy chcą aktywnie spędzić wolny czas,

- Tłuszcz to gmina, która dba o tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz jest miejscem przyjaznym dla inwestorów,
- Tłuszcz to gmina, w której mieszkańcy mają szansę brać odpowiedzialność za rozwój swojego otoczenia, a celem władz jest zadbanie o potrzeby każdej grupy społecznej.

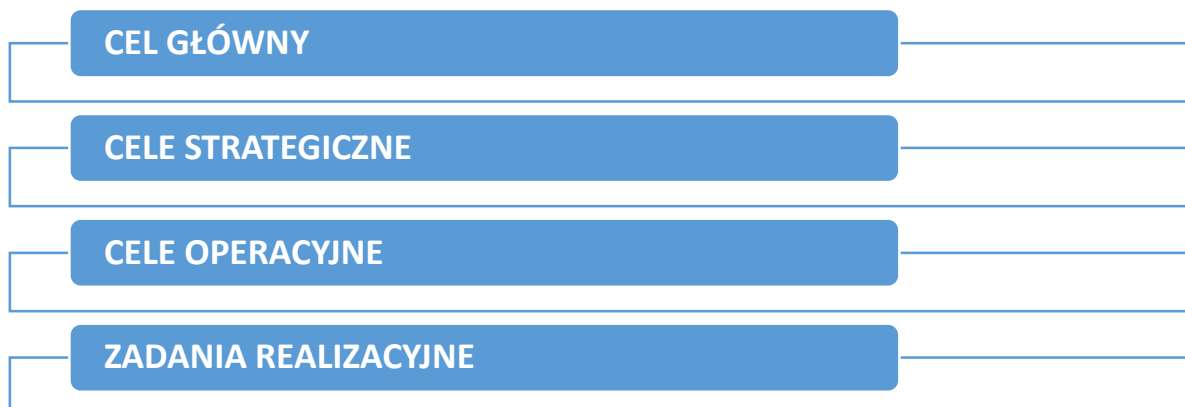
Rysunek 10. Wizja rozwoju Gminy Tłuszcz 2023+

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Do realizacji przedstawionej powyżej Wizji niezbędne jest nakreślenie szczegółowego planu działania, który ma na celu pokazanie głównych kierunków rozwoju Gminy. Zawiera on mierzalne cele zaprezentowane w układzie hierarchicznym, w którym niższy poziom hierarchiczny oznacza wyższy stopień szczegółowości.

Rysunek 11. Katalog celów Gminy Tłuszcz

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Układ składa się z czterech poziomów hierarchicznych:

Poziom I Cel główny

Określa zasadnicze kierunki dalszego rozwoju Gminy oraz wskazuje, w którą stronę Gmina będzie zmierzać w przyszłości. Jest to swoista deklaracja władz Gminy, dotycząca celu wszystkich podejmowanych przez nie decyzji.

Poziom II Cele strategiczne

Stanowią uszczegółowienie celu głównego i wskazują priorytetowe obszary zaspokajania potrzeb Gminy oraz mieszkańców.

Poziom III Cele operacyjne

Stanowią uszczegółowienie celów strategicznych. Są one sformułowane jako cele funkcjonalne, co oznacza, że wyrażają pożądane potrzeby, które powinny być zaspokojone w określonym horyzoncie czasowym, czyli do 2023 roku.

Poziom IV Zadania realizacyjne

Stanowią uszczegółowienie celów operacyjnych. Są one przyporządkowane do każdego celu operacyjnego i wskazują o sposobie jego realizacji przez Gminę. Zadania realizacyjne powinny zostać określone w taki sposób, aby możliwa była ewaluacja stopnia ich realizacji.

8. Cele i zadania realizacyjne dla Gminy Tłuszcz

8.1. Cele Gminy Tłuszcz

Biorąc pod uwagę specyfikę Gminy Tłuszcz, cel główny, którego realizacji będą podporządkowane wszelkie działania Gminy, sformułowano w sposób zaprezentowany poniżej.

Rysunek 12. Cel główny Gminy Tłuszcz

**Dynamiczny rozwój Gminy Tłuszcz
poprzez zwiększenie jej atrakcyjności inwestycyjnej
i turystycznej oraz zapewnienie mieszkańcom
wysokiego standardu życia**

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Na podstawie celu głównego opracowano cztery cele strategiczne, które nakreślają zrównoważone kierunki działań Gminy Tłuszcz. Stanowią one ustrukturyzowanie celu głównego oraz jego zdefiniowanie poprzez konkretne cele rozwojowe.

Rysunek 13. Cele strategiczne Gminy Tłuszcz

Poprawa warunków mieszkalnych i bytowych mieszkańców Gminy

Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Gminy

Rozwój korzystnych powiązań komunikacyjnych Gminy i regionu oraz dbanie o ład przestrzenny i środowisko

Budowa zintegrowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz wspieranie aktywności mieszkańców

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Do każdego z celów strategicznych opracowano szczegółowe cele operacyjne, które odnoszą się do konkretnych obszarów działania. Zaprezentowano je w tabeli nr 35.

Tabela 35. Cele strategiczne oraz cele operacyjne Gminy Tłuszcz

CELE STRATEGICZNE		CELE OPERACYJNE	
C1.	Poprawa warunków mieszkalnych i bytowych mieszkańców Gminy	C1.1.	Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej, kanalizacyjnej, wodociągowej, gazowej i melioracyjnej
		C1.2.	Rozbudowa i modernizacja bazy oświaty i wychowania
		C1.3.	Rozbudowa i modernizacja zaplecza sportowo-rekreacyjnego
		C1.4.	Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalno-społecznej
		C1.5.	Modernizacja bazy służby zdrowia i poprawa dostępności usług medycznych
		C1.6.	Poprawa bezpieczeństwa na terenie Gminy
C2.	Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Gminy	C2.1.	Wspieranie lokalnego rynku pracy oraz osób chcących otworzyć działalność gospodarczą
		C2.2.	Promowanie polityki nakierowanej na inwestycje i innowacje
		C2.3.	Wykorzystywanie walorów przyrodniczych i kulturowych Gminy do rozwoju bazy ekonomicznej
		C2.4.	Zwiększanie atrakcyjności turystycznej Gminy
		C2.5.	Promocja Gminy w bezpośrednim i dalszym otoczeniu
		C2.6.	Rewitalizacja obiektów kultury oraz obiektów zabytkowych
C3.	Rozwój korzystnych powiązań komunikacyjnych Gminy i regionu oraz dbanie o ład przestrzenny i środowisko	C3.1.	Rozbudowa i modernizacja sieci dróg, w tym nawierzchni dróg, chodników, ścieżek rowerowych i parkingów
		C3.2.	Poprawa komunikacji wewnętrznej oraz zewnętrznej
		C3.3.	Ochrona obszarów cennych pod względem walorów przyrodniczych
		C3.4.	Promowanie postaw proekologicznych, w tym dotyczących stosowania alternatywnych źródeł energii i budownictwa energooszczędnego
		C3.5.	Rewitalizacja przestrzeni publicznej
C4.	Budowa zintegrowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz wspieranie aktywności mieszkańców	C4.1.	Inspirowanie i wspieranie inicjatyw obywatelskich
		C4.2.	Tworzenie systemu komunikacji z mieszkańcami i budowa więzi społeczności lokalnej
		C4.3.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz występowaniu negatywnych zjawisk społecznych
		C4.4.	Sprzysianie rozwojowi społeczeństwa informacyjnego
		C4.5.	Aktywizacja oraz integracja dzieci i młodzieży
		C4.6.	Aktywizacja oraz integracja środowiska seniorów

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

8.2. Zadania realizacyjne wdrażające Strategię

Na podstawie przeprowadzonej analizy społeczno-gospodarczej oraz analizy SWOT określono szczegółowe zadania, mające na celu wdrożenie Strategii. Pogrupowano je według siedmiu programów rozwojowych dotyczących kluczowych aspektów działalności Gminy.

Rysunek 14. Programy rozwojowe Gminy Tłuszcz

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

W Strategii zawarto część implementacyjną, składającą się z wyodrębnionych projektów do realizacji. W związku z tym podczas prac nad Strategią opracowano zadania realizacyjne, które są wynikiem konsultacji społecznych oraz ewaluacji poprzedniej strategii. Części wcześniej nakreślonych założeń nie udało się bowiem zrealizować, często w wyniku przyczyn zewnętrznych, niezależnych od Gminy.

Do każdego zadania przyporządkowano cele operacyjne, które zostaną osiągnięte dzięki jego realizacji. Dodatkowo zadania zostały uporządkowane według ich wagi i znaczenia przy użyciu następujących oznaczeń:

- I – zadanie jest strategiczne z punktu widzenia realizacji Strategii i powinno zostać wykonane w pierwszej kolejności,
- II – zadanie jest ważne z punktu widzenia Strategii, ale powinno zostać wzięte pod uwagę w drugiej fazie,

- III – przedsięwzięcie pożądane, ale może zostać zrealizowane w późniejszej fazie oraz w sytuacji pojawienia się wystarczających środków finansowych na jego realizację,
- C – zadanie, które powinno być realizowane przez cały czas trwania realizacji Strategii.

W przypadku każdego zadania realizacyjnego wskazano również instytucje, które będą zaangażowane w wykonanie konkretnego przedsięwzięcia. Użyto w tym celu następujących oznaczeń:

- UM – Urząd Miejski w Tłuszczu,
- POW – Starostwo Powiatowe w Wołominie,
- JST – inne jednostki samorządu terytorialnego w Polsce,
- ZGKIM – Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tłuszczu,
- OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu,
- PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie,
- ZOZ – zakłady opieki zdrowotnej
- SZK – placówki oświatowe,
- BIB – Miejska Biblioteka Publiczna w Tłuszczu,
- CKSIR – Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Tłuszczu,
- OSP – jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej,
- ORG – organizacje pozarządowe, w tym organizacje pożytku publicznego,
- BIZ – podmioty prywatne prowadzące działalność na terenie Gminy,
- IB – instytuty badawcze, ośrodki naukowe, uczelnie wyższe,
- PKP – Polskie Koleje Państwowe,
- PGE – Polska Grupa Energetyczna i gestorzy sieci,

W Strategii wskazano także możliwe źródła finansowania danych zadań realizacyjnych, inne niż środki własne budżetu Gminy. Ukazano je w następujący sposób:

- POIŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- POWER – Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój,
- POIR – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,
- POPC – Program Operacyjny Polska Cyfrowa,
- POPT – Program Operacyjny Pomoc Techniczna,
- PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- RPO – Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego,
- WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- MIR – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju,
- MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej,

- MS – Ministerstwo Sportu i Turystyki,
- MK – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- MP – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
- FOGR – Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych,
- PAFW – Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności,
- NORW – tzw. „fundusze norweskie”,
- LGD – Lokalna Grupa Działania Równiny Wołomińskiej,
- PPP – Partnerstwo Publiczno-Prywatne,
- ŚP – środki zgromadzone przez prywatnych inwestorów,
- PKP – środki zgromadzone przez Polskie Koleje Państwowe.

Ponadto przy każdym zadaniu określono miernik realizacji, który będzie wskazywał na osiągnięcie zamierzonych celów.

Zadania realizacyjne Gminy Tłuszcz przedstawiono w tabeli nr 36.

Tabela 36. Zadania realizacyjne dla Gminy Tłuszcz

Zadania realizacyjne	Priorytet	Możliwe źródła finansowania	Miernik	Jednostki odpowiedzialne za realizację	Cele osiągnięte w strategii
PROGRAM ROZWOJU GOSPODARKI KOMUNALNEJ I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ					
Rozbudowa sieci wodociągowej	I	POIŚ, NFOŚiGW, WFOŚiGW	- Km wybudowanej sieci wodociągowej - Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej	UM, ZGKIM	C1.1.
Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej	C	POIŚ, NFOŚiGW, WFOŚiGW	Km zmodernizowanej sieci wodociągowej	UM, ZGKIM	C1.1.
Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i budowa nowych przyłączy do gospodarstw domowych	I	POIŚ, NFOŚiGW, WFOŚiGW	- Km wybudowanej sieci kanalizacyjnej - Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej	UM, ZGKIM	C1.1.
Modernizacja istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej	C	POIŚ, NFOŚiGW, WFOŚiGW	Km zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej	UM, ZGKIM	C1.1.
Budowa oczyszczalni ścieków w Jasienicy	I	POIŚ	Wykonanie zadania	UM, ZGKIM	C1.1.
Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej	II	NFOŚiGW, WFOŚiGW, ŚP	- Km wybudowanej i zmodernizowanej sieci ciepłowniczej - Odsetek mieszkańców korzystających z sieci ciepłowniczej	UM, BIZ	C1.1.
Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej	II	POIŚ, RPO, ŚP	- Km wybudowanej i zmodernizowanej sieci gazowej - Odsetek mieszkańców korzystających z sieci gazowej	UM, BIZ	C1.1.
Budowa i modernizacja infrastruktury związanej z dostępem do Internetu	I	POPC, POIR, ŚP	Odsetek mieszkańców mających dostęp do Internetu	UM, BIZ	C4.4.

Zadania realizacyjne	Priorytet	Możliwe źródła finansowania	Miernik	Jednostki odpowiedzialne za realizację	Cele osiągnięte w strategii
PROGRAM ROZWOJU INFRASTRUKTURY DROGOWEJ I KOLEJOWEJ					
Budowa i modernizacja dróg gminnych	C	PROW, RPO, MIR, FOGR	Km zbudowanych i zmodernizowanych dróg gminnych	UM	C3.1. C3.2.
Remonty dróg powiatowych dokonywane w porozumieniu z powiatem wołomińskim	C	PROW, RPO, MIR	Km zbudowanych i zmodernizowanych dróg powiatowych	UM, POW	C3.1. C3.2.
Budowa i modernizacja chodników	C	PROW, RPO	Km zbudowanych i zmodernizowanych chodników	UM, POW	C3.1. C3.2.
Budowa ścieżek rowerowych o znaczeniu komunikacyjnym	C	PROW, RPO	Km zbudowanych ścieżek rowerowych	UM, POW	C3.1. C3.2.
Budowa miejsc parkingowych	II	PROW, RPO, PPP	Liczba zbudowanych miejsc parkingowych	UM, BIZ	C3.1. C3.2.
Rozbudowa sieci Parkingów P+R „Parkuj i Jedź”	II	POIŚ, MIR, PPP, ŚP	Liczba użytkowników sieci Parkingów P+R „Parkuj i Jedź”	UM	C3.1. C3.2.
Budowa wiaduktu drogowego nad torami przy stacji PKP Tłuszcz	II	PROW, RPO, MIR	Wykonanie zadania	UM, PKP	C3.1. C3.2.
Modernizacja i rozbudowa dworca kolejowego w Tłuszczu o nowe funkcje	II	POIŚ, RPO, PKP, ŚP	Wykonanie zadania	UM, PKP, BIZ	C3.2.
Modernizacja oświetlenia ulicznego	II	NFOŚiGW, WFOŚiGW, ŚP	Ilość zbudowanego i zmodernizowanego oświetlenia ulicznego	UM, PGE, BIZ	C3.1. C3.2.
Budowa i modernizacja kanalizacji deszczowej	C	PROW, RPO, WFOŚiGW	Km wybudowanej sieci kanalizacji deszczowej	UM, ZGKIM	C1.1. C3.1.
Udrażnianie rowów melioracyjnych	III	PROW, RPO, WFOŚiGW	Wykonanie zadania	UM, POW	C1.1. C3.1.

Zadania realizacyjne	Priorytet	Możliwe źródła finansowania	Miernik	Jednostki odpowiedzialne za realizację	Cele osiągnięte w strategii
PROGRAM ROZWOJU ZAPLECZA SPORTOWEGO					
Budowa Zbiornika Retencyjnego w Jasienicy	I	RPO, WFOŚiGW	- Wykonanie zadania - Liczba osób korzystających ze zbiornika jako miejsca wypoczynku i rekreacji	UM	C1.3. C2.3. C2.4.
Budowa i modernizacja boisk sportowych wraz z wyposażeniem	II	PROW, MS, PAFW, LGD	- Liczba nowych, zbudowanych boisk - Liczba zmodernizowanych boisk - Liczba osób korzystających z boisk	UM	C1.3.
Budowa ścieżek rowerowych oraz tras biegowych wraz z infrastrukturą	II	POPT, PAFW	Km wybudowanych ścieżek i tras	UM	C1.3. C2.3.
Wspieranie działalności lokalnych klubów sportowych	C	MS, PAFW, ŚP	Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań	UM, ORG, BIZ	C1.3. C4.1.
PROGRAM ROZWOJU ZAPLECZA REKREACYJNEGO					
Budowa parków wypoczynkowych	III	RPO	- Liczba wybudowanych parków - Liczba osób korzystających z parków	UM	C1.3.
Budowa i modernizacja placów zabaw wraz z zakupem wyposażenia	II	PROW, PAFW, LGD	- Liczba nowych, zbudowanych placów zabaw - Liczba zmodernizowanych placów zabaw - Liczba osób korzystających z placów zabaw	UM	C1.3.
Budowa siłowni plenerowych	III	PROW, PAFW, LGD	- Liczba nowych, zbudowanych siłowni plenerowych - Liczba osób korzystających z siłowni plenerowych	UM	C1.3.

Zadania realizacyjne	Priorytet	Możliwe źródła finansowania	Miernik	Jednostki odpowiedzialne za realizację	Cele osiągnięte w strategii
PROGRAM ROZWOJU INFRASTRUKTURY OŚWIATOWEJ ORAZ PODNOSZENIA JAKOŚCI KSZTAŁCENIA					
Rozbudowa i modernizacja placówek oświatowych	III	POWER, RPO, MEN	- Liczba rozbudowanych i zmodernizowanych placówek oświatowych - Liczba uczniów korzystających z rozbudowanych i zmodernizowanych obiektów	UM, SZK	C1.2.
Zakup nowoczesnego wyposażenia placówek oświatowych	II	POWER, MEN	- Ilość zakupionego wyposażenia - Liczba uczniów korzystających z zakupionego wyposażenia	UM, SZK	C1.2.
Realizacja zajęć i projektów edukacyjnych z wykorzystaniem nowoczesnych metod oraz we współpracy z podmiotami zewnętrznymi	II	POWER, MEN	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych zajęć i projektów - Liczba uczestników zajęć i projektów - Liczba współpracujących podmiotów	UM, SZK	C1.2. C4.4.
Zapewnienie opieki medycznej w placówkach oświatowych	II	MEN	- Liczba szkół zapewniających opiekę medyczną - Liczba uczniów korzystających z opieki - Liczba zatrudnionych pracowników	UM, ZOZ, SZK	C1.5.
PROGRAM ROZWOJU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I KULTURALNEJ					
Tworzenie i modernizacja świetlic wiejskich	II	POWER, RPO, PAFW, ŚP	- Liczba utworzonych i zmodernizowanych świetlic - Liczba osób korzystających z obiektów	UM, OPS	C1.4. C4.3. C4.5. C4.6.
Rozbudowa i modernizacja Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Tłuszczu	II	POWER, RPO, MK, LGD	- Wykonanie zadania - Liczba osób korzystających z obiektu	UM, CKSIR	C1.3. C1.4.

Zadania realizacyjne	Priorytet	Możliwe źródła finansowania	Miernik	Jednostki odpowiedzialne za realizację	Cele osiągnięte w strategii
Rozbudowa i modernizacja bazy lokalowej biblioteki i filii biblioteki	II	POWER, RPO, MK, LGD	- Wykonanie zadania - Liczba czytelników	UM, BIB	C1.2. C1.4.
Rozwój e-biblioteki, stworzenie mediateki oraz upowszechnianie innowacji i nowoczesnych technologii w zakresie kultury i usług społecznych	III	POWER, RPO, MK, LGD	Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań	UM, BIB	C1.2. C1.4.
Rozbudowa i modernizacja bazy lokalowej świetlic wiejskich, ośrodka pomocy społecznej oraz placówek wsparcia (w tym placówek wsparcia dziennego oraz dziennych i całodobowych domów pomocy społecznej)	II	POWER, RPO, PAFW, ŚP	- Wykonanie zadania - Liczba osób korzystających z obiektów	UM, OPS	C1.2. C4.3.
Rozwój wielopłaszczyznowego partnerstwa w obszarze kultury, pomocy społecznej i oświaty	C	PPP, PAFW, ŚP	Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań	UM, OPS, CKSIR, SZK, BIB	C1.2. C1.4.
Wsparcie i rozwój podmiotów ekonomii społecznej oraz tworzenie dobrych praktyk w zakresie współpracy z podmiotami ekonomii społecznej	C	PPP, PAFW, ŚP	Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań	UM, OPS, BIZ, IB, ORG	C4.1. C4.2. C4.3.
Współpraca Gminy ze stowarzyszeniami i innymi organizacjami pozarządowymi	C	PPP, PAFW, ŚP	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań w ramach współpracy - Liczba współpracujących podmiotów	UM, OPS, ORG	C4.1. C4.2. C4.3.
Stworzenie miejsca współpracy organizacji pozarządowych oraz stworzenie platformy współpracy wielowektorowej z instytucjami biznesu i grupami nieformalnymi	III	PPP, PAFW, ŚP	- Wykonanie zadania - Liczba współpracujących podmiotów	UM, OPS, IB, ORG	C4.1. C4.2. C4.3.
Systematyczne podnoszenie kompetencji i kwalifikacji pracowników Urzędu Gminy i jednostek mu podległych	C	MP	- Liczba oraz rodzaj podejmowanych działań - Liczba odbiorców działań	UM	C4.2. C4.3.

Zadania realizacyjne	Priorytet	Możliwe źródła finansowania	Miernik	Jednostki odpowiedzialne za realizację	Cele osiągnięte w strategii
Poprawa jakości usług medycznych poprzez zapewnienie większego dostępu do lekarzy specjalistów	I	RPO	Liczba osób korzystających z usług medycznych świadczonych przez lekarzy specjalistów	UM, ZOZ	C1.5.
PROGRAM AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH					
Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu poprzez podniesienie poziomu świadomości i umiejętności mieszkańców w zakresie stosowania technologii informacyjnych	C	POPC, POIR, FIO	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, OPS	C4.3. C4.4.
Aktywizacja społeczności lokalnej oraz reintegracja społeczno-zawodowa mieszkańców	C	POWER, RPO, MP	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, OPS	C2.1. C4.1. C4.3.
Wprowadzenie innowacyjnych metod pracy ze społecznością lokalną oraz realizacja programów, działań i warsztatów międzypokoleniowych	C	POWER, RPO, FIO	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, OPS	C4.1. C4.2. C4.3.
Realizacja działań przygotowujących mieszkańców Gminy na zmiany społeczno-kulturowe	C	POWER, RPO, FIO	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, OPS, ORG	C4.2. C4.3. C4.4.
Rozwijanie aktywności dzieci i młodzieży poprzez organizowanie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych w szkołach	C	POWER, RPO, MEN, FIO	- Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych - Liczba uczestników zajęć	UM, SZK, OPS, CKSIR, BIB	C4.3. C4.5.
Rozwijanie aktywności osób starszych i ich integracja ze społecznością lokalną	C	POWER, RPO, MP, NORW, FIO	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, OPS, CKSIR	C4.3. C4.6.

Zadania realizacyjne	Priorytet	Możliwe źródła finansowania	Miernik	Jednostki odpowiedzialne za realizację	Cele osiągnięte w strategii
Zwiększanie udziału osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w życiu kulturalno-społecznym	C	POWER, RPO, MP, NORW, FIO	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, OPS	C4.3.
Przeciwdziałanie występowaniu negatywnych zjawisk społecznych (np. alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie)	C	POWER, RPO, MP, MCPS, MUW, UMWM	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, OPS	C4.3.
Organizacja spotkań tematycznych oraz warsztatów interdyscyplinarnych umożliwiających rozwój intelektualny społeczeństwa	C	POWER, RPO, FIO	- Liczba przeprowadzonych spotkań i warsztatów - Liczba uczestników	UM, OPS, SZK, ORG	C4.2. C4.3.
Rozwój profilaktyki zdrowotnej	C	POWER, RPO, MP	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, OPS, ZOZ	C1.5.
PROGRAM WSPIERANIA ROZWOJU GOSPODARCZEGO, INFORMATYZACJI I ZAPEWNIANIA BEZPIECZEŃSTWA					
Wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców i rozwijanie lokalnego rynku pracy	C	POWER, RPO, MP	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, OPS, PUP	C2.1. C4.1.
Działania mające na celu tworzenie dobrych warunków rozwoju lokalnej przedsiębiorczości	C	RPO, NORW, ŚP	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, BIZ	C2.1. C2.2.
Stworzenie Centrum Rozwoju Lokalnej Przedsiębiorczości oraz lokalnych centrów kompetencji na terenie Gminy	II	RPO, NORW, ŚP	- Wykonanie zadania - Liczba osób korzystających z obiektów	UM, BIZ	C2.1. C2.2. C4.1.
Rozwijanie bazy noclegowo-gastronomicznej, w szczególności w pobliżu planowanego zbiornika retencyjnego w Jasienicy	C	RPO, PPP, ŚP	- Liczba obiektów noclegowych i gastronomicznych - Liczba osób korzystających z obiektów	UM, BIZ	C2.1. C2.4.

Zadania realizacyjne	Priorytet	Możliwe źródła finansowania	Miernik	Jednostki odpowiedzialne za realizację	Cele osiągnięte w strategii
Budowa targowiska na terenie miasta	I	PROW, ŚP	Wykonanie zadania	UM, BIZ	C2.1.
Współpraca Gminy z ośrodkami naukowo-badawczymi, podmiotami prywatnymi oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego w Polsce i zagranicą	C	POIR, RPO, ŚP	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań w ramach współpracy - Liczba współpracujących podmiotów	UM, JST, IB, BIZ	C4.1. C4.4.
Promowanie wydarzeń związanych z kulturą i historią Gminy i regionu	C	RPO, PPP, ŚP	Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań	UM, BIZ	C2.4. C2.5.
Stwarzanie warunków dla wielosektorowej współpracy na rzecz rozwoju turystyki na terenie Gminy	C	PROW, RPO, PPP, FIO, ŚP	Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań	UM, BIZ	C2.4.
Sprzysianie procesowi informatyzacji oraz digitalizacji działań Urzędu Gminy i jednostek mu podległych	C	RPO	Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań	UM	C4.2. C4.4.
Montaż urządzeń monitoringu oraz inteligentnych rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo w Gminie	III	POIR, NFOŚiGW	Wykonanie zadania	UM	C1.6.
Zakup wozów ratowniczych oraz modernizacja wyposażenia jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej	II	RPO, NFOŚiGW	Liczba zakupionych wozów i wyposażenia	UM, OSP	C1.6.
Przebudowa Systemu Wczesnego Ostrzegania i Systemu Wczesnego Alarmowania	II	NFOŚiGW	Wykonanie zadania	UM, OSP	C1.6.
PROGRAM REWITALIZACJI PRZESTRZENI I OCHRONY ŚRODOWISKA					
Modernizacja przestrzeni publicznej i rewitalizacja obiektów kultury	C	POIŚ, PROW, NORW, PPP, ŚP	- Wykonanie zadania - Liczba zrewitalizowanych obiektów	UM, BIZ	C2.6. C3.5.

Zadania realizacyjne	Priorytet	Możliwe źródła finansowania	Miernik	Jednostki odpowiedzialne za realizację	Cele osiągnięte w strategii
Budowa, modernizacja i rewitalizacja obiektów kubaturowych	C	PROW, MK, ME, PPP, ŚP	Liczba zbudowanych, zmodernizowanych i zrewitalizowanych obiektów	UM, BIZ	C2.6. C3.5.
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	C	RPO, NFOŚiGW, WFOŚiGW, NORW	Liczba budynków objętych termomodernizacją	UM	C3.4. C3.5.
Renowacja małej architektury (ławki, kosze na śmieci, wiaty, stojaki rowerowe)	II	POIŚ, PROW, LGD	- Liczba nowych elementów małej architektury - Liczba obiektów małej architektury objętych modernizacją i rewitalizacją	UM	C1.3. C3.5.
Działania mające na celu rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców	C	POWER, WFOŚiGW, LGD	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM	C3.3. C3.4.
Działania mające na celu podnoszenie świadomości mieszkańców w związku z koniecznością segregowania odpadów	C	POWER, NFOŚiGW, WFOŚiGW	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, ZGKIM	C3.4.
Działania promujące wykorzystywanie alternatywnych źródeł energii	C	RPO, NORW, PPP	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, BIZ	C3.4.
Działania mające na celu promocję postaw proekologicznych oraz zawodów „zielonych”	C	POWER, NFOŚiGW, WFOŚiGW	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba odbiorców działań	UM, BIZ	C3.4.
Działania mające na celu promocję nasadzeń roślin miododajnych wśród mieszkańców	C	ŚP, PPP	- Liczba oraz rodzaj przeprowadzonych działań - Liczba nasadzeń	UM, BIZ	C3.4.

Źródło: opracowanie własne.

9. Źródła finansowania zadań realizacyjnych

Realizacja Strategii będzie finansowana z różnorodnych źródeł. Oprócz środków własnych Urzędu Miejskiego i jednostek mu podległych należy wskazać przede wszystkim:

- środki budżetu Unii Europejskiej,
- środki pochodzące z innych źródeł zagranicznych,
- środki funduszy celowych oraz dotacje z poszczególnych ministerstw,
- środki własne przedsiębiorstw i osób fizycznych (także na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego),
- środki fundacji oraz Funduszu Inicjatyw Obywatelskich,
- środki pochodzące z funduszu sołeckiego.

9.1. Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej

W najbliższych latach kluczowym dla polskich samorządów źródłem finansowania przedsięwzięć rozwojowych będą środki europejskiej polityki spójności wydzielone z nowego budżetu Unii Europejskiej na lata 2014-2020. W systemie zarządzania polityką spójności na poziomie krajowym najważniejszym dokumentem jest Umowa Partnerstwa, która określa strategię inwestowania tych

środków, a wdrażanie tej strategii odbywa się dzięki realizacji sześciu programów krajowych oraz szesnastu programów regionalnych.

Biorąc pod uwagę potrzeby i plany rozwojowe Gminy Tłuszcz najważniejszym źródłem dofinansowania jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Podzielono go na osie wspierające poszczególne obszary gospodarki. Zostały one zaprezentowane w tabeli nr 37.

Tabela 37. Osie priorytetowe oraz główne obszary wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020

Osie priorytetowe RPO WM 2014-2020	Główne obszary wsparcia
Oś I Wykorzystanie działalności badawczo-rozwojowej w gospodarce	- wsparcie regionalnej infrastruktury badawczo-rozwojowej - wzrost wykorzystania innowacyjnej działalności badawczej i rozwojowej w przedsiębiorstwach - tworzenie przyjaznych warunków dla gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów
Oś II Wykorzystanie e-potencjału Mazowsza	- rozwój e-technologii w przedsiębiorstwach - zwiększenie dostępności i jakości e-usług publicznych dla obywateli
Oś III Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości	- wsparcie rozwoju przedsiębiorczości - internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw - promocja gospodarcza regionu - zwiększenie dostępności terenów inwestycyjnych - dostosowanie ofert Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) do potrzeb przedsiębiorców
Oś IV Przejście na gospodarkę niskoemisyjną	- zwiększenie udziału niekonwencjonalnych, w tym odnawialnych, źródeł energii w ogólnej produkcji energii - poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji CO₂ - redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza oraz wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego
Oś V Gospodarka przyjazna środowisku	- zapobieganie katastrofom naturalnym i minimalizowanie ich skutków - zmniejszenie ilości składowanych odpadów na Mazowszu - ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego - poprawa systemów zarządzania i monitoringu środowiska oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego - zwiększenie potencjału Ochotniczych Straży Pożarnych
Oś VI Jakość życia	- inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia służące poprawie jakości, zwiększeniu dostępności i zmniejszeniu dysproporcji terytorialnych w dostępie do specjalistycznych świadczeń opieki zdrowotnej - rewitalizacja przestrzeni miejskiej i wiejskiej ukierunkowana na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych
Oś VII Rozwój regionalnego systemu transportowego	poprawa spójności regionalnej sieci drogowej z siecią TEN-T oraz zwiększenie dostępności wewnętrznej i zewnętrznej

Osie priorytetowe RPO WM 2014-2020	Główne obszary wsparcia
Oś VIII Rozwój rynku pracy	• zwiększenie aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia na mazowieckim rynku pracy • zwiększenie roli MŚP w kreowaniu nowych miejsc pracy na regionalnym rynku pracy
Oś IX Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	• zapobieganie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu oraz działanie na rzecz zwiększenia szans na zatrudnienie • poprawa dostępu do usług opieki zdrowotnej i usług społecznych, tworzących szansę włączenia społecznego i/ lub zatrudnienia • poprawa jakości i zwiększenie zakresu zadań realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej w obszarze integracji społecznej i zawodowej
Oś X Edukacja dla rozwoju regionu	• wzrost dostępności i jakości edukacji przedszkolnej i kształcenia ogólnego • wsparcie kształcenia i szkolenia osób dorosłych • wzmocnienie kształcenia zawodowego młodzieży
Oś XI Pomoc techniczna	• wsparcie dla IZ

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Gmina powinna jednak starać się o uzyskanie dotacji unijnych do realizacji zadań również w ramach programów krajowych. Są one sformułowane w następujący sposób:

- Program Inteligentny Rozwój 2014-2020,
- Program Polska Cyfrowa 2014-2020,
- Program Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
- Program Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
- Program Polska Wschodnia 2014-2020,
- Program Pomoc Techniczna 2014-2020.

Program Polska Wschodnia dotyczy jedynie województwa lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, dlatego nie będzie on przedmiotem dalszej analizy. Pozostałe programy zostały scharakteryzowane w tabeli nr 38.

Tabela 38. Charakterystyka programów krajowych wdrażających perspektywę unijną na lata 2014-2020

Program operacyjny	Priorytety i działania
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	1. Promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej 2. Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu 3. Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej 4. Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej 5. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa energetycznego 6. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego 7. Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia 8. Pomoc techniczna

Program operacyjny	Priorytety i działania
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	1. Wsparcie prowadzenia prac B+R 2. Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach 3. Wsparcie otoczenia biznesu 4. Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	1. Osoby młode na rynku pracy 2. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji 3. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju 4. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa 5. Wsparcie dla obszaru zdrowia
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	1. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu 2. E-administracja i otwarty urząd 3. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa 4. Pomoc techniczna
Program Operacyjny Pomoc Techniczna	1. Utrzymanie i rozwój potencjału instytucji realizujących politykę spójności w Polsce w latach 2014-2020 2. Przygotowanie beneficjentów do wdrażania projektów 3. Wsparcie wymiaru miejskiego w polityce spójności 4. System informacji i promocji dla funduszy europejskich

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Instrumentem realizacji polityki Unii Europejskiej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich w Polsce jest natomiast **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**. Jego celem głównym jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Program realizuje sześć priorytetów określonych w następujący sposób:

- ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich,
- poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych,
- poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie,
- odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa,
- wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym,
- zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Fundusze unijne są istotnym źródłem finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych, należy jednak podkreślić, że w przypadku ich realizacji Gmina jest zobowiązana do zapewnienia wkładu własnego, który może pokryć ze środków własnych lub z zadłużenia. Konieczne tym samym staje się wdrożenie programu monitorowania zdolności Gminy do zaangażowania wkładu własnego i jego alokacji na różne projekty infrastrukturalne, społeczne czy gospodarcze. Innym obowiązkiem Gminy w zakresie pozyskiwania środków z budżetu Unii Europejskiej jest zapewnienie procedur monitorowania i rozliczania realizowanych inwestycji zgodnie z wytycznymi obowiązującymi dla perspektywy budżetowej na lata 2014-2020.

9.2. Pozostałe źródła finansowania

Oprócz środków przyznawanych w ramach europejskiej polityki spójności i wspólnej polityki rolnej Gmina może ubiegać się również o inne źródła finansowania w ramach zagranicznych programów wsparcia. Najważniejsze z nich zostały zaprezentowane w tabeli nr 39.

Tabela 39. Charakterystyka wybranych zagranicznych źródeł finansowania zadań realizacyjnych

Źródło finansowania	Obszary wsparcia
Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego („fundusze norweskie”)	1. Bioróżnorodność i monitoring środowiska 2. Oszczędzanie energii, odnawialne źródła 3. Społeczeństwo obywatelskie 4. Rozwój społeczny i regionalny 5. Kulturowe dziedzictwo 6. Badania naukowe i stypendia 7. Schengen i sprawy wewnętrzne 8. Godna praca i dialog trójstronny 9. Innowacje w zakresie zielonych technologii
Szwajcarsko-Polski Program Współpracy	1. Bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform 1.1. Inicjatywy na rzecz rozwoju regionalnego regionów peryferyjnych i słabo rozwiniętych 1.2. Zwiększenie ochrony wschodnich granic Unii Europejskiej 2. Środowisko i infrastruktura 2.1. Odbudowa, przebudowa i rozbudowa infrastruktury środowiskowej oraz poprawa stanu środowiska 2.2. Poprawa publicznych systemów transportowych 2.3. Bioróżnorodność i ochrona ekosystemów 3. Sektor prywatny 3.1. Poprawa środowiska biznesowego MŚP 3.2. Rozwój sektora prywatnego i promocja eksportu MŚP 4. Rozwój społeczny i zasobów ludzkich 4.1. Ochrona zdrowia 4.2. Badania i rozwój
Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności	1. Inicjatywy w zakresie edukacji 1.1. English teaching 1.2. Równać szanse 1.3. Szkoła ucząca się (SUS) 1.4. Projektor – wolontariat studencki 1.5. Stypendia pomostowe 1.6. Uniwersytet trzeciego wieku (UTW) 2. Rozwój społeczności lokalnych 2.1. Wspieramy organizacje pozarządowe 2.2. Działaj lokalnie 2.3. Nowe technologie lokalnie 2.4. Liderzy PAFW 2.5. Konkurs „Pro Publico Bono” 2.6. Program Rozwoju Bibliotek 2.7. Lokalne Partnerstwa PAFW 2.8. Obywatel i Prawo

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Analizując źródła finansowania zadań realizacyjnych, należy także zwrócić uwagę na środki krajowe pochodzące z poszczególnych ministerstw. Gmina może się bowiem starać o finansowanie niektórych inwestycji np. ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Sportu i Turystyki, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego czy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Szczególnie warto wspomnieć również o działalności Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, które odpowiada za koordynację działań dotyczących rozwoju sieci dróg lokalnych, zgodnie ze znowelizowaną ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. W ministerstwie podejmowane są bowiem decyzje o podziale dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych samorządów w zakresie przebudowy, budowy lub remontów dróg powiatowych i gminnych. Wsparcie tego typu inwestycji przewiduje między innymi „**Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2020**”. Jego strategicznym celem jest „poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i tworzenie spójnej, zrównoważonej i przyjaznej użytkownikowi lokalnej sieci drogowej”, co czyni go szczególnie istotnym dla realizacji przez Gminę zadań w tym obszarze. Program ten jest kontynuacją Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych, w którego ramach w latach 2008-2014 zmodernizowano i rozbudowano sieć dróg o łącznej długości 12,2 tys. km.

Wśród innych ważnych źródeł finansowania zadań realizacyjnych można wskazać np. Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych, którego środków dysponentem na szczeblu centralnym jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a na szczeblu terenowym – samorząd województwa mazowieckiego. Wsparcie oferowane jest także w ramach funduszy celowych pochodzących z jednostek takich jak np. Narodowy oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Zostały one scharakteryzowane w tabeli nr 40.

Tabela 40. Obszary wsparcia w ramach działalności Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych oraz Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Nazwa jednostki	Obszary wsparcia
Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych	1. Rekultywacja na cele rolnicze gruntów, które utraciły lub zmniejszyły swoją wartość użytkową 2. Rolnicze zagospodarowanie gruntów zrehabilitowanych 3. Użyźnianie gleb o niskiej wartości produkcyjnej 4. Przeciwdziałanie erozji gleb na gruntach rolnych 5. Budowa i renowacja zbiorników wodnych służących małej retencji 6. Budowa i modernizacja dróg dojazdowych do gruntów rolnych 7. Wdrażanie i upowszechnianie wyników prac naukowo-badawczych związanych z ochroną gruntów rolnych 8. Wykonanie badań pól rolnych w strefach ochronnych
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie	1. Ochrona wód 2. Gospodarka wodna 3. Ochrona atmosfery 4. Ochrona ziemi 5. Edukacja ekologiczna 6. Ochrona przyrody 7. Zapobieganie zagrożeniom środowiska i poważnym awariom oraz usuwanie ich skutków

Nazwa jednostki	Obszary wsparcia
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	1. Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi 1.1. Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach 2. Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi 2.1. Racjonalna gospodarka odpadami 2.2. Ochrona powierzchni ziemi 2.3. Geologia i górnictwo 3. Ochrona atmosfery 3.1. Poprawa jakości powietrza – programy ochrony powietrza, KAWKA 3.2. LEMUR – Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej 3.3. Dopłaty do kredytów na budowę domów energooszczędnych 3.4. Inwestycje energooszczędne w małych i średnich przedsiębiorstwach 3.5. BOCIAN – rozproszone odnawialne źródła energii 3.6. Prosument – linia dofinansowania z przeznaczeniem na zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii 4. Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów 4.1. Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej 5. Międzydziedzinowe 5.1. Wsparcie Ministra Środowiska w zakresie realizacji polityki ochrony państwa 5.2. Wspieranie działalności monitoringu środowiska 5.3. Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z likwidacją ich skutków 5.4. Edukacja ekologiczna 5.5. Współfinansowanie programu LIFE 5.6. SYSTEM – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez WFOŚiGW 5.7. E-KUMULATOR – Ekologiczny Akumulator dla Przemysłu

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Ponadto, wśród istotnych źródeł finansowania zadań realizacyjnych należy wskazać środki pochodzące z Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, a także od takich podmiotów jak Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej czy Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

W celu realizacji zadań Gmina może także współpracować z podmiotami prywatnymi na zasadach **partnerstwa publiczno-prywatnego**, czyli przedsięwzięć realizowanych w oparciu o umowę długoterminową zawartą pomiędzy podmiotem publicznym a podmiotem prywatnym, której celem jest stworzenie składników infrastruktury umożliwiającej świadczenie usług o charakterze publicznym. Fundamentem tej współpracy jest wspólnota działań stworzona po to, aby partnerzy mogli jak najlepiej wykonywać zadania, do których zostali powołani. Zadaniem partnera publicznego jest świadczenie usług publicznych, natomiast podmiot prywatny prowadzi działalność gospodarczą i osiąga z niej zyski. Partnerstwo może obejmować takie dziedziny jak np. budownictwo mieszkań na wynajem, centra sportowo-rekreacyjne, parkingi, szkoły, siedziby władz publicznych, gospodarka komunalna czy budowa dróg.

Podmiotem mogącym wspomóc Gminę w realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych i rozwojowych jest również **Lokalna Grupa Działania**. Jest to rodzaj partnerstwa terytorialnego zrzeszającego przedstawicieli lokalnych organizacji z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego oraz mieszkańców danego obszaru. LGD przygotowuje Lokalną Strategię Rozwoju, a po jej akceptacji przez samorząd województwa może korzystać ze środków finansowych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, co ma kluczowe znaczenie dla realizacji zadań przez Gminę. Na terenie Gminy Tłuszcz funkcjonuje Lokalna Grupa Działania Równiny Wołomińskiej, do której głównych celów działalności należą:

- realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju obszaru gmin wchodzących w skład stowarzyszenia,
- działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich,
- aktywizowanie ludności wiejskiej,
- działania mające na celu rozwój turystyki, ochronę i promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych,
- wspieranie rozwoju edukacji,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości oraz inicjatyw lokalnych,
- rozwój społeczeństwa obywatelskiego i aktywności społecznej obywateli,
- działania na rzecz promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej,
- działania służące upowszechnianiu kultury fizycznej i sportu.

Jeszcze jednym źródłem finansowania inwestycji, funkcjonującym jednak już w ramach środków własnych budżetu Gminy, jest **fundusz sołecki**. Zgodnie z ustawą jednostki samorządu terytorialnego mają możliwość wyodrębnienia środków z przeznaczeniem na fundusz sołecki, który nie jest funduszem celowym w rozumieniu zapisów ustawy o finansach publicznych, lecz funduszem wyodrębnionym z budżetu Gminy na wskazane przedsięwzięcia. Środki funduszu sołeckiego przeznaczone są na realizację zadań, które zmierzają do poprawy jakości życia mieszkańców sołectw i które są zgodne z nakreśloną Strategią.

10. Zapewnienie zgodności z dokumentacją strategicznymi wyższego rzędu

Z punktu widzenia realizacji Strategii szczególnie istotne jest zbadanie jej zgodności z dokumentami strategicznymi opracowanymi dla nadrzędnych jednostek samorządu terytorialnego. W tabeli nr 41 oraz w tabeli nr 42 została przedstawiona zgodność Strategii z następującymi dokumentami:

- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 – Innowacyjne Mazowsze,
- Strategia Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku.

Tabela 41. Zbieżność celów operacyjnych sformułowanych dla Gminy Tłuszcz ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 - Innowacyjne Mazowsze

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 – Innowacyjne Mazowsze	Cele operacyjne sformułowane dla Gminy Tłuszcz	
Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym	C2.1.	Wspieranie lokalnego rynku pracy oraz osób chcących otworzyć działalność gospodarczą
	C2.2.	Promowanie polityki nakierowanej na inwestycje i innowacje
	C2.3.	Wykorzystywanie walorów przyrodniczych i kulturowych Gminy do rozwoju bazy ekonomicznej
Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	C2.1.	Wspieranie lokalnego rynku pracy oraz osób chcących otworzyć działalność gospodarczą
	C2.2.	Promowanie polityki nakierowanej na inwestycje i innowacje
	C4.4.	Sprzysiężanie rozwojowi społeczeństwa informacyjnego
Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego	C1.1.	Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej, kanalizacyjnej, wodociągowej, gazowej i melioracyjnej
	C3.1.	Rozbudowa i modernizacja sieci dróg, w tym nawierzchni dróg, chodników, ścieżek rowerowych i parkingów
	C3.2.	Poprawa komunikacji wewnętrznej oraz zewnętrznej
	C3.5.	Rewitalizacja przestrzeni publicznej
Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki	C1.1.	Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej, kanalizacyjnej, wodociągowej, gazowej i melioracyjnej
	C1.2.	Rozbudowa i modernizacja bazy oświaty i wychowania
	C1.3.	Rozbudowa i modernizacja zaplecza sportowo-rekreacyjnego
	C1.4.	Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalno-społecznej
	C1.5.	Modernizacja bazy służby zdrowia i poprawa dostępności usług medycznych
	C1.6.	Poprawa bezpieczeństwa na terenie Gminy
	C4.1.	Inspirowanie i wspieranie inicjatyw obywatelskich
	C4.2.	Tworzenie systemu komunikacji z mieszkańcami i budowa więzi społeczności lokalnej
	C4.3.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz występowaniu negatywnych zjawisk społecznych
	C4.4.	Sprzysiężanie rozwojowi społeczeństwa informacyjnego
	C4.5.	Aktywizacja oraz integracja dzieci i młodzieży
	C4.6.	Aktywizacja oraz integracja środowiska seniorów

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 – Innowacyjne Mazowsze	Cele operacyjne sformułowane dla Gminy Tłuszcz	
Zapewnienie gospodarcze zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu odpadami	C3.3. C3.4.	Ochrona obszarów cennych pod względem walorów przyrodniczych Promowanie postaw proekologicznych, w tym dotyczących stosowania alternatywnych źródeł energii i budownictwa energooszczędnego
Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia	C2.3. C2.4. C2.5. C2.6. C3.3. C3.5.	Wykorzystywanie walorów przyrodniczych i kulturowych Gminy do rozwoju bazy ekonomicznej Zwiększanie atrakcyjności turystycznej Gminy Promocja Gminy w bezpośrednim i dalszym otoczeniu Rewitalizacja obiektów kultury oraz obiektów zabytkowych Ochrona obszarów cennych pod względem walorów przyrodniczych Rewitalizacja przestrzeni publicznej

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Tabela 42. Zbieżność celów operacyjnych sformułowanych dla Gminy Tłuszcz z projektem Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku

Cele strategiczne zawarte w projekcie Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku	Cele operacyjne sformułowane dla Gminy Tłuszcz	
Wzmacnianie innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej powiatu wołomińskiego	C2.1. C2.2. C3.4. C4.4.	Wspieranie lokalnego rynku pracy oraz osób chcących otworzyć działalność gospodarczą Promowanie polityki nakierowanej na inwestycje i innowacje Promowanie postaw proekologicznych, w tym dotyczących stosowania alternatywnych źródeł energii i budownictwa energooszczędnego Sprzyjanie rozwojowi społeczeństwa informacyjnego
Aktywizacja społeczna i obywatelska mieszkańców powiatu wołomińskiego	C1.4. C1.6. C4.1. C4.2. C4.3. C4.4. C4.5. C4.6.	Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalno-społecznej Poprawa bezpieczeństwa na terenie Gminy Inspirowanie i wspieranie inicjatyw obywatelskich Tworzenie systemu komunikacji z mieszkańcami i budowa więzi społeczności lokalnej Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz występowaniu negatywnych zjawisk społecznych Sprzyjanie rozwojowi społeczeństwa informacyjnego Aktywizacja oraz integracja dzieci i młodzieży Aktywizacja oraz integracja środowiska seniorów

Cele strategiczne zawarte w projekcie Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku	Cele operacyjne sformułowane dla Gminy Tłuszcz	
Rozwój infrastruktury społecznej i technicznej w powiecie	C1.1.	Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej, kanalizacyjnej, wodociągowej, gazowej i melioracyjnej
	C1.2.	Rozbudowa i modernizacja bazy oświaty i wychowania
	C1.3.	Rozbudowa i modernizacja zaplecza sportowo-rekreacyjnego
	C1.4.	Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalno-społecznej
	C1.5.	Modernizacja bazy służby zdrowia i poprawa dostępności usług medycznych
	C1.6.	Poprawa bezpieczeństwa na terenie Gminy
	C3.1.	Rozbudowa i modernizacja sieci dróg, w tym nawierzchni dróg, chodników, ścieżek rowerowych i parkingów
Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju funkcji turystycznej powiatu wołomińskiego	C3.2.	Poprawa komunikacji wewnętrznej oraz zewnętrznej
	C2.3.	Wykorzystywanie walorów przyrodniczych i kulturowych Gminy do rozwoju bazy ekonomicznej
	C2.4.	Zwiększanie atrakcyjności turystycznej Gminy
	C2.5.	Promocja Gminy w bezpośrednim i dalszym otoczeniu
	C2.6.	Rewitalizacja obiektów kultury oraz obiektów zabytkowych
	C3.3.	Ochrona obszarów cennych pod względem walorów przyrodniczych
	C3.4.	Promowanie postaw proekologicznych, w tym dotyczących stosowania alternatywnych źródeł energii i budownictwa energooszczędnego
	C3.5.	Rewitalizacja przestrzeni publicznej

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Na podstawie powyższego zestawienia można zaobserwować wysoką zbieżność celów strategicznych zawartych w dokumentacji wyższego rzędu z celami operacyjnymi sformułowanymi dla Gminy Tłuszcz. Cele te w znacznym stopniu wpisują się w wyznaczone kierunki rozwoju powiatu wołomińskiego i województwa mazowieckiego. Strategia jest zatem dokumentem spójnym z polityką regionu, co może mieć wpływ na łatwiejsze i efektywniejsze pozyskiwanie środków na finansowanie zadań realizacyjnych.

11. Opracowanie systemu wdrażania i monitorowania Strategii

11.1. Zasady wdrażania i realizacji Strategii

Realizacja Strategii wymusza po stronie Urzędu Miejskiego w Tłuszczu podejmowanie licznych działań ukierunkowanych na wdrożenie zadań realizacyjnych. Konieczna w tym celu staje się zatem współpraca z szeroko rozumianym „otoczeniem zewnętrznym” Gminy, w którego skład wchodzi różnorodne podmioty, niebędące beneficjentem i niezaangażowane bezpośrednio w realizację Strategii.

Do realizacji Strategii wyodrębniono następujące podmioty:

- Urząd Miejski i jego jednostki organizacyjne,
- Mazowiecki Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego i Starostwo Powiatowe,
- organizacje pozarządowe i instytucje działające w Gminie.

Strategia jest dokumentem otwartym, do którego można włączać sukcesywnie nowe projekty. Wyznaczone zadania realizacyjne powinny być bazą do podejmowania kolejnych decyzji, ale nie powinny stawać się elementem blokowania innych inwestycji również przyczyniających się do realizacji Strategii.

11.2. Konsultacje społeczne

Ważnym elementem realizacji Strategii są konsultacje społeczne. Mają one na celu zachęcenie mieszkańców do aktywnego włączenia się w proces współtworzenia i aktualizacji dokumentu. Urząd Miejski powinien przekazać mieszkańcom informacje dotyczące celów rozwojowych Gminy, a także projektów, które Gmina zamierza zrealizować w ciągu najbliższych kilku lat.

Aby komunikacja z mieszkańcami była skuteczna i efektywna, należy:

- opublikować „Strategię Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tłuszcz do roku 2023” na stronie internetowej Urzędu Miejskiego i w Biuletynie Informacji Publicznej,
- rozdystrybuować wśród mieszkańców Gminy broszury informacyjne o głównych założeniach Strategii, jej celach i obszarach rekomendowanych działań.

Oprócz wyżej wymienionych działań Gmina powinna organizować cykliczne warsztaty i spotkania otwarte dla mieszkańców służące wymianie poglądów na temat dostosowania Strategii do zmieniającego się otoczenia społeczno-gospodarczego. W ramach możliwości należy również udostępnić mieszkańcom stronę internetową oraz specjalny adres mailowy służące do zgłaszania i konsultowania pomysłów. Pomysły te powinny zostać umieszczone w bazie danych przez wyznaczoną jednostkę Urzędu Miejskiego.

11.3. Zasady i tryb monitoringu Strategii

Monitoring rozumiany jako kontrola procesu wdrażania Strategii pozwala uniknąć błędów i niedopatrzeń w realizacji projektów. Będzie on prowadzony przez jednostkę wskazaną przez Burmistrza Gminy Tłuszcz.

W procesie monitoringu nadzorowany jest przebieg wdrożenia poszczególnych projektów:

- terminowy dobór właściwego źródła finansowania,
- skompletowanie załącznikowej dokumentacji projektu,
- terminowość i kompletność złożenia dokumentacji projektowej do Instytucji Zarządczej lub Pośredniczącej,
- terminowość dostarczanych produktów częściowych projektu,
- poprawność rozliczeń finansowych,
- jakość dostarczanych produktów częściowych projektu,
- zgodność dostarczanych produktów ze specyfiką projektową.

11.4. Zasady i tryb ewaluacji Strategii

Ewaluacja Strategii to proces polegający na jej ocenie.

Rysunek 15. Sposoby ewaluacji Strategii

Źródło: opracowanie Contract Consulting.

Ewaluacja ex-ante opisuje zakładane cele, przewidywane rezultaty, spójność z celami rozwojowymi danego obszaru, komplementarność z innymi projektami. Została ona wykonana w przebiegu realizacji zadania sformułowania Strategii.

W przebiegu ewaluacji mid-term analizuje się proces wdrożenia i ocenia jego dotychczasowe efekty. Pozwala to odpowiedzieć na pojawiające się pytania i rozwiązać ujawnione problemy. Można w ten sposób ocenić skuteczność i efektywność projektu na danym etapie. Ewaluacja mid-term będzie wykonywana w trakcie realizacji projektów. Za jej wykonanie odpowiada jednostka wskazana przez Burmistrza Gminy Tłuszcz.

W ewaluacji ex-post ocenione będą efekty poszczególnych projektów, a na ich podstawie zostaną sformułowane wnioski na przyszłość. Do mierzenia postępu realizacji Strategii należy posługiwać się miernikami przypisanymi do każdego z zadań realizacyjnych. Przy samej ocenie należy zaś zwrócić szczególną uwagę na użyteczność i trwałość przedsięwzięć, a także uwzględnić kryterium skuteczności i efektywności realizacji danego projektu. Za wykonanie ewaluacji ex-post odpowiada jednostka wskazana przez Burmistrza Gminy Tłuszcz.

12. Załącznik 1 - kwestionariusz badania ankietowego

Informacja wstępna:

Aktualnie przeprowadzamy wśród mieszkańców Gminy Tłuszcz ankietę, która ma na celu zebranie Państwa opinii nt. aktualnych problemów i kierunków rozwojowych Gminy. Zebrane informacje posłużą do opracowania Strategii Rozwoju Zrównoważonego Gminy Tłuszcz do roku 2023. Będziemy wdzięczni za poświęcenie kilkunastu minut na odpowiedź na pytania zawarte w przedmiotowej ankiecie.

Spis tabel

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014.....	11
Tabela 2. Udział poszczególnych ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Tłuszcz w latach 2007-2014.....	11
Tabela 3. Ludność w wieku przedprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa i kraju.....	13
Tabela 4. Ludność w wieku poprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa i kraju.....	14
Tabela 5. Wskaźnik urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa mazowieckiego i kraju.....	15
Tabela 6. Wskaźnik zgonów na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa mazowieckiego i kraju.....	16
Tabela 7. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego i powiatu wołomińskiego.....	16
Tabela 8. Saldo migracji na pobyt stały dla Gminy Tłuszcz w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w latach 2007-2014.....	17
Tabela 9. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa i kraju.....	18
Tabela 10. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla całego powiatu, województwa i kraju.....	20
Tabela 11. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014.....	21
Tabela 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Tłuszcz w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego i Polski w latach 2007-2014.....	21
Tabela 13. Wskaźniki dla infrastruktury wodociągowej w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014.....	29
Tabela 14. Wskaźniki dla infrastruktury kanalizacyjnej w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014.....	30
Tabela 15. Wskaźniki dla infrastruktury gazowej w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013.....	32
Tabela 16. Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014.....	34
Tabela 17. Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań oddanych do użytkowania w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014.....	34
Tabela 18. Wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oraz przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014.....	35
Tabela 19. Liczba placówek oświatowych w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013.....	37
Tabela 20. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013.....	37
Tabela 21. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Tłuszcz w 2002 roku.....	38
Tabela 22. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu wołomińskiego w 2011 roku w porównaniu z rokiem 2002.....	39
Tabela 23. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu w latach 2010-2013.....	45
Tabela 24. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu w latach 2010-2013 w odniesieniu do powodów objęcia pomocą.....	46

Tabela 25. Charakterystyka instytucji i organizacji pozarządowych czynnie działających na rzecz osób niepełnosprawnych, ubogich i starszych w Gminie Tłuszcz	47
Tabela 26. Wydatki inwestycyjne i dochody ogółem Gminy Tłuszcz w latach 2007-2014.....	52
Tabela 27. Programy i projekty unijne a średnie zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w latach 2007-2013	53
Tabela 28. Dochody budżetów wybranych gmin powiatu wołomińskiego na 1 mieszkańca w latach 2007-2014 (w zł).....	54
Tabela 29. Wydatki na 1 mieszkańca wybranych gmin powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 (w zł)	55
Tabela 30. Analiza SWOT - sfera demograficzna	57
Tabela 31. Analiza SWOT - sfera ekonomiczno-gospodarcza.....	58
Tabela 32. Analiza SWOT - sfera infrastruktury technicznej	59
Tabela 33. Analiza SWOT - sfera społeczna.....	60
Tabela 34. Analiza SWOT - sfera budżetowo-finansowa	61
Tabela 35. Cele strategiczne oraz cele operacyjne Gminy Tłuszcz.....	92
Tabela 36. Zadania realizacyjne dla Gminy Tłuszcz	96
Tabela 37. Osie priorytetowe oraz główne obszary wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020	106
Tabela 38. Charakterystyka programów krajowych wdrażających perspektywę unijną na lata 2014-2020	107
Tabela 39. Charakterystyka wybranych zagranicznych źródeł finansowania zadań realizacyjnych ...	109
Tabela 40. Obszary wsparcia w ramach działalności Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych oraz Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.....	110
Tabela 41. Zbieżność celów operacyjnych sformułowanych dla Gminy Tłuszcz ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 - Innowacyjne Mazowsze.....	113
Tabela 42. Zbieżność celów operacyjnych sformułowanych dla Gminy Tłuszcz z projektem Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku	114

Spis rysunków

Rysunek 1. Etapy tworzenia Strategii	6
Rysunek 2. Położenie Gminy Tłuszcz na mapie powiatu wołomińskiego.....	8
Rysunek 3. Mapa Gminy Tłuszcz	8
Rysunek 4. Park w Jasienicy.....	23
Rysunek 5. Pomnik Obrońców Ojczyzny 1920 roku w Tłuszczu	24
Rysunek 6. Lokomotywa Hutnik 4010 w centrum Tłuszcza	24
Rysunek 7. Schemat linii kolejowych w okolicy Tłuszcza	26
Rysunek 8. Dożynki Gminne	41
Rysunek 9. Hala sportowa przy Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Tłuszczu.....	42
Rysunek 10. Wizja rozwoju Gminy Tłuszcz 2023+	89
Rysunek 11. Katalog celów Gminy Tłuszcz	89
Rysunek 12. Cel główny Gminy Tłuszcz	91
Rysunek 13. Cele strategiczne Gminy Tłuszcz	91
Rysunek 14. Programy rozwojowe Gminy Tłuszcz	93
Rysunek 15. Sposoby ewaluacji Strategii	117

Spis wykresów

Wykres 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego dla Gminy Tłuszcz w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego i powiatu wołomińskiego	12
Wykres 2. Ludność w wieku przedprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego i całej Polski	12
Wykres 3. Ludność w wieku poprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego i całej Polski	13
Wykres 4. Wskaźnik urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014 ..	14
Wykres 5. Wskaźnik zgonów na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014.....	15
Wykres 6. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2014 w odniesieniu do danych dla Polski, województwa mazowieckiego i powiatu wołomińskiego	16
Wykres 7. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014	17
Wykres 8. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013 w odniesieniu do danych dla powiatu wołomińskiego, województwa mazowieckiego i Polski	18
Wykres 9. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Gminie Tłuszcz w latach 2009-2014..	20
Wykres 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014	22
Wykres 11. Stopa bezrobocia dla powiatu wołomińskiego w odniesieniu do danych dla województwa mazowieckiego i Polski	22
Wykres 12. Liczba mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013	28
Wykres 13. Udział mieszkań wyposażonych w instalację centralnego ogrzewania w ogólnej liczbie mieszkań w latach 2007-2013 w Gminie Tłuszcz (z podziałem na miasto i obszary wiejskie)	29
Wykres 14. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie ludności w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013	30
Wykres 15. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013	31
Wykres 16. Udział ludności korzystającej z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013	32
Wykres 17. Wskaźnik liczby mieszkań na 1 000 mieszkańców w wybranych gminach powiatu wołomińskiego w latach 2007-2013.....	34
Wykres 18. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Tłuszcz w latach 2007-2013	38
Wykres 19. Odsetek mieszkańców objętych pomocą społeczną w ogóle mieszkańców Gminy Tłuszcz w latach 2010-2013	45
Wykres 20. Dochody budżetu Gminy Tłuszcz w latach 2007-2014 (w mln zł)	49
Wykres 21. Źródła dochodów budżetu Gminy Tłuszcz w 2014 roku (w mln zł)	49
Wykres 22. Wpływy do budżetu Gminy Tłuszcz z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 2007-2014 (w zł)	50
Wykres 23. Wpływy do budżetu Gminy Tłuszcz z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych w latach 2007-2014 (w zł)	50
Wykres 24. Wpływy do budżetu Gminy Tłuszcz z tytułu podatku od nieruchomości w latach 2007-2014 (w zł)	51
Wykres 25. Struktura wydatków Gminy Tłuszcz w 2014 roku (w mln zł).....	51
Wykres 26. Udział wydatków inwestycyjnych w ogóle wydatków Gminy Tłuszcz w latach 2007-2014	52

Wykres 27. Wskaźnik zadłużenia Gminy Tłuszcz w latach 2010-2014	53
Wykres 28. Dochody budżetów wybranych gmin powiatu wołomińskiego na 1 mieszkańca w latach 2007-2014 (w zł)	54
Wykres 29. Wydatki na 1 mieszkańca wybranych gmin powiatu wołomińskiego w latach 2007-2014 (w zł)	55
Wykres 30. Struktura respondentów ze względu na płeć	63
Wykres 31. Struktura respondentów ze względu na wiek	63
Wykres 32. Struktura respondentów ze względu na poziom wykształcenia	64
Wykres 33. Struktura respondentów względem statusu społeczno-zawodowego	64
Wykres 34. Struktura respondentów względem miejsca pracy	65
Wykres 35. "Proszę zaznaczyć, w której części Gminy Tłuszcz Pan/Pani mieszka" (N=239)	66
Wykres 36. "Od jak dawna jest Pan/Pani mieszkańcem Gminy Tłuszcz?" (N=235)	66
Wykres 37. "Czy jest Pan/Pani zadowolony z faktu, iż jest Pan/Pani mieszkańcem Gminy Tłuszcz?" (N=235)	67
Wykres 38. "Jak oceniasz poziom edukacji?" (N=228)	67
Wykres 39. "Jak oceniasz poziom rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej?" (N=233)	68
Wykres 40. "Jak oceniasz liczbę obiektów kulturalnych?" (N=232)	68
Wykres 41. "Jak oceniasz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne?" (N=225)	69
Wykres 42. "Jak oceniasz jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych?" (N=229)	69
Wykres 43. "Jak oceniasz estetykę swojej miejscowości?" (N=43)	69
Wykres 44. "Jak oceniasz stan i jakość terenów rekreacyjnych?" (N=227)	70
Wykres 45. "Jak oceniasz stan zagospodarowania przestrzeni publicznej?" (N=230)	70
Wykres 46. "Jak oceniasz stan dróg?" (N=224)	71
Wykres 47. "Jak oceniasz małą infrastrukturę drogową?" (N=237)	71
Wykres 48. "Jak oceniasz system segregacji odpadów?" (N=238)	71
Wykres 49. "Jak oceniasz dostęp do internetu w twojej miejscowości?" (N=233)	72
Wykres 50. "Jak oceniasz poziom rozwoju sieci wodociągowej?" (N=236)	72
Wykres 51. "Jak oceniasz poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej?" (N=231)	73
Wykres 52. "Jak oceniasz możliwość uzyskania zatrudnienia?" (N=225)	73
Wykres 53. "Jak oceniasz atrakcyjność inwestycyjną obszaru Gminy?" (N=218)	73
Wykres 54. "Jak oceniasz warunki do prowadzenia działalności rolnej?" (N=194)	74
Wykres 55. "Jak oceniasz warunki do prowadzenia działalności produkcyjnej?" (N=206)	74
Wykres 56. "Jak oceniasz dostępność do usług ochrony zdrowia?" (N=236)	75
Wykres 57. "Jak oceniasz sieć usług?" (N=236)	75
Wykres 58. "Jak oceniasz komunikację zbiorową?" (N=228)	75
Wykres 59. Jak oceniasz ofertę spędzania wolnego czasu?" (N=225)	76
Wykres 60. "Jak oceniasz skalę występowania biedy?" (N=231)	76
Wykres 61. "Jaka jest skala występowania alkoholizmu?" (N=229)	77
Wykres 62. "Jaka jest skala występowania przemocy w rodzinie?" (N=205)	77
Wykres 63. "Jak oceniasz sposób rozwiązywania problemów społecznych i profilaktyki?" (N=212) ...	77
Wykres 64. "Jak oceniasz atrakcyjność turystyczną Gminy?" (N=224)	78
Wykres 65. "Jak oceniasz poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej?" (N=224)	78
Wykres 66. "Jak oceniasz promocję Gminy, mającą na celu pozyskanie potencjalnych turystów?" (N=221)	79
Wykres 67. Podsumowanie odpowiedzi na pytania z zakresu oceny stanu istniejącego Gminy Tłuszcz	79
Wykres 68. "Proszę o zaznaczenie 5 elementów, które są najpilniejsze do realizacji w Gminie Tłuszcz w najbliższym czasie"	80

Wykres 69. "Czy uważa Pan/Pani, że Gmina Tłuszcz powinna realizować zadania wskazane powyżej mimo braku możliwości pozyskania środków zewnętrznych na ten cel?" (N=225)	81
Wykres 70. "Proszę wskazać 3 najpoważniejsze problemy związane z jakością życia w Gminie Tłuszcz"	81
Wykres 71. "Jaki rodzaj przedsiębiorczości gospodarczej powinien rozwijać się na terenie Gminy?" .	82
Wykres 72. "W jakim kierunku powinna rozwijać się Gmina Tłuszcz?"	82
Wykres 73. "Proszę wskazać 3 mocne strony Gminy Tłuszcz"	83
Wykres 74. "Proszę wskazać 3 słabe strony Gminy Tłuszcz"	83
Wykres 75. "Proszę wskazać 3 największe zagrożenia dla rozwoju Gminy Tłuszcz"	84
Wykres 76. "Proszę wskazać 3 największe szanse dla rozwoju Gminy Tłuszcz"	84
Wykres 77. "Proszę podać trzy przymiotniki, z którymi kojarzy się Panu/Pani Gmina Tłuszcz"	85